

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Gotická a renesanční architektura města Frýdku – Místku

Bakalářská diplomová práce

Veronika Lachová

Vedoucí práce: Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití uvedené literatury a pramenů. Předkládaná práce obsahuje 150 594 znaků.

Ve Frýdku – Místku dne 31. 3. 2015

.....

Veronika Lachová

Poděkování

Na prvním místě bych zde chtěla poděkovat svému vedoucímu práce, panu Mgr. Petru Čehovskému, Ph.D. za jeho odborné vedení, za poskytnutí cenných rad a připomínek při zpracování zvolené problematiky. Dále farnosti frýdecké, místecké a skalické, P. Michalu Bučkovi, P. Richardu Vysloužilovi a P. Radku Drobiszovi za velmi vstřícný přístup při zpřístupnění kostelů. Mé poděkování patří také pracovníkům Muzea Beskyd ve Frýdku – Místku. Jmenovitě PhDr. Kateřině Janásové Mgr. Bc. Marku Weissbrodovi, a Mgr. et Mgr. Petru Juřákovi.

Abstrakt

Bakalářská diplomová práce se zabývá gotickou a renesanční architekturou měst slezského Frýdku a moravského Místku. Stručně shrnuje dějiny a důležité okamžiky v období od druhé poloviny 13. století do začátku třicetileté války. V následující kapitole práce nastíní vývoj gotické a renesanční architektury tehdejších měst Frýdku a Místku v komparaci s paralelním vývojem jiných měst, zejména s Ostravou. Hlavním cílem práce je vytvoření katalogu architektonických gotických a renesančních památek měst s jejich historií a vývojem ve zmíněných obdobích a především provedení jejich stylově formální analýzy.

V katalogu je zahrnuto osm vybraných staveb. V Místku: drobné středověké opevnění na Štandlu, drobné opevnění a trhová ves na Lipině, kostel sv. Jakuba Většího. Ve Frýdku: Frýdecký zámek, fragmenty městské hradby, kostel sv. Jana Křtitele, kostel sv. Jošta a kostel sv. Martina ve Skalici (spadající pod Frýdek).

Abstract

This bachelor thesis looks into Gothic and Renaissance architecture found in the towns of Frýdek and Místek. It summarizes their history and significant moments in the period from the second half of the 13th century till the beginning of the Thirty Year War. The further chapter gives an outline of the development of Gothic and Renaissance monuments in Frýdek and Místek at that time in comparison to the parallel process in other cities, above all Ostrava. The aim of the thesis is to create a catalogue of historic buildings in Gothic and Renaissance style in the aforementioned towns along with their history and development during the stated periods and also to primarily provide an analysis of their style.

The catalogue includes eight selected buildings. In Místek they are the following: The small-sized medieval fortification on Štandl, Church of St. James the Greater and the fortification and market village of Lipina. As for Frýdek, it is the local castle of Frýdek, fragments of the city wall, St. John the Baptist Church, St. Judoc Church and the Church of St. Martin in Skalice (falling under the town of Frýdek).

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Přehled dosavadního bádání	3
3. Historie měst od jejich založení do třicetileté války.....	7
3.1 Místek.....	7
3.2 Frýdek	12
4. Vývoj gotické a renesanční architektury měst Frýdku a Místku	20
5. Katalog staveb.....	28
5.1 Místek.....	29
5.1.1 Drobné středověké opevnění na Štandlu	29
5.1.2 Drobné středověké opevnění a trhov ves Friedeberg na Lipině	33
5.1.3 Filiální kostel sv. Jakuba Většího	36
5.2 Frýdek	40
5.2.1 Frýdeck zámek.....	40
5.2.2 Fragmenty městské hradby	48
5.2.3 Farní kostel sv. Jana Křtitele	50
5.2.4 Filiální kostel sv. Jořta	57
5.2.5 Farní kostel sv. Martina	61
6. Závěr	66
7. Seznam použité literatury a pramenů.....	67
8. Seznam obrazov dokumentace.....	74
9. Obrazov dokumentace.....	80
10. Anotace	103

1. Úvod

Za téma mé bakalářské práce jsem si vybrala gotickou a renesanční architekturu města Frýdku – Místku. K tomuto rozhodnutí mě vedl právě fakt, že Frýdek - Místek je mým rodným městem. Velmi mě lákala myšlenka možnosti bádání v tomto malebném podbeskydském městě, a taktéž vytvoření souhrnné práce, která se tomuto městu bude věnovat, jak ze strany historické, tak i umělecké, zvláště gotickému a renesančnímu slohu, k nimž mám velice blízko, a v budoucnu bych se této problematice chtěla věnovat.

Od samého počátku založení měst moravského Místku (okolo 1240) a slezského Frýdku (okolo 1305) ležících na protilehlých březích řeky Ostravice, se města vyvíjela samostatně a nezávazně na sobě. Dříve Místecké panství náleželo olomouckým biskupům jakožto jejich léno či manství, Frýdek spravovala knížata těšínská, jež se často střídala, neboť jejich majetky byly velmi často zastavovány. V některých obdobích se osudy měst spojily v osobách stejných majitelů, ať už zmíněných olomouckých biskupů či pánů z řad těšínských knížat. Obě města zažívala rivalitu - po staletí byla sjednocována a znovu rozvracována členy různých institucí.

Přestože se má bakalářská práce bude zabývat především analýzou staveb v gotickém a renesančním slohu, pokládám za nezbytné vyložit minimálně stručný vývoj a historii měst, ve kterých architektonické stavby vznikaly. V prvé řadě nastíním jednotlivě jejich vznik a historický vývoj, který koresponduje s dobou gotického a renesančního slohu na našem území od 13. do 17. století, přesněji do začátku třicetileté války.

V ústřední části si práce klade za cíl zmapovat gotickou a renesanční architekturu měst. Součástí práce bude vytvoření katalogu jednotlivých staveb na základě jejich analýzy z autopsie a prostudování veškeré doposud vydané literatury k tématům, stavebně historických průzkumů a restaurátorských zpráv. Veškeré použité zdroje budou citovány v seznamu použité literatury a pramenů. Každé významnější památce bude věnováno samostatné katalogové heslo se snahou zjistit co nejvíce

informací o dané problematice staveb, včetně jejich vzniku, vývoji, ale také zmínky o jejich dalších osudech, často vedoucích k jejich současnému vzhledu či stavu.

Již na začátku nutno podotknout, že na mapovaném území nenalezneme z gotického slohu mnoho dochovaného. Podobně můžeme nastínit i renesanční umění, zde se ovšem najde pár příkladů, které „přežily“ do dnešní doby, navzdory obdobím, kdy bylo v módě přestavovat již stojící stavby podle nových slohových trendů. Mnoho staveb ovšem takové štěstí nemělo. Zmíním zde jen jeden příklad za všechny, jehož si můžeme povšimnout na Zámeckém náměstí ve Frýdku. Z renesanční doby se zachovaly pouze dispozice původně měšťanských domů, které jsou sice dodnes cenné z hlediska historického vývoje městské zástavby, ale poněvadž byly postupně přestavovány během 18. a 19. stol. - mnohdy velmi nevhodně - ztrácíme tak představu o jejich původním vzhledu.

Následující kapitulu bakalářské práce tvoří vývoj gotické a renesanční architektury měst Frýdku a Místku. Nastíní ucelený pohled, na vývoj gotického a renesančního slohu obou měst v komparaci s jinými městy, zejména s městem Ostravou.

Mezi nejdůležitější stavby, obsažené chronologicky v katalogu - zde zmíněno jen přehledově – patří v první řadě stavby sakrální - kostel sv. Jakuba v Místku byl vystavěn až později po založení města, roku 1622. Na jeho místě stál dříve dřevěný kostel sv. Mikuláše, doložený k roku 1582. Jednalo se tak o nejstarší církevní stavbu města Místku, do které docházeli zřejmě němečtí kolonisté – německá část obyvatel města. Je zde zahrnut také kostel sv. Jana Křtitele ve Frýdku, vystavěný z neomítnutých cihel, snad pod vlivem slezské gotiky, s hvězdicovitými klenbami v bočních lodích. Dále kostel sv. Jošta ve Frýdku, který představuje stavbu zlidovělého charakteru, v kombinaci zděné a dřevěné stavby. Byl postaven zřejmě jako kostel hřbitovní, s přihlédnutím na provozování hřbitova, u něhož stál. Spolu se založením Frýdku vznikly v 1. pol. 14. století také městské hradby, které jsou dochované z části (asi 150 m). I v profánní architektuře nalézáme významné stavby - zámek na Zámeckém náměstí ve Frýdku, jenž byl dříve zeměpanským gotickým hradem, dále středověká opevnění na Štandlu a Lipině, kterážto se na mnou mapovaném území taktéž nachází, ač jen v hrubých náznacích. Do katalogu je také zahrnut kostel sv. Martina, který se nachází ve Skalici, vesnici spadající pod Frýdek – Místek.

2. Přehled dosavadního bádání

V přehledu dosavadního bádání je uveden výčet nejdůležitější a stěžejní literatury a pramenů dané problematiky, zvlášť rozepsaných na publikace zabývající se historií měst a zvlášť na knihy, stavebně historické průzkumy a články časopisů věnujících se problematice konkrétních staveb. Zbylé jsou pak citovány v seznamu použité literatury a pramenů.

K historii měst Frýdku a Místku existuje nemalé množství publikací, mezi nimi je nutno zmínit knihu Františka Linharta *Kniha o Místku*¹ z roku 1929, která zabývá historií města a jeho jednotlivými stavbami, včetně jejich historie a popisu. Dále autor přináší informaci o přírodních katastrofách, které město postihly, o cenách místeckých domů, náboženské situaci ve městě a další. *Počátky měst Frýdku a Místku*,² příspěvek Ladislava Hosáka, analyzuje okolnosti vzniku obou měst od samotného počátku, včetně historického přehledu a možnosti kolonizace měst. Další publikací, která se zabývá Frýdkem – Místkem, jsou *Umělecké památky Moravy a Slezska, I. svazek A/I*,³ v nichž Bohumil Samek uvádí stručné dějiny jednotlivých měst, po nichž následuje podrobný popis a zhodnocení architektonických a uměleckých památek daných měst. Přínosné jsou též nákresy půdorysů vybraných staveb doprovázející text. Jaroslav Bakala se ve svém *Komentáři k bádání o počátcích města Frýdku*⁴ zabývá otázkami, co bylo před kolonizačním osídlením Frýdku - zda mu předcházela osada „Jamnice,“ či zda se osadou myslelo Staré Město – vzhledem k jeho jménu. Také řeší otázku, kdy vzniklo kolonizační město Frýdek. Studie předkládá názory jiných badatelů, a jejich nejruznější teze,⁵ na vznik města Frýdku a tyto názory autor postupně rozkrývá. Jaroslav Bakala tak přináší ucelený náhled na problematiku prvního osídlení města, včetně jeho přesídlování na dnešní území.

¹ František Linhart, *Kniha o Místku*, Místek, 1929.

² Ladislav Hosák, *Počátky měst Frýdku a Místku*, in: *700 let města Frýdku Místku, Frýdek – Místek*, 1965, s. 39-47.

³ Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska, I. svazek A/I*, Praha 1994, s. 438-446.

⁴ Jaroslav Bakala, *Komentář k bádání o počátcích města Frýdku*, in: *Moravskoslezské pomezí v proměnách 13. věku*, Brno 2002, s. 402-427.

⁵ Předchůdcem Frýdku se zabývá například: Matyáš Kasperlík, který se ptá, zda Staré Město nebylo nejstarší osadou náležející k frýdeckému hradu. A však na základě písemné listiny z roku 1327 osadu „Jemnitz“ pokládá za totožnou s Jablunkovem. Adolf Kaufmann předpokládal, že se na místě Starého Města pravděpodobně rozkládal původní Frýdek. Podle Vincenta Praseka: po založení Frýdku se Jamnice stala vesnicí a nazývala se Starým Městem. Viz Bakala (pozn. 4) s. 403-404.

Další knihou zabývající se městem Frýdkem jsou *Nejstarší dějiny Frýdku*⁶ od Jiřího Kotáska. Téma knihy pojal obsírněji přes založení, vznik a rozvoj města, rozvoj řemesel, vznik cechů, popisuje architektonické památky, zmiňuje také například morové nákazy. Navazuje na starší literaturu, nové poznatky nepřináší. Petr Juřák, významný historik a pracovník Muzea Beskyd ve Frýdku - Místku, iniciátor mnoha výstav na frýdeckém zámku, patří k významným autorům publikací týkajících se Frýdku – Místku a jeho okolí. Jednou z nich je *Frýdek – Místek*.⁷ Autor se v knize zbývá historií měst Frýdku a Místku. Přínosnou publikaci, ve formě srovnání tří historických měst napsala Jana Koudelová, *Stavebně historický vývoj městských jader Příbora, Místku a Brušperku*.⁸ Ke srovnání si vybrala města s celkově stejnou rozlohou městských jader, která jsou si velmi podobná i z hlediska geografického umístění, ale také vzhledem k historickému vývoji – všechna totiž spadala pod hukvaldské panství, a to přináleželo olomouckému biskupství. Města spojuje uzákoněná památková ochrana dodnes dochovaných historických jader. Autorka ve své knize vychází z materiálů z fondů archivů měst Frýdku – Místku, Příbora a Nového Jičína.

Knihou *Frýdek – Místek*⁹ od Tomáše Adamce a kolektivu je nejnovější, velmi vydařenou publikací zabývající se historií Frýdku a Místku. Historie obou lokalit je zpracována zvláště, z důvodu jejich samostatného vzniku, až do revolučního roku 1848. Kniha je první kolektivní monografií, zahrnující kompletní dějiny obou dříve samostatných měst.

Mnoho publikací je věnováno jednotlivým stavbám měst Frýdku a Místku. Roku 1876 sepsal Karel Findinský, frýdecký farář, při příležitosti dokončení vnitřní výzdoby farního kostela sv. Jana Křtitele „stavebně-historický průzkum“ (dá-li se tak nazvat) pod názvem *Dějepis farního kostela u sv. Jana Křtitele ve Frýdku*.¹⁰ Věnuje se zde vzniku a nejstarší historii kostela a poté přidává své poznatky o stavbě za jeho života. Odkazuje se i na starší listiny svých předchůdců. Publikace nám tak zprostředkovává přímé svědectví od členů frýdecké farnosti a dovoluje nám nahlédnout do tehdejších událostí,

⁶ Jiří Kotásek, *Nejstarší dějiny Frýdku*, Frýdek – Místek, 2008.

⁷ Petr Juřák, *Frýdek – Místek*, Praha – Litomyšl, 2011.

⁸ Jana Koudelová, *Stavebně historický vývoj městských jader Příbora, Místku a Brušperku*, Historická města a památková péče, Opava 2012.

⁹ Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014.

¹⁰ Karel Findinský, *Dějepis farního kostela u sv. Jana Křtitele ve Frýdku*, Těšín 1876.

například městského požáru r. 1673 – „*který zázrakem po vyslyšení modlitebních písní, slitoval se nad střechou malého kůru sv. Křtitele*“¹¹ - nevyjímaje.

Bohatým zdrojem informací k problematice Frýdeckého zámku jsou prameny, v prvé řadě autora Emanuela Rotteka, *Frýdecký zámek*,¹² dále pak Jana Eliáše, který se problematice Frýdeckého zámku věnoval hned dvakrát ve formě stavebně historických průzkumů, *Frýdek Místek – zámek, stavebně historický průzkum, II. etapa, architektonický rozbor, stavební historie* z roku 1978¹³ a dále navázal roku 1981 spisem *Historický a stavební vývoj frýdeckého zámku*.¹⁴ Zmíněné strojopisné průzkumy jsou uloženy v Muzeu Beskyd města Frýdku – Místku. Frýdeckým zámekem se zabývala také i Zuzana Břízová, *Frýdek-Místek, zámek – I. nádvoří, Nálezová zpráva*.¹⁵ Jaromír Polášek, pracovník Muzea Beskyd ve Frýdku - Místku a také vynikající regionalista, sepsal didaktický materiál: *Zámek ve Frýdku – Místku*,¹⁶ vydaný v roce 2000. Autor se zabývá problematikou hradu, jeho nejstarší historií, včetně založení města Frýdku, s bohatými odkazy na prameny, publikovanou i nepublikovanou literaturu a rovněž odkazuje na starší rukopisy a strojopisy ze sbírek Muzea Beskyd ve Frýdku – Místku. Marek Weissbrod, taktéž pracovník Muzea Beskyd ve Frýdku - Místku sepsal publikaci *Frýdecký zámek*¹⁷ vydanou v roce 2009. Autor se zabývá problematikou samotné budovy původního hradu, později zámku s hlavním cílem plasticky postihnout jeho stavební vývoj. Text je doplněn o fotografický archivní materiál.

Souhrnný seznam památek ve Frýdku: zámek, kostel sv. Křtitele, kostel sv. Jošta, a v Místku: kostel sv. Jakuba většího - nalezneme v soupise Leoše Mlčáka z roku 1980, *Státní seznam nemovitých kulturních památek okresu Frýdek – Místek*.¹⁸ Nabízí zde a základní údaje o profánních i sakrálních památkách obou měst i s jejich odborným popisem.

¹¹ Ibidem, s. 10.

¹² Emanuel Rottek, *Frýdecký – zámek*, 1957. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek – Místek.

¹³ Jan Eliáš, *Frýdek Místek – zámek, stavebně historický průzkum II. etapa, architektonický rozbor, stavební historie*, 1978. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek – Místek.

¹⁴ Jan Eliáš, *Historický a stavební vývoj frýdeckého zámku*, 1981. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek – Místek.

¹⁵ Zuzana Břízová, *Frýdek – Místek, zámek I. nádvoří, Nálezová zpráva*, 1996. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek – Místek.

¹⁶ Jaromír Polášek, *Zámek ve Frýdku – Místku*, Frýdek – Místek, 2000.

¹⁷ Marek Weissbrod, *Frýdecký zámek*, Muzeum Beskyd Frýdek, 2009

¹⁸ Leoš Mlčák, *Státní seznam nemovitých kulturních památek okresu Frýdek – Místek*, Ostrava 1980.

Pavel Kouřil a Rudolf Žáček se ve svých studiích věnují středověkým opevněním na Štandlu a Lipině. Přispěli článkem do periodika Slezského muzea pod názvem *Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace*.¹⁹ Autoři odborný text doprovází jednotlivými rekonstrukcemi hrádků, čímž ve velké míře přispívají k vytvoření představy těchto již neexistujících staveb. Pavel Kouřil se také věnoval problematice hradů - *Městské hrady v českém Slezsku*,²⁰ ve sborníku příspěvků přednesených na XXVIII. celostátní konferenci archeologů středověku. Frýdeckému hradu zde věnoval samostatné heslo.

V knize Petra Juřáka *Pamětihodnosti města Frýdku – Místku*²¹ z roku 2002, vedle základního popisu jednotlivých památek, lze nalézt také i kulturně historické souvislosti, které se vztahují k jednotlivým památkám. U každého objektu je vždy uvedeno, kde se nachází a je doplněn aktuální fotografií.

¹⁹ Pavel Kouřil - Rudolf Žáček, *Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace*, *Časopis Slezského muzea*, série B 35, 1986, s. 97-129.

²⁰ Pavel Kouřil - Dalibor Prix - Martin Wihoda, *Městské hrady v českém Slezsku*, *Archeologia historica* 22/97, 1996, s. 258.

²¹ Petr Juřák, *Pamětihodnosti města Frýdku – Místku*, Muzeum Beskyd Frýdek – Místek, 2002.

3. Historie měst od jejich založení do třicetileté války

3.1 Místek

Město Místek leží na levé, moravské straně řeky Ostravice. Podle předpokladu²² jej založila hrabata z Hückeswagenu, již před rokem 1240, z iniciativy Arnolda z Hückeswagenu.²³ Na základě geodetických údajů lze usoudit, že prvním agrimensorem²⁴ byl Arnoldův syn, Frank z již zmíněného rodu, jenž vytyčil plužiny Místku. Z důvodu hospodářských potíží a následné nepovedené kolonizaci svých pozemků byl nucen mezi lety 1252-1258 prodat celé panství olomouckému biskupu Brunovi ze Schauenburku. Nabízí se také možnost, kterou preferovali jiní badatelé, že vysazení Místku probíhalo přímo na magdeburském právu olomouckého biskupa Bruna ze Schauenburku.²⁵

Vůbec první zmínku o existenci Místku lze nalézt v závěti biskupa Bruna, vydané dne 29. listopadu 1267 v Olomouci. Bruno dal sepsat svou závěť ve chvíli, kdy se chystal po boku krále Přemysla Otakara II. na válečnou výpravu do Východních Prus a Litvy. Mimo jiné závěť také obsahuje popisy biskupských statků, také zmínku, že kolem roku 1255 koupil již vysazenou trhovou ves – *villa forensis de Frideberch*²⁶ - se 40 lány, od Franka z Hückeswagenu. Tímto je potvrzena první teorie o založení osady hrabaty z Hückeswagenu, pocházejícími z Porýní. V době, kdy byla závěť

²² *Hückeswagenové* - říšský hraběcí rod z Hückeswagenu – původem z Porýní. Arnold byl první známý člen tohoto rodu (vládl 1208 - 1240). Zastával významné místo v družině českého krále Přemysla Otakara I. Byl pozván z Německa, aby zprostředkoval sňatek Přemyslovny dcery Anežky s anglickým králem Jindřichem III. – působil jako posel a prostředník mezi anglickým a českým královským dvorem. Sňatek se sice neuskutečnil, ale Arnold z Hückeswagenu od roku 1234 již zůstal v českých zemích a zároveň se stal prvním majitelem území severovýchodní Moravy, jenž dostal od samotného Přemysla Otakara I. za diplomatické služby prokázané v Anglii. Viz Jaromír Polášek - Jiřina Polášková, *Založili Hückeswagenové hukvaldský hrad? Archeologie Moravy a Slezska, Kopřivnice, Hulín, Frýdek – Místek, Havířov*, 2003, č. 3, s. 176.

²³ Problematikou hrabat z Hückeswagenu na území východní Moravy se zabýval především německý badatel Paul Ziegler ve svém příspěvku: *Die Grafen von Hückeswagen in Mähren. Ein Beitrag zur Siedlungsgeschichte Nordostmährens, Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens*, 1943, s. 103 – 104. - Podobný názor naznačující vznik Místku za hrabat Hückeswagenu, vyslovila Libuše Hrabová v publikaci: *Ekonomika feudální državy olomouckého biskupství ve druhé polovině 13. stol.*, Praha 1964, s. 53, 86. - Taktéž Oldřich Tabásek soudil, že byl Místek založen Hückeswageny: Oldřich Tabásek, *O vytyčení plužin na hukvaldském panství*, Praha 1986, s. 105-114, 118.

²⁴ *Agri-, agro-, první část složených slov mající význam zemědělství, zemědělský, pole, půda* – zeměměřič. Vyhledáno v: Jiří Linhart et al., *Slovník cizích slov pro nové století*, Litvínov 2004, s. 21.

²⁵ Mezi zastánce tohoto názoru patřili např.: Vincenc Prasek, Frýdek a Místek, *Věstník Matice Opavské*, 1894, roč. 4, s. 1-7. - Linhart (pozn. 1), s. 11. - Antonín Přecechtěl, *Památky města Místku a jeho lašského okolí*, Místek 1934, s. 16. - Hosák, (pozn. 2), s. 36-38 a další.

²⁶ Viz Linhart (pozn. 1), s. 11.

sepsána, byly poměry ve Fridbergu z větší části již urovnány, osada musela vzniknout přibližně

o deset let dříve, takže počátek při zakládání Místku klademe nejpozději do roku 1257.²⁷ Vystává také hypotéza, že lokátorské aktivity započaly již za Brunova předchůdce, olomouckého biskupa Konráda z Friedbergu (1241-1245). Na tuto možnost poukazují pojmenování trhové osady, ale bezpečné důkazy neexistují.²⁸

Předchůdcem Místku byla slovanská ves s kostelem – *villa locata*.²⁹ Bylo nezbytné založit osadu v místech přechodu přes řeku Ostravici, jež byla na obchodní trase tzv. jantarové stezky z Hranic do Těšína, a která zde musela vést ještě před založením Místku. „*Jižní cesta je doložena v středověkém falzu a vedla z hranic na Starý a Nový Jičín, na Příbor a odtud (až do r. 1663) podél Ondřejnice nynějším Sklenovem, Rychalticemi a Fryčovicemi na Staříč, přes Místek až k místu, kde se vlévá Morávka do Ostravice, tedy k tehdejší Jamnici, a pak dále k Těšínu. Půdorys města Místku prozrazuje, že tato cesta vedla nejprve Zámostí k Starému Městu a teprve později vznikla cesta kolem pozdější střelnice k Frýdku. Toto zjištění je velmi důležité, je totiž neklamným svědectvím toho, že půdorys města Místku je starší nežli Frýdek, jinými slovy, že Místek byl na město vysazen dříve nežli Frýdek*“.³⁰

Počátky Místku úzce souvisí s existencí hrádku na Štandlu; zde byla umístěna větší vojenská posádka. Úlohou Štandlu byla ochrana a zabezpečení zemské hranice mezi českými zeměmi a Polskem. Bylo důležité ochránit komunikaci, která vedla tímto prostorem a spojovala Moravu se Slezskem. Druhý význam, který hrádek měl, byla jakási protiváha osady Jamnice (Frýdku), která ležela na druhém břehu řeky Ostravice na slezském území. Strážišťe bylo nejspíše předchůdcem Místku, který posléze převzal jeho strážní úlohu. Štandl tak zanikl na konci 13. století, nebo nejpozději na počátku 14. století. Místek své jméno získal podle tohoto hrádku – Friedeburgu (*něm. vride* – mír, ohrada, ochrana, *berg* – kopec, hora).³¹ Použití německého názvu ovšem ještě neznamená, že osadníci byli Němci. V mnoha případech vznikla pod hradem osada, která nesla jeho jméno, aniž by její obyvatelstvo bylo německé. Lze zde však nalézt jiný

²⁷ Ibidem.

²⁸ Jan Al Saheb, Počátky a rozvoj Místku do roku 1434, in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014, s. 42.

²⁹ „Villa locata“ v Brunově závěti znamená, že osada předcházející Místku byla za Brunova pontifikátu již lokována – vysazena na právu purkrechtním - nikoliv založena. Viz Hosák (pozn. 2), s. 41-42.

³⁰ Viz Hosák (pozn. 2), cit, s. 39.

³¹ Viz Juřák (pozn. 7), s. 10-11.

předpoklad, že zde němečtí kolonisté opravdu byli (kromě skutečnosti, že v polovině 13. století probíhala německá kolonizace Čech a Moravy). Lze to usoudit podle kostela zasvěceného sv. Mikuláši v Místku, který předcházel dnešnímu kostelu sv. Jakuba Většího. Svatý Mikuláš byl patronem německých kolonistů. Můžeme tedy předpokládat německý původ osadníků Místku.³²

Předchůdce Místku, Friedeberg nepřetrval v držení olomouckých biskupů dlouho, často se angažovali v diplomatických službách českých králů. Proto za biskupa Bruna ze Schauenburgu došlo k vytvoření rozsáhlé lenní soustavy olomouckého biskupství. Leníkům byla poskytnuta část území, které jejich prostřednictvím kolonizovali olomoučtí biskupové Bruno a jeho nástupce Dětrich z Hradec (1281-1302).³³ Bruno zde spojil Sviadnov, Místek, Malé Kunčice, Bahno, Hodoňovice a Metylovice s Frýdlantem v jedno léno – léno Místecko - Frýdlantské, kteréž roku 1288 udělil biskup Dětrich bratřím Stangeům, Dětrichu, Jindřichovi a Erkenbertovi po složení manského slibu v léno.³⁴ V sedmdesátých letech držel místecké léno Hynek z Frýdlantu z rodu Ronovců. Hynkovým zadlužením přešlo léno do zástavního držení pánů z Kravař, jmenovitě Lackovi a Vokovi. Roku 1389 přešla lenní držba z Hynka z Frýdlantu na pány z Kravař, protože se mu nedostalo prostředků k jeho vyplacení.

Roku 1402 se objevuje nový název pro Místek – Newestetil (Nové Mestečko, Městko, Místko). Badatelé Vincenc Prasek³⁵ a Dominik Škaruda³⁶ se domnívali, že Friedberg (předchůdce Místku) zanikl při nájezdů těšínských knížat v domácích válkách v letech 1387-1400. Na jeho místě bylo založeno město nové, nazývané Novým Městečkem. František Linhart³⁷ měl jiný názor na problematiku vysvětlení názvu. Mínil, že slovanské okolní obyvatelstvo vždy užívalo název Místko. Obyvatelstvo bylo z části slovanské a docházelo k růstu jeho počtu, tím tedy upadal německý název Friedeberg. Také němečtí osadníci začali používat nové jméno. Tento jev svědčí o důkazu převládání českého obyvatelstva nad německými osadníky³⁸

Podle Pavla Juřáka ke změně pojmenování docházelo při postupném přesouvání ze staré osady pod Štandlem do sídelního jádra dnešního Místku. Název byl odvozen

³² Viz Hosák (pozn. 2), s. 43.

³³ Viz Al Saheb (pozn. 28), s. 43.

³⁴ Viz Juřák (pozn. 21), s. 32.

³⁵ Vincenc Prasek, Frýdek a Místek, *Věstník Matice Opavské*, 1894, č. 4., s. 4.

³⁶ Dominik Škaruda, Místek jakožto trhové město, *Časopis Matice Moravské*, 1898, č. 22, s. 186.

³⁷ Viz Linhart (pozn. 1), s. 11.

³⁸ Viz Hosák (pozn. 2), s. 42.

z právního postavení Místku jako městečka, nebo snad reakcí na Staré Město na protilehlém slezském břehu Ostravice. Příčinou přesunu města bylo zřejmě připojení slezských knížectví k českému království, které se uskutečnilo v roce 1327. Následně byla zvýšena důležitost obchodní cesty z Olomouce do Těšína, a tím upadla efektivnost opevnění na Štandlu. Obyvatelé se přesunuli na výhodnější místo u brodu přes řeku Ostravici.³⁹ Další hypotézou je, že se původní Friedeberg nacházel jinde než dnešní Místek. Vznikla dvě sídla - staré, lokované snad na Lipině a nové – Newestetil v dnešním jádru města Místku. Obě sídla fungovala určitou dobu vedle sebe. Dnešní Místek tak mohl být založen na konci 14. století v důsledku válečných událostí, které Friedeberg zasáhly, včetně vyplenění vojsky těšínského knížete Přemysla I. (1358-1410). Obě sídla byla při válečných událostech poničená, Newestetil se vzpamatoval, ale Friedeberg již nebyl obnoven.⁴⁰ Nejpreferovanější možností zániku osady je teorie katastrofy, kdy původní Friedeberg byl vypleněn, či zničen v období domácích válek na Moravě – na konci 14. a počátku 15. stol.⁴¹

Lenní místecký statek drží do roku 1416 Sobek z Kornic, přičemž jeho zástavním držitelem je Oldřich Černoorský z Boskovic. Na žádost Oldřicha Černoorského uděluje těšínský kníže Boleslav I. obyvatelům Místku právo odúmrti.⁴²

Hospodářskou stabilizaci Místku narušilo vypuknutí husitských válek. Území severovýchodní Moravy bylo plné odpůrců husitského revolučního hnutí. Hukvaldské panství nyní držel v zástavě uherský král Zikmund Lucemburský. Stejný postoj zastával také Boleslav I. Odpůrné stanovisko způsobilo, že se první etapa husitských válek nestala tragédií pro moravsko - slezské pomezí. Do vážného ohrožení se celá oblast dostala na přelomu let 1426-1427. Husité se totiž zmocnili několika moravských měst. Obsadili město Ostravu, odkud je vyhnal Boleslav I. O tom, že by byl Místek napadnut husity, nejsou žádné písemné zmínky, ale husitské války zapříčinily změnu vrchnosti.⁴³ Potomci těšínského knížete Boleslava I., Václav, Vladislav Přemysl II. a Boleslav II.,

³⁹ Viz Juřák (pozn. 21), s. 32.

⁴⁰ Viz Al Saheb (pozn. 28), s. 46.

⁴¹ Viz Koudelová (pozn. 8), s. 165.

⁴² *Odúmrtí* (lat. *bona vecantia, bonum caducum, caducum, něm. ein erbloses Gut, Heimfallsgut, ...*), jest majetek pozůstalý po někom, kdo nezanechal ani dědiců testamentních, ani zákonných. V moderním právu náleží majetek takový státu, a to t. zv. právem odúmrtým (*jus caducitatis, jus devolutionis, Heimfallrecht*). V minulých stoletích náleželo odúmrté právo státu resp. koruně jen v příčině některých statků, k jiným uznáváno bylo odúmrté právo církve, měst a jiných oprávněných subjektův. Citováno z: Jan Otto, *Ottův slovník naučný*, díl 18, Praha 1902, s. 644.

⁴³ Viz Al Saheb (pozn. 28), s. 46-47.

byli nuceni zastavit frýdecké a místecké panství 24. srpna 1434 Arnoštu z Tvorkova. Tohoto roku bylo léno spojeno s panstvím frýdeckým.⁴⁴

Spojení přetrvalo do 80. let 16. stol. Těšínská knížata usilovala o Místecko, považovala jej za své dědičné zboží, což se nelíbilo olomouckým biskupům, kteří od počátku proti tomu protestovali, pokládali jej totiž i nadále za manské léno. Až biskupu Stanislavu Thurzovi - roku 1522 - se podařilo uplatnit lenní nároky olomouckého biskupství. *Tehdy uzavřel s těšínským knížetem Kazimírem smlouvu, ve které se s ním dohodl, že Kazimír, jeho syn a vnuk mají držet Místek a okolní vsi jako alod,*⁴⁵ *ale jeho nástupci ho již mají přijímat od biskupů v léno.*⁴⁶

Další spor s olomouckým biskupstvím propukl v roce 1573, kdy bylo frýdecko – místecké panství prodáno Matyáši a Jiřímu z Lohova. Biskupství protestovalo, aby byl uskutečněn prodej Místecka v rámci frýdeckého panství. Obávalo se, že trvalé spojení s Frýdeckem povede k definitivnímu odtržení od Moravy, a tím ke ztrátě vrchních práv olomouckých biskupů nad tímto územím. Problém s místeckým manstvím částečně vyřešil Jiří z Lohova roku 1580, kdy jej přijal od olomouckého biskupa v léno. Následně v nadcházejícím roce prodal celé frýdecko – místecké panství biskupu Stanislavu Pavlovskému.

V době, kdy byl ještě Místek součástí těšínského knížectví, ve městě zastávala silnou pozici nekatolická strana. Žili zde čeští bratři, utrakvisté i luteráni. Evangelíci se o kostel sv. Mikuláše, kam docházeli na pobožnosti, dělili společně s katolickou menšinou. Když přešlo Místecko zpátky do područí olomouckého biskupství, právě skrze Stanislava Pavlovského, zaval si za cíl přivést protestanty zpět na stranu katolickou. Toho nakonec dosáhl s pomocí svého osobního kaplana Adama Pacinia.⁴⁶

Biskup Stanislav Pavlovský neměl přílišný zájem o část frýdeckého panství – šlo mu hlavně o získání Místecka zpět ke statkům olomouckého biskupství, a proto Frýdecko prodal Bartoloměji Bruntálskému z Vrbna. Touto smlouvou bylo odděleno Místecko od Frýdeckého panství a spojeno s panstvím hukvaldským, pod nějž patřilo do roku 1850.⁴⁷

⁴⁴ Viz Juřák (pozn. 7), s. 12.

⁴⁵ **Alod** (*alodis, později obyč. alod, allodium*), pozemek, který nepodléhá feudálním povinnostem nebo břemenům. Jedná se o plně svobodný statek bez lenního závazku. Parafrázováno z: Jan Otto, *Ottův slovník naučný*, díl 1, Praha 1888, s. 943.

⁴⁶ Citováno z: Juřák (pozn. 7) s. 12.

⁴⁷ Viz Juřák (pozn. 7), s. 12-13.

3.2 Frýdek

Dnešní Frýdecko spadalo do 13. století pod nadvládu Opolského vévodství (patřícího k Polsku), které tehdy zaujímalo celé Horní Slezsko. Opolsko zaniklo roku 1281, po smrti knížete Vladislava Opolského. Vévodské území si rozdělili Vladislavovi čtyři synové. Vzniklo tak Opolské, Těšínské, Bílské a Ratibořské knížectví. Tímto byla nejstarším Vladislavovým synem Měškem.⁴⁸ založena těšínská knížecí a později královská dynastie Piastovců

Předchůdcem Frýdku byla zřejmě osada Jamnice, jejíž území se rozkládalo na obou březích řeky Ostravice.⁴⁹ Na pravém břehu bylo v druhé polovině 14. století založeno město Frýdek. Osada Jamnice vznikla pravděpodobně již ve 13. století, ale první dochovaná písemná zmínka o ní pochází z rejstříku desátků vřatislavského biskupství, z doby kolem roku 1305, kde ji nalezneme pod názvem „Jannutha“. Poslední zpráva o Jamnici přináší dvě listiny z roku 1327. Listiny upravovaly lenní vztah těšínského knížete k českému králi. V první listině z 18. února kníže Kazimír I. (1315/1316-1358) přiznává, že obdržel od krále Jana Lucemburského léno země Těšínské a v druhé listině z 23. února král Jan udílí Kazimírovi Těšínsko v léno.⁵⁰ V latinsky psané listině je psáno (volný překlad):

Kazimír, vévoda těšínský, vyznává, že jest knížetem a manem Jana Lucemburského, krále českého a polského, a že od něho přijal v léno zemi Těšínskou (terram nostram Thesschynensem), město a tvrz Těšín (Thesschyn), Fryštát (Freynstat), Bílsko (Belicz), Skočov (Zchotschow), Jemnicz (et Jemnicz opidis cum mumcionibz) – také Jemnicz městečka s občany a Ostravu (Ostravia) se vším příslušenstvím.⁵¹

Důvodem k přemístění původní osady Jamnice do prostoru dnešního historického jádra Frýdku mohly být časté a pravidelné záplavy, které osadníky

⁴⁸ Viz Polášek (pozn. 16), s. 2.

⁴⁹ S lokací osady Jamnice je to poněkud složitější. Názory na lokaci prvního osídlení, tedy předchůdce Frýdku se různí. Mathias Kasperlik se touto problematikou zabýval poprvé, kolem poloviny 19. století, naznačuje určité možnosti, že se Jamnice nacházela na území dnešního Starého Města, které se nachází mezi řekami Morávkou a Ostravicí, 2 km od Frýdku. Viz Bakala (pozn. 9), s. 403. - Radim Jež nabízí příklady možné lokace osady Jamnice. Prostor osady vymezuje od průběhu Hlavní třídy k sadu Svobody a jeho přilehlých ulic. Tuto možnost dokládá rejstřík desátků z první desetiny 14. století i obě listiny z roku 1327. Z této teze budu dále vycházet. Viz Radim Jež, Od počátků měst do roku 1434, in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha, 2014, s. 35.

⁵⁰ Viz Juřák (pozn. 7), s. 6 – 7.

⁵¹ Citováno z: Kotásek (pozn. 6), s. 22.

sužovaly. Osada se nacházela v oblasti dnešní Hlavní třídy, sadu Svobody a přilehlých ulic. Tedy v nízko položeném terénu, který nechránila žádná překážka. V únorových listinách z roku 1327 se uvádí městečko s tvrzí. Menší fortifikace měla zřejmě bránit zemskou hranici, brod přes řeku Ostravici i samotné městečko, kterým procházela obchodní stezka z Moravy přes Slezsko do Polska. Drobná fortifikace je považována za předchůdce frýdeckého hradu.⁵² Tvrzení je podporováno polohou drobného hrádku, který se nacházel na návrší ve výšce 320 metrů nad mořem. Odtud bylo možné kontrolovat obchodní stezku.⁵³

Po uzavření lenní dohody z roku 1327 mezi Kazimírem I. a Janem Lucemburským se jméno Frýdek poprvé uvádí v písemných pramenech ke dni 10. září 1339, zaznamenané ve sporech mezi Janem Lucemburským a vratislavským biskupem Nankerem. Kníže Kazimír měl přátelské vazby k české koruně, což vedlo ve dvacátých a třicátých letech 14. století k intenzivním obchodním stykům s územím Moravy. Na ostrohu nad řekou Ostravicí byl vybudován hrad, na jehož výstavbě se podíleli cizinci, což ovlivnilo i název hradu. Ten se podle své polohy začal označovat jako Friedeck – Frýdek. *Toto pojmenování pochází ze středoněmeckých slov vride (mír, ohrada, ochrana) a eck (roh, ohbí).*⁵⁴ Výstavba hradu měla vedle vojensko – politických hledisek své opodstatnění také z hospodářsko – správních důvodů. Hrad rovněž souvisel se stabilizací těšínské knížecí správy území a jejím následným rozčleňováním

do obvodů. Zkolonizovaný jihozápadní díl Těšínska vyžadoval přiměřené centrum pro ekonomické vedení. Při lokaci města se uplatnili také němečtí osadníci, i když je dosti pravděpodobné, že se na ní podíleli i původní obyvatelé Jamnice. Na nově vzniklé město se postupně přeneslo pojmenování hradu – Friedeck.⁵⁵ Význam Frýdku sílil a role Jamnice slábla. Její název byl zachován v označení frýdeckého předměstí do raného středověku.⁵⁶

Město bylo v nejstarším období chráněno jen valem, příkopem a dřevěnou palisádou. Na jihu a jihovýchodě jej chránil pouze strmý sráz. Hrad a město odděloval

⁵² V roce 1981 byl proveden archeologický výzkum ve sklepení západního křídla frýdeckého zámku. Byla nalezena keramika, úlomky kosti, železné předměty, které archeologové datovali do 14. – 15. století. Avšak některé zlomky archeologických nálezů mohou pocházet z konce 13. století. Viz Radim Jež, Počátky města Frýdku (do roku 1434), in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014, s. 36.

⁵³ *Ibidem*, s. 35-36.

⁵⁴ Citováno z: Juřák (pozn. 7), s. 7.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Viz Jež (pozn. 53), s. 37.

mohutný příkop s hloubkou okolo 5 metrů, sloužil k oddělování vnitřní části dnešního zámku od městiště. Vstup do města byl chráněn bránami, tedy Dolní, zvanou také Ukvaldská (Hukvaldská), Leskoveckou a Horní – Těšínskou bránou. Zpočátku ve městě Frýdku žilo 500 lidí, původně měl 84 domy, i s radnicí a farou. Kromě náměstí mělo město sedm hlavních ulic, sedm vedlejších a volné prostranství u kostela. První měšťanské domy byly dřevěné, přízemní.⁵⁷ Pozici majitele Frýdku v té době zastával těšínský kníže Přemysl I. (1358-1410).⁵⁸

Na počátku 15. století se Frýdek stal centrem rozsáhlého panství. Obchodní cestu při zemské hranici chránilo město spolu s hradem, taktéž i zájmy těšínských knížat v situaci obsazení, nevyjímaje zajištění území po povodni či kolonizaci kraje.⁵⁹ Roku 1402 těšínský kníže Přemek I. zakoupil Místecké léno, které tak frýdeckému území tvořilo ochranné předpolí přímo na území Moravy. Kvůli zpustošenému Místecku po válkách byla cena příliš nízká. Prodej proběhl mezi těšínským knížetem a Lackem a Vokem z Kravař. Nejednalo se zcela o legální koupi, neboť Místecko nadále patřilo olomouckému biskupství, knížeti Přemkovi I. bylo poskytnuto jen jako manské léno.

Plnoprávným městem se Frýdek stal v roce 1423, přičiněním těšínského knížete Boleslava I. (1400-1431).⁶⁰ Vydal privilegium, které bylo pro město nesmírně důležité, umožnilo, aby mohl mít Frýdek městský soud, ale vymezilo jej pouze na obvod města. Pravomoc soudu sahala jen k menším přestupkům. Těžší přestupky řešila vrchnost. Privilegium spočívalo v tom, že zajišťovalo měšťanům soud před místním fojtem. Nejdůležitější výsadou privilegia bylo zrušení práva „odúmrti“. Podle tohoto práva přecházel majetek po smrti měšťana jen na nejbližší mužské potomky, jinak majetek připadl knížeti. Privilegium umožňovalo dědit až do čtvrtého pokolení, nově se právo vztahovalo i na ženy. Dále bylo uloženo právo mílové.⁶¹

Finanční tíseň po boji s husity donutila těšínská knížata, respektive Boleslavovy syny tři roky po Boleslavově smrti roku 1434 zastavit město i s okolím (včetně místeckého území), Arnoštovi z Tvorkova. Tento obchod je zaznamenán v listině sepsané 24. srpna 1434. Zástavní držitelé města se velmi často střídali.

⁵⁷ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 24 – 25.

⁵⁸ Viz Jež (pozn. 53), s. 38.

⁵⁹ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 25.

⁶⁰ Vincenc Prasek, *Dějiny knížectví Těšínského*, Opava 1894, s. 220.

⁶¹ Viz Jež (pozn. 53), s. 39-40.

Za vlády (1431-1477) těšínského knížete Přemysla II., došlo k vyjednání udělení práva na konání dvou výročních trhů Jiřím z Poděbrad. Roku 1469 byl Přemysl přinucen složit hold Matyášovi Korvínovi, uherskému králi. Poslušnost mu musel přislíbit i Přemkův synovec Kazimír roku 1470. Přes frýdecké území opakovaně probíhala tažení českých vojsk proti Matyášovým spojencům ze Slezska na Moravu a zpět do Slezska. Tímto pustošením dlouholetých válek byla těšínská knížata nucena dát Frýdecko do opakované zástavy.⁶² Nynějším zástavním držitelem byl Mikuláš z Dubovce, poté Buřejovi z Klokova. Z důvodu smrti Přemyslova bratra Václava I. bylo roku 1474 nutné ujednat majetkové vyrovnání. Přemysl II. se dohodl se svým synovcem Kazimírem II., že si knížectví rozdělí. Kazimírovi připadla polovina knížectví, Frýdek a další statky.

Po smrti Přemysla II. roku 1477 se stal samostatným vládcem knížectví Kazimír II. Byl jedním z nejmocnějších představitelů těšínského piastovského rodu. Zastával funkci nejvyššího slezského hejtmana v letech 1490-1504 a 1509-1516. Frýdek postoupil Janu Trnkovi z Ratibořan.⁶³ Jan daroval Frýdku v roce 1490 vesnici Žermanice. Roku 1492 bylo město těšínskými knížaty zpět vyplaceno ze zástavy Kazimírem II. Vyplacením přešlo Frýdecko do přímé správy Těšínské komory. Kníže Kazimír se zasadil o rozšíření lenních práv pro Piastovce, v roce 1498. Práva získal od krále Vladislava Jagellonského.⁶⁴

Roku 1528 po smrti knížete Kazimíra II. převzal vládu na Těšínsku jeho nezletilý vnuk Václav Adam. Jeho poručníkem se stal přední moravský šlechtic Jan z Perštejna, který tak spravoval celý majetek nezletilého Václava III. Adama (1545-1579). Samostatné vlády se Václav Adam ujal v roce 1540. Zasadil se o vznik frýdeckého ševcovského cechu, jemuž potvrdil privilegia – povolil 16 ševcovských mistrů. V roce 1545 dal Frýdecko do zástavy svému bývalému poručníkovi Janu z Perštejna. Ten však o tři roky později zemřel a zástavními držiteli se stali jeho synové Jaroslav, Vratislav a Vojtěch.⁶⁵ Perštejnové spravovali území v letech 1528-1554. Byli progresivní, město hospodářsky vzkvétalo, došlo k rozmachu obchodu. Frýdek byl roku 1554 s celým panstvím od Pernštejnů, kteří na něj naléhali, vyplacen, ale přesto

⁶² Viz Polášek (pozn. 16), s. 5-6.

⁶³ Radim Jež, Frýdek na sklonku středověku a v raném novověku (1434-1648), in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha, 2014, s. 53.

⁶⁴ Viz Polášek (pozn. 16), s. 5-6.

⁶⁵ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 28.

se později opětovně dostal do šlechtické zástavy. Mezi zástavními držiteli byl například Jiří Čelo z Čechovic a Burian Barský z Barště roku 1554.⁶⁶

Celé frýdecké panství zdědil roku 1563 syn Jana z Pernštejna - Bedřich Kazimír. Po Kazimírově smrti roku 1573 muselo být panství pro své dluhy prodáno, aby se uspokojila alespoň část věřitelů. Bedřich Kazimír nevystačil s finančními prostředky ze statků, žil velice nákladný život a panství tak velice zadlužil. Císařem Maxmiliánem II. byla jmenována čtyřčlenná rada, jejímž úkolem bylo odstranění všech pohledávek po zemřelém. Pro vysoké dluhy se rada rozhodla panství frýdecké, fryštátské a bílské prodat a vyjmout z pravomoci těšínských knížat. Toto rozhodnutí v lednu 1572 císař potvrdil a vznikl tak „status minor Friedeck“, menší stavovské panství, které již nepodléhalo pravomocem těšínských Piastovců, ale zodpovídal za ně nový majitel podřízený přímo českému králi.⁶⁷

Následně se majiteli frýdeckého panství stali bratři Jiří a Matyáš z Lohova, prodej byl uskutečněn 14. února 1573, a to za účelem vymýcení protestanství. V té době bylo již frýdecké panství rozšířené o další území, mezi mnohými například o obce Lískovec, Raškovice, Skalice, Baška, Nošovice. Kromě výše uvedených náležel k panství ještě Místek a mnoho dalších obcí. S prodejem panství nesouhlasilo olomoucké biskupství, kvůli místeckému území, jež mu od pradávna patřilo. To se projevilo udělením místeckého manství v léno synovcům biskupa Jana Grodeckého – Ludvíku, Petru, Bedřichu a Kryštofovi, později Matyáši Žalkovskému ze Žalkova. Opravdovým majitelem však byl stále Jiří z Lohova.⁶⁸

Neustále vyvstávala otázka prodeje frýdeckého panství do rukou olomouckých biskupů. Příslušníci slezských stavů se proti této myšlence ostře postavili a vyjádřili císaři stížnost na prodej pozemků ležících ve Slezsku. Došlo by tak k trvalému spojení obou území a k posunutí slezských hranic na úkor majetku biskupství, jež leželo na Moravě. Spory o hranice ústí až do dob před velkou kolonizací ve 13. století tím, jak se přírodní hranice ve formě řeky a výběžků postupem času posouvaly a byly narušovány změnami, kupříkladu povodněmi. Otázku sporu o vlastnictví celého frýdecko – místeckého panství vyřešil až Stanislav Pavlovský, biskup olomoucký, jež se

⁶⁶ Viz Polášek (pozn. 16), s. 6-7.

⁶⁷ Viz Juřák (pozn. 7), s. 8.

⁶⁸ Ibidem, s. 8-9.

stal roku 1581 majitelem celého panství.⁶⁹ Pro obyvatele Frýdku to byla razantní změna. Měšťané byli veskrze luterští a bylo pro ně nemyslitelné, aby se stali poddanými duchovního, známého svou rekatolizační politikou - Valentina, bratra Stanislava Pavlovského. Velmi brzy došlo ke konfliktům, když se Valentin striktně držel urbáře z roku 1580 a vymáhal od poddaných dávky a povinnosti, jež dříve vrchnost opomíjela. Jiří z Lohova ještě před prodejem Místecka upravil některé pasáže urbáře, aby byla pro kupce lákavější možnost snadného přivýdělku na úkor poddaných. Například ve smyslu povinnosti šenkovat panské víno. Měšťané tuto kličku v urbáři odmítli přijmout a vyžádali si schůzku s biskupem Pavlovským, který se s několika šlechtici sešel, ale odmítl jejich privilegia potvrdit. Zakázal prodej vína ve městě i v okolí. Stanislava Pavlovského tyto spory s měšťany obtěžovaly stejně, jako odrážení útoků slezských stavů z důvodu jeho pokusu o připojení Frýdku k Moravě. Frýdecko – Místecké panství koupil roku 1581 za účelem získání místecké půdy nazpět k biskupským statkům.⁷⁰ Tak tedy došlo k oddělení soužití Frýdku a Místku pod jednou správou po 180 letech. Řeka Ostravice zůstala hranicí mezi oběma městy – slezským Frýdkem a moravským Místkem. Města se vyvíjela víceméně nezávisle na sobě – jak tomu bylo již při jejich vzniku.⁷¹

Frýdecké panství se zámek i okolními vsemi koupil 22. srpna 1597 Bartoloměj Bruntálský z Vrbna, nejvyšší sudí opavského knížectví. Bartoloměj si oproti svým předchůdcům zvolil Frýdek za své sídelní město. Bartoloměj byl horlivý katolík – roku 1602 se jeho zásluhou musel každý účastnit bohoslužeb o nedělích i svátcích. Taktéž nařídil, aby všichni muži, ženy i jejich děti přijímali pod jedním způsobem. Prosadil, aby byli při kostelích na panství dosazováni jen katoličtí kněží.⁷²

Na počátku 17. století byla stabilita hospodářství města Frýdku narušena dvěma požáry v letech 1592 a 1607, o pozdějším se psalo, že při něm shořelo celé město. Téhož roku (1607) zasadila městu další tvrdou ránu morová epidemie, při níž zemřelo 550 obyvatel. Druhá epidemie v roce 1624 usmrtila přes tisíc lidí a město bylo uzavřeno na celý rok a čtvrt. Brány hlídala stráž, nekonaly se žádné jarmarky, slavnosti. Zemřelí byli vyvázeni ven za městské hradby a byli pohřbíváni do morových jam na předměstí u kostela sv. Jošta, jenž byl protimorovým patronem. Všechny důvody úbytku obyvatel,

⁶⁹ Viz Polášek (pozn. 16), s. 8- 9.

⁷⁰ Viz Jež (pozn. 64), s. 57-58.

⁷¹ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 31.

⁷² Viz Juřák (pozn. 21), s. 4.

omezování práv a svobod a blížící se třicetiletá válka narušily vztah mezi městskou radou a Bruntálskými – majiteli panství. Narušení ekonomické stability města zmírnil Maxmilián Habsburský. Udělil městu v roce 1611 tzv. „velké privilegium“, kterým byla stabilita města upravená.⁷³

Bartoloměj Bruntálský z Vrbna a Frýdku zemřel roku 1604. Panství poté spravovali Bartolomějovi synovci Václav a Jan, protože přímé potomky neměl. Po celá léta zůstalo panství v držení Jana Bruntálského, stejně jako jeho zesnulý strýc byl šřítelem podnikání. Zakládal panské dvory, pivovary a rybníky, nové osady – Kaňovice, Malenovice a Morávku. Dle dostupných pramenů dal vystavět na horním předměstí kamenný kostel, zasvěcený sv. Joštovi.⁷⁴ Zároveň ale nebyl u měšťanstva oblíben. Nutil poddané, aby mu odváděli dávky v penězích a nikoliv v naturáliích, zmocňoval se sirotčích pokladen, omezoval práva sirotků. Poddaní se bránili různými způsoby, utíkali na jiná panství, nebo do hor, a přidávali se k zbojníkům. Jan patřil k vůdčím osobnostem procísařské katolické menšiny ve Slezsku v době vypuknutí Stavovského povstání. Ale nestačil svého postu využít, jelikož byl 18. září 1620 zavražděn zbojníky v lese u Chlebovic, při návratu z návštěvy v Novém Jičíně.

Dne 24. prosince 1626 vpadly do města Frýdku dánská vojska generála Arnošta Mansfelda. Více než čtyřicetiletá rekatolizace Frýdku za Lohovských a následně Bruntálských se projevila za vpádu dánských vojsk, pod velením Arnošta Mansfelda. Měšťané odmítli otevřít městské brány.⁷⁵ Dánové po úporném boji vnikli do města Leskovskou bránou. Následně se ve městě ubytovalo 700 dánských vojáků, kteří město opustili až v polovině dubna 1627. Během roku 1627 došlo k vydrancování panství a města Dány. Bylo zničeno hospodářství – neúroda, byl omezen obchod, a celkové zbídačení poddaných zvyšováním povinností skrze pána z Raspisu, kurátora, který byl za tímto účelem pozván Bruntálskými. Ti byli nuceni panství pro vysoké dluhy prodat roku 1636.⁷⁶

Dne 20. února roku 1636 se novým majitelem frýdeckého panství stal Jiří hrabě z Oppersdorfu, přední císařův důvěrník ve Slezsku. Vedl neústupný postoj proti

⁷³ Viz Polášek (pozn. 16), s. 9.

⁷⁴ Dle listiny byl kostel vystavěn r. 1612 hrabětem Bartolomějem Bruntálským z Vrbna, ale tvrzení se vylučuje vzhledem k roku jeho úmrtí, tedy roku 1604. Otázka je, zda byl vystavěn již dříve, nebo tím Samuel Wolff chtěl říci, že prvotní nápad na postavení kostela sv. Jošta patřil právě Bartolomějovi a k samotné realizaci snad přistoupil až jeho synovec Jan.

⁷⁵ Polášek (pozn. 16), s. 9-10.

⁷⁶ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 33.

evangelíkům a snažil se prosadit katolické náboženství. Nejdříve potvrdil dřívější svobody měšťanů, chvíli na to je začal porušovat. Zakazoval měšťanům vystavovat pivo do okolních vesnic mimo svůj panský pivovar a město tak přicházelo o nemalé příjmy do městské pokladny. Roku 1642 město utrpělo vpádem švédských vojsk pod vedením generála Lionarda Torstersona. Městu uškodila také morová rána, která postihla město roku 1645. Za třicetileté války město žádné velké škody neutrpělo.

Jiří hrabě z Oppersdorfu zemřel v roce 1651, vlády nad frýdeckým panstvím se ujímají Pražmové, kteří jsou u moci téměř do konce 18. stol. Poté bylo území prodáno rakouské arcivévodkyni Marii Kristýně Habsburské. Tímto se Frýdecko stalo součástí Těšínské komory, neboť na konci třicetileté války přešlo Těšínsko jako odumřelé léno do držení českých králů, kterými byli Habsburkové.⁷⁷

⁷⁷ Viz Juřák (pozn. 21), s. 4-5.

4. Vývoj gotické a renesanční architektury měst Frýdku a Místku

Následující kapitola se bude věnovat vývoji frýdecké a místecké architektury v kontextu doby gotického a renesančního slohu, v časovém rozmezí od druhé poloviny 13. století do třicetileté války. Hlavním cílem studie je analýza frýdecké a místecké architektury s přihlédnutím k soudobé architektuře okolních měst, zejména města Ostravy, které se nachází 23 kilometrů severně od Frýdku – Místku. Porovnávána města toho mají velmi společného. Ve zkratce je nastíněn jejich vznik, vývoj, také politická a náboženská situace, která je pro vývoj architektury nesmírně důležitá. Na vybraných nejvýznamnějších stavbách bude provedena komparace obou měst.

Při porovnávání měst Ostravy a Frýdku – Místku, musí být bráno v potaz, že v době středověké je nutno hovořit o čtyřech městech, nikoliv jen o dvou, jak je tomu dnes. Města vznikala samostatně a vyvíjela se nezávisle na sobě, vyjma pár etap, kdy byla spravována společným vlastníkem. Slezská Ostrava (1229 sídliště s názvem Ostrawa), slezský Frýdek (1305 Jamnice)⁷⁸ na pravém břehu řeky Ostravice a Moravská Ostrava (1267 sídliště s názvem Ostrawa)⁷⁹, moravský Místek (1240 Friedeberg) na levém břehu řeky Ostravice tvoří pomezí českého a polského státu. Moravsko-slezské pomezí se stalo nárazníkovou zónou střetu zájmů mezi státními útvary polských Piastovců na území Slezska, jež bylo součástí těšínského knížectví a českých Přemyslovců a představitelů olomouckého biskupství na území moravském (řídícími se magdeburským právem).

Moravská Ostrava i Místek jsou zmiňovány v závěti biskupa Bruna ze Schauenburgu, ze které lze odvodit rozsah Hückeswagenových držav, vzniklých již před rokem 1240. Někdy před rokem 1267 se část Hückeswagenových držav stala lénem olomouckého biskupství a následně bylo začleněno do Hukvaldského panství roku 1437. Slezská Ostrava a Frýdek se nacházely na území původně opolských Piastovců a později těšínských (oddělení Těšínska od Opolska v roce 1282).

⁷⁸ Přikláním se k tezi, že osada Jamnice je předchůdcem města Frýdku, proto zde uvádím rok 1305 a nikoliv rok 1339, jež byl uveden v první písemné zmínce dokazující existenci Frýdku.

⁷⁹ Zbyněk Moravec - Michal Zezula, Území Ostravy v době nepsané minulosti a na prahu středověku, in: Blažena Przybylová et al., *Ostrava*, Praha 2013, s. 27.

Vzhledem k pohraničnímu území, na němž se města nacházela, první stavební počiny byly fortifikačního charakteru ve formě tvrzí, hrádků a hradů, které měly úlohu ochrany a zabezpečení zemské hranice, popřípadě zabezpečení obchodní stezky. Setkáváme se zde nejprve s profánní architekturou. Na katastrálním území dnešního Sviadnova stával dříve na ostrožně strážní hrádek „na Štandlu“ (kat. 5.1.1), který byl založen v první polovině 13. století. Do současnosti se z hrádku nezachovaly žádné stavební pozůstatky. Snad lze rekonstruovat jeho dispozici, značně poškozeného jádra nepravidelného tvaru, obklopeného valem a příkopem přibližně kruhového tvaru. Tvrz byla důležitou etapou vzniku města Místku a předznamenala tak i jeho vývoj v místě dnešního historického jádra.

V Moravské Ostravě vznikl v poslední čtvrtině 13. století počín, který je na území Frýdku i Místku nevidaný hned ve dvou aspektech. Byl zde založen zeměpanský hrad Landek⁸⁰ Přemyslem Otakarem II. Jednalo se tak o královskou fundaci, ke které ve Frýdku ani v Místku v průběhu celé historie nedošlo. Jak již bylo výše předznamenáno, na mapovaném území docházelo k zakládání staveb buď olomouckými biskupy, nebo těšínskými knížaty, popřípadě zástavními držiteli panství těšínských knížat. Druhým aspektem, kterým hrad Landek vyniká nejen v rámci měst Frýdku a Místku, ale také v obširnějším záběru českých zemí, je jeho výjimečná půdorysná dispozice. Půdorysnou dispozici založenou na oktogonu s věžemi v jejích rozích můžeme nalézt u stavby Castel del Monte v Apulii v jihovýchodní Itálii, datovanou na počátek 13. století, založenou císařem Svaté říše římské Fridrichem II. Štaufským. Je otázkou, zda lze při stavbě hradu Landek předpokládat inspiraci apulským castelem.

Naproti tomu vznikl na území Slezska zeměpanský hrad, příznačně nazývaný slezskoostravský, doložený k roku 1297.⁸¹ Původní jádro hradu mělo nepravidelný obdélný až lichoběžníkový půdorys. Půdorysná dispozice nabízí přímou shodu s půdorysnou dispozicí Frýdeckého zámku (kat. 5.2.1),⁸² dříve zeměpanského hradu, jež byl založen Kazimírem I. Piastovským, těšínským knížetem, v rozmezí let 1327-1339. Ve své nejstarší gotické fázi byl vystavěn jako třípodlažní hrad nepravidelné dispozice,

⁸⁰ Hrad Landek byl vystavěn nejspíše z lomového kamene. Měl oktogonální půdorys s věžemi v rozích. Na jihozápadní straně byl opatřen soustavou několika šijových příkopů. Na severní straně byl hrad dobře přístupný, chráněn dvěma valy a stejným počtem příkopů. Přístupová cesta mohla vést snad na severovýchodní straně. Zbyněk Moravec - Michal Zezula, Hmotná kultura a podoba Moravské Ostravy ve středověku a na prahu novověku. in: Blažena Przybylová et al., *Ostrava*, Praha 2013, s. 108.

⁸¹ Slezskoostravský hrad byl vybudován z lomového kamene. Původní jádro hradu mělo nepravidelný lichoběžníkový půdorys, jež byl obestaven 2,5 metru silnou zdí z lomového kamene. Hlavní budova hradu byla snad tvořena ze dvou věžovitých paláců. Ibidem, s. 109.

na zhruba lichoběžníkovém půdorysu. Dnešní podoba frýdeckého zámku je tvořena postupným dostavováním traktů a hospodářských budov v době renesance ve čtyřicátých letech 16. století především rodem Pernštejnů, a v době raného baroka v letech 1636-1638. Jižní křídlo je nejstarší částí gotického zeměpanského hradu ze třicátých let 14. století a dodnes vykazuje středověké rysy. Dochovaly se mnohé kamenné prvky v podobě ostění portálů a oken, především z doby renesanční, včetně dnes zasklených arkád s valenou klenbou a lunetovými výsečemi, jejichž hrany tvoří úzké hřebínky.

K významným městským atributům patřilo jistě městské opevnění, tedy hradby s bránami. Městské hradby (kat. 5.2.2) ve Frýdku vznikly spolu se zámkem a první zástavbou v první polovině 14. století. Hradby jsou do dnešních dnů zachovány jen velmi fragmentárně, v délce asi 150 metrů. V Moravské Ostravě do poloviny 14. století kamenné hradby nebyly, vznikly téměř po sto letech od založení města (1371-1376). Do té doby bylo město chráněno snad jen dřevěným palisádovým ohrazením, ale archeologicky zatím nedoloženým. Součástí zmíněných městských hradeb mohly být právě zeměpanské hrady, ale teze není podložena na základě výzkumů v Ostravě, ani ve Frýdku. Avšak možnost napojení se na fortifikační systém hradů, hrádků se u nich předpokládá.

Kolem hradu se začala soustřeďovat pozvolná středověká zástavba městských obydlí. Půdorysná dispozice města Frýdku byla ovlivněna terénní situací a podobně jako u jiných měst Těšínského knížectví, vzniklých v první polovině 14. století, měla dispozici oválu. Do tohoto konceptu spadají také města Fryštát a Bílsko. Frýdecké náměstí, dříve označované tržištěm, je obdélníkového půdorysu o ploše 6 922 m². Velikost náměstí odpovídá náměstím městských sídel tohoto typu, podobný rozsah má například rynek ve Fryštátě, avšak ve srovnání s náměstím Moravské Ostravy, jež zaujímalo 9 557 m², značně zaostává. Na druhou stranu za Frýdkem následují ještě tržiště v moravském Místku s plochou 4 700 m² a dále ve městě Příboře s 5 600 m².⁸³

Vzhledem k faktu, že se ve 13. a 14. století používalo dřevo jako hlavní stavební materiál a většina domů byla stavěna právě z něj, je toto příčinou nedochovaného fondu původních domů z prvních etap vzniku středověkých měst. Snadno docházelo k jejich destrukci, např. za ničivých požárů. Původní domovní bloky byly úzké, avšak hluboké

⁸³ Viz Jež (pozn. 50), s. 38.

snad se šindelovými střechami. Zpočátku ve městě Frýdku žilo na 500 obyvatel, toto tvrzení však není potvrzeno prameny. Kromě náměstí mělo město sedm hlavních ulic, sedm vedlejších a volné prostranství u kostela. První dřevěné měšťanské gotické domy dochovány nebyly, ale postupně začaly na jednotlivých parcelách vznikat domy kamenné, které se soustředily kolem náměstí. Dodnes je v jejich jádrech zřetelně viditelný pozůstatek síňové dispozice z období renesance.⁸⁴ Významným dvoupatrovým domem stojícím ve východním nároží Zámeckého náměstí je takzvaný Wolfův dům s nárožní válcovou věží. Doba vzniku jednoho z nejstarších měšťanských domů, č. p. 26, je datován letopočtem 1660,⁸⁵ jenž se objevuje ve znaku portálu, dnes pojatém restaurací. V podloubí je zaklenut křížovými hřebínkovými klenbami. Mázhaus je zaklenut valenou klenbou se střídanými lunetami. Původně dům soužil jako městská věznice. Dalším významným objektem tvořící frýdecké Zámecké náměstí je dům č. p. 1254, z něhož se mimo středověké dispozice z druhé poloviny 16. století zachovaly také renesanční sklepy. Měšťanské domy č. p. 1244 a č. p. 1245 s taktéž dochovanými renesančními sklepy lze nalézt i na ulici Radniční, která se plynule stáčí na Zámecké náměstí. Všechny domy na náměstí byly v průběhu 18. a sklonku 19. - 20. století podstatně přestavovány v historizujících slozích.

S pozvolnou výstavbou měst začala vznikat sakrální architektura, v první řadě v čele s kostely farními, později také kostely vedlejšími, které byly nazývány filiálními, a jež patřily pod záštitu určité farnosti. Ve Frýdku byl v první polovině 14. století při městské hradbě vystavěn farní kostel sv. Jana Křtitele (kat. 5.2.3), který dodnes patří do trojice nejstarších dochovaných kostelů Těšínska. Patří sem farní kostel Povýšení sv. Kříže v Karviné – Fryštátě a Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně.⁸⁶ Farní kostel sv. Jana Křtitele ve Frýdku skrývá ve svém jádru dnešního presbytáře původní gotickou stavbu, která byla z důvodu narůstání obyvatelstva spojena s tehdejší „*novostavbou*“ pozdější gotické fáze kostela. A s následnou přístavbou kaple sv. Anny, která spadá do období 15. století. Po požáru v roce 1592 musel být kostel nově zaklenut do nynější podoby. Boční kaple jsou zaklenuty hvězdnicovou klenbou. Otázkou je, zda se dají považovat za autentické, s přihlédnutím k roku 1688, kdy došlo k opětovnému vyhoření kostela a kaple měly být údajně znovu opraveny roku 1690. V kapli sv. Anny lze spatřit

⁸⁴ Viz pozn. 49.

⁸⁵ Kotásek (pozn. 6), s. 80.

odkrytý fragment nástěnné malby na klenebních žebrech a v jejich průniku, zařazený do 17. století. Jádru věže pochází z roku 1604.

Kostel sv. Jana Křtitele ve Frýdku lze položit do kontrastu s významnými kostely městských středověkých center, vzniklých zřejmě o čtvrt století dříve. Kostel sv. Václava v Moravské Ostravě (původní stavba ze 13. století)⁸⁷ a kostel Povýšení sv. Kříže v Karviné – Fryštátě⁸⁸ vznikly ve druhé čtvrtině 14. století. Půdorysné dispozice zmíněných sakrálních staveb a kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku korespondují především stejným řešením podlouhlého presbytáře s pětibokým závěrem s vnějšími opěráky. Kostel sv. Václava je řešen celkově velmi dispozičně podobně jako frýdecký kostel sv. Jana Křtitele. K hlavní lodi se na severu přimyká prostora, v případě frýdeckého kostela je to kaple sv. Anny, a u kostela sv. Václava dnes zbořená sakristie. Dále umístění čtvercové věže na západě, u kostela sv. Jana Křtitele započatou v pozdější etapě, v roce 1604. Existuje i jiná interpretace dispozičního řešení kostela sv. Václava, která kdyby se potvrdila, svým řešením by vykazovala podobnost se stavbou výše již zmíněného kostela Povýšení sv. Kříže v Karviné – Fryštátě. Spekulace o možnosti existence trémových kapes podkroví nad současnou klenbou kostela sv. Václava spolu s přihlédnutím k archeologickému výzkumu, při kterém byly zachyceny v podélné ose lodi základy pilířů, lze předpokládat možnost jiné varianty završení lodi, tedy dvoulodní klenbu.⁸⁹ Dispoziční řešení podlouhlého presbytáře a navazující dvoulodní řešení by tak korespondovalo s prvotní fází kostela v Karviné – Fryštátě. Kostel Povýšení sv. Kříže byl na přelomu 14. – 15. století tvořen podélnou lodí s vystupujícím nepravým transeptem a delším polygonálně uzavřeným presbytářem s opěráky. Půdorys tak tvořil latinský kříž. Takováto půdorysná dispozice je málo běžná v prostoru Horního Slezska, Moravy i Čech. Analogii lze nalézt ve Vratislavi (například u dominikánského kostela sv. Vojtěcha, přestavba probíhala kolem poloviny 13. století).⁹⁰

⁸⁷ Dalibor Prix, Katalog architektonických památek, in: David Majer et al., *Král, který létal: moravsko-slezské pomezí v kontextu středoevropského prostoru doby Jana Lucemburského*, Ostrava 2011. s. 207-309.

⁸⁸ Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska*, 2. svazek J/N, Praha 1999. s. 130.

⁸⁹ Viz Prix (pozn. 87), s. 279.

⁹⁰ Dalibor Prix, Poznámky ke středověké architektuře kostela sv. Kříže (původně Panny Marie) v Karviné – Fryštátě, *Časopis Slezského zemského muzea, série B*, 1992, č. 41, s. 217.

Přesnou dispoziční analogii kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku, tvoří kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Fryčovicích (připomínán již k roku 1345).⁹¹

V analogii ke klenebnímu vzorci kostela sv. Jana Křtitele je vhodné zmínit také nedaleký kostel Nalezení svatého Kříže ve Staříči, který tvořil dominantní prvky gotické architektury, jež se na území Frýdku, ani Místku ve větší míře nedochovaly. Vznik kostela je kladen patrně za polovinu 14. století.⁹² Staříčský kostel je v dnešní době svým mobiliářem řazen do doby rokoka, ale původní vzhled kostela byl gotický, jak nám mohou napovědět fragmenty klenebních žeber různých délek, které jsou nejčastěji prostého klínového profilu.⁹³ Václav Mencl poukazuje na výskyt žeber stejné profilace

ve francouzské poklasické gotice, která se v Čechách projevuje od konce 13. století. Tento jednoduchý styl profilace byl v rámci regionu použit například v sakristii kostela sv. Kateřiny v Opavě Kateřinkách, kde bylo využito prosté žebro s okosenými hranami. Objevuje se také u žebroví ve farním kostele sv. Jana Křtitele ve Frýdku, který je pozdější datace než předchozí stavby.⁹⁴

V případě města Místku je do konce 16. století prakticky nemožné vyvinout teorii o vývoji architektury z důvodu mnohých požárů města, při němž zřejmě shořely pramenné písemnosti, na základě kterých bychom si mohli udělat podrobnější představu o tehdejší kultuře. Je zde však ještě jeden fakt, a to ten, že se zde město nevyvíjelo od jeho prvopočátku, ale jeho předchůdcem byla trhová ves Friedeberg na území Lipiny (kat. 5.1.2). K přesunu do dnešního historického jádra došlo až někdy na přelomu 13. - 14. století.

Nedostatek většího množství písemných pramenů ve 13. – 15. století, se tak promítá do celkové problematiky města, včetně gotické a renesanční architektury. Historické jádro města Místku bylo tvořeno čtvercovým tržištěm bez uliční sítě. Pouze z jeho rohů vybíhaly uličky. Město nemělo nikdy hradby a přístup do něj uzavíraly brány v uličkách. Dodnes většinu středověké parcely zabírají dvoupatrové domy. Především domy s podloubím mají pozdně renesanční jádro s nevýraznými dolními síněmi. Velká část domů byla bohužel přestavěna především v klasicistním stylu.

⁹¹ Viz Samek (pozn. 3), s. 437.

⁹² Václav Mencl, Tvary klenebních žeber v české gotické architektuře, *Zprávy památkové péče*, XI-XII, 1951, č. 52, s. 268-281.

⁹³ Lucie Augustinková, *Gotické fragmenty ze Staříče/The gothic fragments of Staříč*, Opava 2012, s. 20.

⁹⁴ *Ibidem*, s. 30.

Problematika chybějících písemností se týká také filiálního kostela sv. Jakuba Většího (kat. 5.1.3) v Místku, o kterém máme jen kusé informace. Kostel sv. Jakuba je nejstarší sakrální stavbou města Místku, písemně doloženou k roku 1582, ale zmiňovanou pod zasvěcením svatému Mikuláši. Z tohoto původního kostela využívaného zřejmě německými osadníky města se nezachovalo příliš mnoho, protože byl dřevěný a při požáru roku 1602 téměř shořel. Na jeho místě byl v letech 1622-1644 vystavěn kostel nový, tentokrát již zděný s atribucí sv. Jakuba Většího. Nejstarší část tvoří přeživší gotický presbytář původního kostela, na nějž později navázala podélná loď z druhé třetiny 17. století. Součástí kostela byla také roku 1644 nově zbudovaná přístavba kaple Panny Marie Růžencové, v níž je zachován renesanční portál s vytesanou datací literami v nápraží západního portálu kaple.

Renesanční období se na území Frýdku vymezuje od roku 1528⁹⁵ a váže se k příchodu rodu Pernštejnů, jež se zasadili především o renesanční přestavbu hradu na frýdecký zámek (kat. 5.2.1). Rod Pernštejnů měl panství v držbě v letech 1528-1554. Vlastnictví panství poté plynule přešlo do držby bratrů z Lohova a později i Stanislava Pavlovského, jemuž šlo především o získání místeckého území, aby tak Místecko navrátil k biskupskému majetku.

Frýdecké panství nyní náleželo rodu Bruntálských z Vrbna, který se zasadil o založení druhé nejstarší světské stavby na území Frýdku. Zároveň kostel představuje první příklad světské stavby situované za městské hradby, čili na Horní předměstí města Frýdku. Pozdně renesanční kostel sv. Jošta (kat. 5.2.4) je představitelem vesnické architektury. Datace je poněkud problematictější, klademe ji do roku 1612, nejpozději však do roku 1617. Dochází zde k nejasnostem s datováním a tím také zároveň s fundátorem stavby. Kostelík sv. Jošta je jediným příkladem sakrální stavby na Frýdecko – Místecku, jež nevznikl z důvodu nárůstu počtu měšťanů, a tím následné potřeby výpomoci farnímu kostelu sv. Jana Křtitele. Byl nejspíše votivní stavbou hrabat z Vrbna. Půdorysná dispozice kostela je zachována, avšak s pozdějšími přístavbami sakristie a nejspíše také zvonice. Postupem času docházelo k opravám, které zabraňovaly chátrání stavby a neměly na kostel destruktivní vliv. Ve své zásadě zůstal tak, jak jej nechali Bruntálští vystavět, tedy jednolodní, přibližně orientovanou halovou stavbou. Obvod lodi je opatřen masivními pilíři s pultovými stříškami. Loď je prolomena úzkými okny se segmentovými záklenky. Fasáda kostela je hladká, v kombinaci s jednoduše provedenými základními prvky renesančního tvarosloví.

⁹⁵ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 73.

Například lizénou, členící fasádu sakristie. Prostor lodi je zaklenut valenými klenbami s lunetovými výsečemi s nasazenými hřebínky na jejich hranách.

Kostel sv. Martina ve Skalici (kat. 5.2.5) je renesanční stavba, jež vznikla mezi lety 1612-1617. Kostel se nenachází přímo na území města Frýdku, ani Místku, ale v dobách minulých Skalice spadala pod správu frýdeckého panství. (Stavba byla zařazena do katalogu, aby nastínila vývoj renesanční architektury i vně měst Frýdku a Místku). Znovu se u kostela sv. Martina můžeme setkat s hypotézou vzniku dřívějšího středověkého objektu, jenž je pak „zastavěn“ do renesanční zástavby. V případě skalického kostela se uvažuje o vzniku lesní, neboli lovecké kaple s rustikální valenou klenbou, která byla následně v době renesanční, konkrétně do roku 1617, včleněna do nového těla kostela. Samotná lesní kaple je tak přítomna doposud na místě staré sakristie. Ke kapli byl připojen na jižní straně presbytář a loď.

Komparace mezi skalickým kostelem a ostatními kostely uvedenými v katalogu je uplatnitelná z hlediska stejného klenebního principu valené klenby s lunetovými výsečemi u staveb kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku, kdy jsou k tomuto principu zaklenutí přidány výběhy hřebínků z hran lunet. Klenba je v tomto případě použita v kněžišti, i v lodi. Stejný klenební systém se objevuje u kostela sv. Jošta ve Frýdku a v kostele sv. Jakuba v Místku, jež je obsažen také v lodi.

Na území, jež spadá do české části bývalého Těšínského knížectví, nelze lokálně jednoznačně stanovit, v jakých invencích se stavělo. Tento fakt je nutné přisoudit nepatrnému počtu dochovaných středověkých sakrálních staveb a tím takřka znemožnění vytvoření si pohledu na vývoj architektury, či uměleckohistorické srovnání stavebních památek vůbec. Na území Frýdecka se lze odkázat pouze na stavbu kostela sv. Jana Křtitele, konkrétně na jeho dispozici, kostelní kvadratickou věž, jež je vystavěna v typické slezské kombinaci materiálů, lomového kamene a cihel, a především je nutné vyzvednout hvězdicové klenby bočních kaplí, jež jsou spjaty s hornoslezským stavitelstvím s návazností na kostely ve Vratislavi.

Stavební akce závěru 15. století byly tvořeny pouze drobnějšími realizacemi přestaveb jednotlivých městských kostelů. Ke kostelu sv. Jana Křtitele ve Frýdku byla přistavěna kvadratická kaple sv. Anny. Ve frýdecké sakrální architektuře se uplatňuje specifický styl poloviny 16. století, takzvaného pogotického umění.⁹⁶ V období renesance lze nalézt ještě gotické tvarosloví, jež se projevuje v přestavbách kaplí sv. Anny a sv. Kříže, v jejich klenebních vzorcích a s gotickými rezidui v dispozičním a klenebním řešení kostela sv. Martina ve Skalici.

⁹⁶ Ondřej Jakubec, heslo „pogotika“, in: Anděla Horová et al. Dodatky, *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 2006, s. 602.

5. Katalog staveb

V katalogu budou uvedeny jednotlivé stavby náležející ke gotické a renesanční etapě výstavby města. Každá z památek bude prezentována formou samostatného katalogového hesla s informacemi o vzniku či založení a její přesné lokaci. V heslech bude následně rozváděna stavební historie objektu, zaměřená především na období od 1. poloviny 14. století do třicetileté války. Zběžně budou nastíněny také modernější dějiny památek. Tyto dějiny pokládám za nezbytně důležité mnohdy ke zdůvodnění současného stavu zkoumaných památek. Na závěr jednotlivých hesel dochází k architektonickému rozboru stavby, založené na základě jejich analýzy z autopsie.

5.1 Místek

5.1.1 Drobné středověké opevnění na Štandlu

Frýdek – Místek, k. ú. Sviadnov.

Hrádek, polovina 13. století.

Lokalita nazývána Štandl [1] se nachází na levém břehu říčky Olešné, mezi Místkem a Staříčí. Leží na zalesněné ostrožně s prudkými svahy ve výšce 349,3 m n. m.⁹⁷ V dnešním terénu lze spatřit značně poškozené jádro hrádku nepravidelného tvaru, o velikosti celku asi 30x15 m, obklopené valem a příkopem přibližně kruhového tvaru⁹⁸ [2].

K otázce držitele lokality na Štandlu není jednoznačná odpověď. Přihlédnutím k době a k širší lokalitě můžeme stejně jako pro Místek a Sviadnov, tak i pro Štandl považovat za držitele někoho z rodu Stange, na konci 14. století. Poté snad někoho z bratří z Frýdlantu. Nabízí se i neméně pravděpodobná možnost, že opevnění bylo zbudováno

a také udržováno olomouckými biskupy jako strážní bod na obchodní cestě a stejně tak, mohl současně chránit hranici s Těšínskem. V tomto případě lze předpokládat možné zázemí ve Staříčí, která měla největší počet lánů a odkud se teoreticky mohli povolat do role posádky někteří z držitelů svobodných lánů. Tato možnost je pokládána za nejpravděpodobnější.⁹⁹

Nejsou dochovány žádné historické zprávy o Štandlu a ani opevnění na jeho vrcholu se nedochovalo. Můžeme hovořit jen o jakémsi svědectví zprostředkovaném ve Škarudově zprávě, zmiňující se o mapě vrchnostenského úřadu, kde je Štandl zmíněn pod názvem „*Na zamčisku*“ a také Škarudovo konstatování, že ještě v roce 1850 bylo možné vidět zbytky staveb, či opevnění.¹⁰⁰

⁹⁷ Jaromír Polásek, *Obec Staříč 1258-2008*, Český Těšín 2008, s. 21.

⁹⁸ Viz Samek (pozn. 3), s. 449.

⁹⁹ Viz Kouřil - Žáček (pozn. 19), s. 107.

¹⁰⁰ Dominik Škaruda, Místek jako trhové město, *Časopis Matice Moravské*, 1898, č. 7., s. 185-186.

Štandl je považován za předchůdce města Místku (Friedeburgu), jež dostal název podle hrádku nebo strážště, které zde patrně stálo. Badatelé vycházejí ze středoněmecké složeniny *vride* – mír, ohrada, ochrana, *berg* – kopec, hora.¹⁰¹ Badatel Drobiš je však jiného názoru. Odmítá teorii o existenci hradu či hrádku. Připustil pouze možnost, že zde mohlo existovat strážště, které ale nemělo sídelního pána a sloužilo jen k ubytování příkázaných, či získaných strážů. Strážci měli být domorodí obyvatelé. Samotný název lokality „Štandl“ Drobiš odvozoval z německého slova *Stand* – stanoviště strážce. Domníval se, že strážště bylo předchůdcem Místku, který po něm posléze převzal strážní úlohu na místě dnešního jádra historického města, a tím Štandl zanikl někdy na konci 13. století, popřípadě na počátku 14. století.¹⁰²

Roku 1933 přistoupil místecký lékař a činovník Muzejního odboru Matice místecké Antonín Přecechtěl k vykopávkám prováděným pod jeho vedením za pomoci zákopníků 8. pěšího pluku Slezského. Bohumil Samek tento čin označil za „*Amatérský výzkum*“.¹⁰³ Při vykopávkách byla homole i val prokopány, našlo se mnoho předmětů, nejčastěji střepy nádob, mezi nimi i nádoby s volutami, zvířecí kosti a zuby, dvě železné šipky. Pod homolí narazil Přecechtěl na kruhový otvor ve skále. Jednalo se snad o studnu, která zde byla vytvořena uměle a sahala do hloubky asi patnácti metrů. Byla zasypaná hlínou stejné skladby jako hlína homole nebo valu. Hlína byla ze studny vybrána

a na jejím dně byly nalezeny další archeologické nálezy: četné střepy nádob, kosti, kovové předměty. Na podzim roku 1933 byly výkopové práce ukončeny s vizí, že se sem Přecechtěl po zimě vrátí. K tomu už však nedošlo, výzkum byl zastaven a výkop studny zasypan. Nálezy ze Štandlu byly poslány k posouzení do Prahy archeologickému oddělení Národního muzea. Tamější odborník doktor Guth určil stáří střepu zdobeného vlnovkou na 11. – 12. století. Jiné střepy zařadil do pozdního 14. století a některé nálezy dokonce do 15. století.

Po provedených Přecechtělových výkopových pracích zájem o Štandl opadl a byl obnoven až v sedmdesátých letech 20. století. V lokalitě došlo k rozsáhlému výzkumu, bez jakéhokoliv odborného dohledu archeologa. Práce nebyly dopředu oznámeny

¹⁰¹ Citováno z: Juřák (pozn. 7), s. 11.

¹⁰² Dominik Drobiš, K novým archeologickým objevům ve Frýdku – Místku, *Těšínsko*, 1981, č. 1, s. 8-10.

¹⁰³ Viz Samek, (pozn. 3), s. 449.

a nemohlo dojít k dohlédnutí nad činnostmi.¹⁰⁴ V této době došlo také k výstavbě odrazné desky, která měla odklánět radiové vlny, při této výstavbě byla zničena třetina až polovina centrální části. Po upozornění o vzniklé situaci provedli pracovníci Vlastivědného ústavu ve Frýdku-Místku záchranný povrchový sběr poškozené lokality.¹⁰⁵

Archeologický průzkum Štandlu probíhal v letech 1986-1989 pod vedením Pavla Kouřila. Podle výsledků výzkumu vznikl hrádek v polovině 13. století, na místě, které bylo osídleno již v době pravěké, od období eneolitu do období kultury halštatské a laténské. V lokalitě bylo nalezeno mnoho militarií, mezi nimi například ostruhy a železné šipky; z toho je usuzováno, že hrádek využívala vojenská posádka, která kontrolovala stezku vedoucí z Brna do Krakova. Hrádek zřejmě sehrál důležitou roli také v osídlování okolní podhorské krajiny.¹⁰⁶

Kolem centrální části hrádku byl vykopán hluboký příkop [3]. Hrádek byl obklopen věncem příkopu o šířce 14 až 17 metrů. Hloubka příkopu místy dosahuje 3 – 4 metrů. Z hlavního objektu hrádku byl vykopán hluboký suterén, jehož rozměry jsou 4,6 x 5,8 metrů se vstupní šíjí. Suterén byl zasekán z části do pískovcového podloží. Na kamenné ploše stála dřevěná, roubená věžovitá stavba, která měla nejméně dvě patra a byla pokrytá šindelem. Při archeologickém průzkumu byly nalezeny zuhelnatělé bochánky chleba z žitné mouky, které zřejmě propadly z vyšších pater při požáru.¹⁰⁷ Znovu byl objeven studnovitý útvar, který již ve čtyřicátých letech odkryl a z části prozkoumal Antonín Přecechtěl. Útvar byl ražen šikmo do skály. Prostor byl pročištěn až do hloubky sedmnácti metrů, odkud odbočovala vodorovná chodba. Nález přinesl novou hypotézu, že se jednalo o součást únikového systému, jehož konečné vyústění na povrch však nebylo nalezeno.¹⁰⁸

K nejvýznamnějším nálezům patřila dvě bronzová nákončí, přičemž na jednom nalezneme stylizovaný znak pánů z Deblína. Nález nákončí představuje možnost, že velitelem zdejší posádky mohl být některý z příslušníků rodu z Deblína. V úvahu přichází jistý Artleb z Deblína, který byl v letech 1268-1269 ve službách olomouckého biskupa Bruna jako jedním z lokátorů města Brušperk. Hrádek opustil patrně v roce

¹⁰⁴ Viz Kouřil - Žáček, (pozn. 19), s. 104-106.

¹⁰⁵ Viz Polášek (pozn. 96), s. 21.

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Miroslav Plaček, *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů hrádků a tvrzí*, Praha 2007. s. 616.

¹⁰⁸ Viz Polášek (pozn. 96), s. 23.

1278 a přenechal jej bratrům Heinrichovi, Theodoricovi a Erkembertovi Stangeům, kteří přišli v Brunově doprovodu ze Saska. Na konci 13. století byl hrádek na Štandlu opuštěn a jeho strážní funkci snad převzal nedaleký hrádek při opevněné vsi Friedeberg – Lipina.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Viz Plaček (pozn. 106), s. 616.

5.1.2 Drobné středověké opevnění a trhov^á ves Friedeberg na Lipině

Frýdek – Místek, k. ú. Sviadnov.

Přelom 13. – 14. století.

Lokalita Lipina se nachází 2 kilometry od jádra města Frýdku-Místku. Nad levým břehem říčky Olešné, na západním okraji lesa nazývaného Lipina se patrně nacházelo centrum drobné feudální državy někdy na přelomu 13. – 14. století.¹¹⁰ Na rovinatém zalesněném území se nacházely pozůstatky rozsáhlého středověkého opevnění. To je situované v rovinatém terénu, který je od okolí oddělen příkopem, především na východní straně, ale částečně i na straně jižní. Dnes je příkop hluboký 6 metrů a široký 3 – 6 metrů. Vlastní jádro hrádku bylo vyvýšeno nad okolní terén materiálem, tedy hlínou získanou při hloubení příkopu. Jádro má oválný tvar rozměrech 35x17 metrů. Západní strana povolně klesá, na jižní straně je terén strmější. Obě strany ohraničuje bezejmenný potok, jenž se vlévá do říčky Olešné, která tvořila přirozenou ochranu na severní straně¹¹¹ [4].

Poprvé na Lipinu v literatuře upozornil Vladimír Hájovský z Místku, který pod Štandlem prováděl terénní výzkum ve čtyřicátých letech 20. století. Povrchovým sběrem získal keramické a kovové zlomky. Nález byl publikován jen v denním tisku, takže se na něj rychle zapomnělo. Lipina byla uvedena do literatury na počátku let osmdesátých Milanem Borisem, který si povšimnul náznaků rozsáhlejší fortifikace na plošině přilehlé k opevnění.¹¹² Vyslovil názor, že jde o prostor, na kterém byl lokován původní Místek – Friedeberg, za jehož zakladatele považoval Konráda z Friedebргу, jenž byl v letech 1241-1245 biskupem olomouckým.¹¹³

¹¹⁰ Viz Samek (pozn. 3), s. 449.

¹¹¹ Viz Kouřil – Žáček (pozn. 19), s. 107.

¹¹² Ibidem, s. 108.

¹¹³ Olomoucký biskup Konrád z Friedebргу byl předchůdcem Bruna ze Schauenburku. Konrád byl do úřadu dosazen roku 1241 mohučským arcibiskupem Sigrfriedem na žádost krále Václava I. Církevní stanovisko bylo k volbě nového biskupa nepříznivé a papežové Řehoř IX. i jeho nástupce Innocenc IV. volbu v březnu 1245 neschválili. Konrád byl totiž podezřelý z *rozchvacování a nečestný pro vetření*. Innocenc IV. zbavuje Konráda správy biskupství a na jeho místo dosazuje Bruna ze Schauneburku. Konrád byl pod ochranou krále Václava I. a tak setrval ve svém úřadě do roku 1247. Konrád rozšiřoval biskupské statky. Po jeho rezignaci mu měly být ponechány statky v Opavě, Kelči i Kolčově. Území severní Moravy kolonizoval již za vlády těšínského knížete Přemysla I. ve čtyřicátých letech 13. století Arnold z Hückeswagenu. Není tedy vyloučeno, že Konrád získal zeměpanskou obchodní osadu u zemské hranice, kterou lokoval a která pak dostala název podle jeho domovské obce – Friedeberg. Viz Milan Boris, O počátcích města Frýdku-Místku, *Pobeskydí*, 1981, č. 2, s. 9-10.

Historické úvahy o Lipině se opírají o stejné údaje, jako tomu bylo v případě Štandlu. Rozdíl by bylo možno vidět v tom, že zázemím Lipiny by spíše mohl být lenní majetek.¹¹⁴ Závěť olomouckého biskupa Bruna z roku 1267 zmiňuje lokalitu, trhové vsi, která již existovala před 1. polovinou 13. století. Lipinu tedy můžeme považovat za prokazatelně existující ves Friedeberg.

Na základě dosavadního stavu bádání v lokalitě drobného středověkého opevnění se nezdá být pravděpodobné, že by prioritou Lipiny byla strážní funkce. Tuto funkci lze přičíst spíše hrádku na Štandlu, který byl výhodněji položen. Mezi Štandlem a Lipinou ve 2. polovině 13. století nemohl existovat konkurenční vztah. Můžeme předpokládat, že do osmdesátých let 13. století nebyl důvod postavit nové opevnění poblíž Štandlu. Neznáme možného stavitele ani držitele vsi Friedeberg. Jediné jméno, které by přicházelo v úvahu z nejbližšího regionu je staříčský fojt Berthold, který byl jedním z lokátorů nového města Brušperku. Tato možnost se však jeví málo pravděpodobná. Bertholdův zájem směřoval spíše na opačnou stranu, k Brušperku.¹¹⁵

Lipina byla zřejmě pod ochranou staršího hrádku na Štandlu, který drželi pánové z Deblína. Lesní lánová ves Friedeberg vyrostla v šedesátých letech 13. století a byla doplněna opevněnou plochou určenou k obchodování, a taktéž sloužila pravděpodobně jako úkryt pro kupce nedaleko zemské hranice [5]. V roce 1269 se páni z Deblína přemístili do nově založeného Brušperku.¹¹⁶ Na území se v roce 1277 objevuje rodina Stangeů pocházející z okolí Míšně. Roku 1288 skládají bratři Dětfich, Jindřich a Erkembert manský slib k obdržení frýdlantského panství.¹¹⁷ Výstavba opevnění lze nejspíše připsat Hynkovi z Frýdlantu, nástupci po příslušnících rodu Stangeů, který pro své velké zadlužování stavbu nedokončil, a Kravařové v ní už nepokračovali.¹¹⁸

Friedeberg byl zničen pravděpodobně v letech 1386/87-1400, v domácích válkách. Roku 1399 byla vsazena do klatby knížata Přemysl I. a Boleslav I., těšinští Piastovci, jež pořádali nájezdy na biskupské statky.¹¹⁹ Dalším důvodem přemístění Friedebegu do historického jádra dnešního města Místku mohla být také výhodnější

¹¹⁴ Viz Kouřil - Žáček (pozn. 19), s. 110.

¹¹⁵ Pavel Kouřil, Rudolf Žáček, Drobné středověké opevnění Lipina a jeho archeologický výzkum, *Archaeologia historica*, 1987, č. 12, s. 380.

¹¹⁶ Viz Polášek (pozn. 96) s. 27.

¹¹⁷ Viz Kouřil - Žáček (pozn. 114), s. 380.

¹¹⁸ Viz Kouřil - Žáček (pozn. 19), s. 110.

¹¹⁹ Viz Polášek (pozn. 96), s. 27.

pozice, poblíž brodu přes řeku Ostravici, kvůli rostoucímu významu obchodní trasy. Trhová ves Friedeberg zanikla na počátku 15. století.¹²⁰

Lokalita byla nalezena roku 1977 Milanem Borisem, na základě starších nálezů, které byly v roce 1940 provedeny pod Lipinou Vladimírem Hájovským z Místku. V letech 1982-1983 zde probíhal archeologický zjišťovací průzkum, jenž upřesnil časové zařazení celé fortifikace. Výzkumu byla podrobena nejvyšší část fortifikace, přičemž byly odkryty základové kamenné partie centrální věžovitě stavby [6]. Místy a zejména v rozích věže se dochovaly do výše až 1, 4 metru. Vnitřní prostor věže má tvar kosodélníku o rozměrech 5,55 x 6,7 metru a síla zdi se pohybuje kolem 75 centimetrů. Lícované zdivo, místy dodržující řádkovací techniku, bylo kladeno nasucho, nebo bylo spojováno jílem, což značí, že s výstavbou věže se dosti spěchalo. Věž je kratší stěnou natočena proti přístupové komunikaci, jež vedla přes příkop a v protilehlé straně je prolomena vstupem o šířce 1,54 metru, jehož rohy jsou armovány. Na ose stavby byly zjištěny dvě kúlové jámy, které se kónicky zužovaly do hloubky asi půl metru, patrně šlo o pozůstatky nosných sloupů. Ukazují na hrázděnou nástavbu, ne příliš vysokou, čemuž by odpovídal i charakter zdiva.¹²¹

Poměrně málo nalezených kusů lícové mazanice, která byla zcela hladká, nebo nesla otisky dřevin a trav společně s nedostatkem ostatních archeologických nálezů naznačují, že stavba nemusela být dokončena. Archeologické nálezy byly velice chudé. Nalezla se zejména keramika typologické a morfologické ucelenosti, naznačující poměrně krátkou existenci fortifikace. Soubor nálezů, mezi nimiž můžeme zmínit například kopí, sekyru, hrot s trnem střely kuš, ostruhu, klíč do válečkového zámku spolu s úlomky keramiky lze klást do období přelomu 13. a 14. století. Existuje domněnka, že byl hrádek úmyslně opuštěn a nejcennější předměty byly odneseny. Již nepoužívaný a nefunkční mohl ještě nějakou dobu stát, než lehl popelem, což potvrdil paleobotanický a dendrochronologický rozbor. Podle rozboru byla stavba užívána přibližně padesát let.¹²²

¹²⁰ Viz Al Saheb (pozn. 28), s. 42.

¹²¹ Viz Kouřil - Žáček, (pozn. 114), s. 375.

¹²² Viz Polášek, (pozn. 96), s. 25.

5.1.3 Filiální kostel sv. Jakuba Většího

Frýdek – Místek, k. ú. Místek, Farní náměstí, na pozemku parcely č. 1, bez čp.

Dřevěný kostel sv. Mikuláše, doložen 1582, po požáru (1602), 1622 vystavěn nový zděný, sv. Jakuba

Většího – kněžiště, loď, věž do výše 2. patra, 1644 přistavěna kaple Panny Marie. Úpravy kostela v 19. a 20. století.

Kostel sv. Jakuba [7][8] stojí na parcele malého Farního náměstí v Místku, v severovýchodním rohu hlavního místeckého náměstí Svobody. Dříve jistě kostel tvořil dominantu města, ale v současné době je téměř skryt za hradbou poměrně vysokých domů, stojících na náměstí Svobody. Kostel sv. Jakuba byl prvním kostelem na území města Místku a zároveň byl kostelem farním do doby konsekrace kostela sv. Petra a Pavla. V současné době je sv. Jakub kostelem filiálním. V těsné blízkosti kostela je postavena farní budova. Kolem kostela se v minulosti rozkládal hřbitov. Ten byl však později zrušen a dnes na jeho místě stojí zástavba budov kolem kostela.

O nejstarší historii kostela se nedochovalo mnoho písemných zpráv. Důvodem mohl být fakt, že se nejednalo o významnější kostel, byl malých rozměrů. Důvodem nedochování archiválií mohly být také mnohé požáry. Historické zprávy jsou velmi útržkovité. Nejstarší písemná zmínka o kostelu pochází až z roku 1582.¹²³ Dokladem je visitační protokol, vzniklý za místeckého faráře Adama Pacina a biskupa olomouckého Stanislava Pavlovského, který byl návštěvě osobně přítomen. Vizitace zmiňuje, že na místě dnešního kostela sv. Jakuba Většího stával dříve kostel dřevěný, jež byl zděný pouze v kůru.¹²⁴ Zsvěcen byl svatému Mikuláši, tvrzení koresponduje s vyobrazením sv. Mikuláše na hlavním oltáři.

Roku 1602 vypukl ve městě ničivý požár, po kterém Místek lehl téměř popelem. Požár zasáhl také kostel sv. Mikuláše, a poněvadž byl dřevěný, shořel. Pravděpodobně s kostelem shořel i originál zakládací listiny kostela, který měli údajně vidět vizitátoři

¹²³ Viz Linhart (pozn. 1), s. 15.

¹²⁴ „*Pouze v kůru zděný*“ můžeme rozumět, že měl kostel věž, která byla jako jediná z kamene a zbytek kostela byl dřevěný. Přecechtěl se domnívá, že věž vypadala takto: na masivní čtyřboké zdivo nasedalo přímo vysoké dřevěné taktěz čtyřboké podsebití a na něm byla střecha. Analogii k věži přisuzuje věž kostela v Palkovicích u Místku. Viz Přecechtěl (pozn. 19), s. 20. - Škaruda uvádí, že byl presbytář po první oblouk zděný ve stylu gotickém, jak tomu nasvědčuje klenutí a pruty v nynějších oknech presbytáře (okna byla nedávno vyměněna). Zároveň vyvrací Přecechtělovu domněnku, že by měl kostel vlastní věž, hovoří jen o samostatné zděné zvonici na hřbitově. Dominik Škaruda, Pomníky zbožnosti křesťanské v Místku na Moravě, *Method*, 1884, roč. 10, č. 9, s. 102.

v roce 1582. Antonín Přecechtěl uvádí, že po požáru z kostela zůstala jen zpustlá věž a tak po nějakou dobu zůstala. Nejstarší část původní věže byla při výstavbě zachována. Má přes metr silné zdivo a románskou bránu, která měla dříve protilehlé strany, takže pod věží tvořila průchod. Tato druhá brána je dnes zazděna.¹²⁵

Později snad, po větší obnově, byl kostel zasvěcen již sv. Jakubovi Většímu, avšak o tomto období není nic známo, a ani o důvodu změny zasvěcení¹²⁶ neexistují žádné archiválie. Jediný Dominik Škaruda zmiňuje rok 1622,¹²⁷ kdy měl být kostel znovu obnoven, vystavěn již z kamene ve slohu pogotickém se čtyřmi okny a že byl za faráře Šimona Sabasa (1636-1655) dohotoven a vydlážděn. Také zmiňuje, nové zasvěcení kostela sv. Jakubu, v době, kdy měl biskupskou moc rakouský vévoda a královský princ Leopold I. Vilém (1637-1662).¹²⁸

Ke kostelu byla přistavěna v roce 1644 Mariánská kaple, jejíž výstavbu dokládá latinský letopočet v nápraží západního portálu kaple [9] „S. S. M. DC. XXXX.IV. S. S.“¹²⁹ [10] Kaple sloužila bratrstvu Nejsvětějšího růžence. O její vybavení se zasloužil suknař Jan Laník v roce 1666. S přihlédnutím na dataci výstavby kaple a dataci jejího vybavení se lze domnívat, že došlo pouze k obnovení jejího vybavení, popřípadě pořízení nového. Roku 1644 byl kostel znovu vysvěcen, což poukazuje na dokončení stavebních prací.

Roku 1683 byla na místě dřevěné zvonice vystavěna věž kamenná [11] za faráře Davida Holuba. Věž byla čtvercová a její horní část přecházela v osmistěn, nejvyšší část byla dřevěná, jež byla později nahrazena cihlovou špičatou věží. Její součást tvořily hodiny pořízené roku 1688.

¹²⁵ Přecechtěl (pozn. 25), s. 20.

¹²⁶ Škaruda zmiňuje, že za zasvěcením Jakubu Většímu stojí olomoučtí biskupové. – Viz Škaruda (pozn. 123), s. 104.

¹²⁷ František Linhart se pozastavuje nad Škarudovým tvrzením, že k obnovení kostela došlo až v roce 1644, nezdálo se mu, že by se stavbou kostela tak dlouho zaháleli. Z jeho strany se stalo pochybení, protože ve Škarudově příspěvku je uváděna obnova kostela k roku 1622 a k roku 1644 uvádí, že byla dostavba hotová. Linhart se v tomto případě přehlédl, každopádně dokládá důkaz o znovuoobnovení kostela v roce 1622, jež bylo zmíněno v hlavní knize soukenického cechu. Kniha uvádí, že již stála věž, která ale sahala jen po malá okénka, nad nimiž hned byla okrouhlá a špičatá střecha, na způsob střechy na studnách. - Viz Linhart (pozn. 1), s. 15.

¹²⁸ Viz Škaruda (pozn. 123), s. 102.

¹²⁹ I v tomto případě se setkáváme s neshodami. Škaruda jako první uvádí, že kapli Panny Marie Bolestné přistavěl měšťan Laník roku 1666. Viz Škaruda (pozn. 123), s. 102. - V tomto roce byla kaple pouze vybavena, ale vystavěna byla již dříve v roce 1644, což nám jasně dokazuje nápis na kamenném portále. Stejný letopočet 1666 uvádí také Linhart, který informaci zřejmě převzal od Škarudy. Viz Linhart (pozn. 1) s. 15. - Tento omyl s chybnou datací kaple si lze vyložit jediným způsobem a to takovým, že Škaruda ani Linhart portál neznali a čerpali zřejmě jen s nějakého záznamu, který vznikl v době vybavení kaple, který nám však není znám.

V roce 1723, za faráře Antonína Augusty, udeřil do věže blesk. Napáchal velké škody a bylo nutné věž opravit. To se ovšem stalo až o třicet let později za faráře Františka Josefa Čejky (1759-1789). Po dokončení opravy střechy proběhla slavnost, na jejímž konci byly uloženy památné listiny do makovice, která byla za faráře Bedřicha Kouna opatřena hromosvodem.¹³⁰ Listiny uložené ve střeše se nedochovaly, shořely

při požáru v roce 1887. V roce 1724 byla kostelní věž zvýšena o nadstavbu zvonicevé části a osazena barokní bání. V téže roce byla v kostele přistavěna hudební kruchta a vstupní předsíň na východ od Mariánské kaple. Kolem roku 1780 byl kostel sv. Jakuba ve špatném stavu. V roce 1786 byl hřbitov u sv. Jakuba zrušen a byla stržena ohradní zeď. V roce 1791 byl kostel opraven, vevnitř byl znovu vydlážděn a byla opravena konstrukce střechy. Věžní bání byla zvýšena.

Ve středu 10. srpna 1887 vypukl v Místku velký požár, který se rozšířil i na kostel sv. Jakuba. Střecha vzňala a požárem oslabená prorazila klenbu kostela, která se zřítila do interiéru, který kompletně vyhořel.¹³¹ Kostel byl natolik poničen, že městští zastupitelé uvažovali o jeho celkovém zboření. Generální oprava kostela probíhala v letech 1887-1888. Na vnější fasádě ubylo bohatého barokního štku, fasáda byla sjednocena. Věž nedostala svou původní podobu s barokní nástavbou, ale prostý jehlanec. Jehlancová nástavba byla nahrazena po poškození za druhé světové války dnešní bání.

Kostel sv. Jakuba Většího je jednolodní orientovaná krátká a zároveň široká stavba na obdélném půdorysu s pětiobce ukončeným kněžištěm. Na severní straně presbytáře se nachází sakristie obdélného půdorysu s deponiářem v patře. K jižní straně lodi se přimyká centrální kaple Panny Marie Růžencové se západní předsíní a s mohutnou hranolovou věží s půlkruhovým vřetenovým schodištěm. V přízemí je věž prolomena portálem, který je obloukově ukončen a oknem se stejným zakončením. Nad vstupem je obdélné okno. Věž je završena polygonální zvonící, členěnou pilastry s korintskými hlavicemi a malými čtvercovými okny, ukončena bání s lucernou. Věž předstupuje v ose západního průčelí lodi. Kněžiště s lodí jsou opatřeny odstupněnými opěrnými pilíři, v jejichž horních částech jsou niky. Fasády kostela jsou hladké.

¹³⁰ Viz Škaruda (pozn. 123), s. 102.

¹³¹ Jaromír Polášek, *Za historii místeckých kostelů, Frýdecko-Místecko*, 1996, roč. 2, č. 31, s. 14.

Presbytář je prolomen okny s půlkruhovými záklenky, jež jsou rámovány profilovanými šambránami s vrcholovými klenáky.

Kněžiště je zaklenuto konchou s lunetami a dvěma poli křížové klenby [12][13]. Hrany lunet – kápí – překrývají nízká profilovaná maltová žebra s oblouny a výžlabky, jež jsou završené oblým prutem. Žebra se kříží v kruhových svornících a dosedají na vegetabilní konzoly s listovím a bobulemi [14]. Sakristie a depozitář jsou zaklenuty sledem nízkých valených kleneb, jež jsou zakotveny do traverz. Kněžiště je od lodi odděleno vítězným lomeným obloukem. Loď kostela je zaklenuta valeně s lunetovými výsečemi, [15] na jejichž kápích jsou taktéž maltové žebrové pruty shodné s kněžištěm. Taktéž jako tomu bylo v presbytáři, i zde se žebra na vrcholu protínají v kruhových svornících a následně dosedají na vegetabilní konzoly s bobulemi, a vprostřed lodi navazují žebra na jeden přízdní polopilíř. Hudební kruchta v západní části je zaklenuta plackami s mezipasy. Čelo kruchty je zvlněno a členěno pilastry na tři části, otvory jsou zakončeny segmentově. Kruchtu nesou dva hranolovité pilíře. Jižní zeď lodi je prolomena dvojicí půlkruhově završených průchodů do mariánské kaple, nad jejím pláštěm se klene kopule. Loď obíhá trojkřídlý ochoz, který nesou krátké úseky valené klenby, zakotvené v přízdních pilířích. Kaple je přístupná také ze západní předsíně, která je zaklenuta valeně s lunetovými výsečemi. Nachází se zde portál s kamenným profilem, a vyrytým letopočtem „*S. S. M. DC. XXXX.IV. S. S.*“ (1644) v nápraží.

5.2 Frýdek

5.2.1 Frýdecký zámek

Frýdek – Místek, k. ú. Frýdek, Zámecké náměstí, na pozemku parcely č. 3339, čp 1264

Gotický zeměpanský hrad 1327-1339, přestavba na renesanční zámek od 40. let 16. století, raně barokní přestavba 1636-1638.

Frýdecký zámek [16][17][18] je nejstarší stavební památkou města Frýdku. Nachází se v jihozápadní části historického jádra města a zároveň uzavírá západní stranu Zámeckého náměstí. Po dobu své existence zámek tvořil významné správní centrum frýdeckého panství. V jeho držení se vystřídal mnoho šlechticů významných rodů, které frýdecké panství spravovaly a zároveň některé zasahovaly do podoby zámku. K významným rodům patřili Bruntálští z Vrbna, hrabata z Oppersdorfu, kteří do podoby zámku zasáhli výrazně, a rod Pražmů. Mnohokrát byl zámek rezidencí jeho šlechtických majitelů. (V současné době je frýdecký zámek kulturní památkou a také sídlem Muzea Beskyd Frýdek-Místek.)

Jisté spekulace hovoří o předchůdci frýdeckého hradu, tvrzi, která se na tomto místě měla pravděpodobně nacházet v době prvního osídlení, osady Jamnice z 1. poloviny 14. století, jež byla předchůdcem města Frýdku.¹³² O lokaci Jamnice existují různé spekulace, stejně tak jako o lokaci Jamnické tvrze.¹³³ V obou případech neexistují žádné písemné prameny, které by s určitostí dokládaly jejich lokaci. Můžeme se jen domnívat, zda zmiňovaná tvrz stála na místě dnešního frýdeckého zámku či nikoliv. Rozhodně by tomu odpovídala strategicky výhodná poloha na ostrohu. Tvrz by tak měla čistě strážní funkci.

Město Frýdek bylo společně se zeměpanským hradem založeno těšínským knížetem Kazimírem I. z rodu Piastovců mezi lety 1327-1339 na ochranu nejzápadnějšího těšínského pomezí. Hrad byl založen na vysokém ostrohu nad řekou

¹³² Viz pozn. 49.

¹³³ Viz pozn. 52.

Ostravicí, jenž je na jižní straně od řeky chráněn prudkým svahem. Sloužil k ochraně hranic Moravy a Slezska a také k ochraně dálkové cesty u pohraničního přechodu.¹³⁴

Nejstarší stavební fáze frýdeckého zeměpanského hradu spadá zřejmě do třicátých let 14. století. Do této stavební etapy lze zařadit třípodlažní palác nepravidelné dispozice [19] na půdoryse lichoběžníku, který se nachází v jižním křídle a zároveň tvoří část hmoty čelního křídla zámku.¹³⁵ Od pozdější gotické přestavby se liší stavebním materiálem, kdy v kamenném zdivu lze nalézt větší podíl říčních valounů.¹³⁶ Kamenné zdi paláce dosahují mohutnosti dvou a půl metru. Na dnešním druhém vnitřním nádvoří archeologové odhalili studnu, kterou Emanuel Rottek řadí již do doby první etapy vzniku hradu.¹³⁷

V prvním podlaží jižního paláce (dnešním suterénu), se nachází dvě propojené místnosti, zaklenuté valenou klenbou [20]. Mohlo se jednat o cisternu na vodu, či potravinový sklípek. Podlaha větší místnosti je zvednuta o nepravidelnou vrstvu stavebního odpadu. Úroveň podlahy by tedy měla být snížena přibližně o metr a půl, aby odpovídala původní úrovni.

Druhé poschodí zdobí třídílné zazděné reprezentativní okno s okosenými hranami [21]. Okno bylo zakryto a následně zazděno při výstavbě terasy. Vedlo do západní místnosti jižního křídla paláce. Dále se zde dochovala úzká ulička, tzv. soutka (úzká chodba) [22], která odděluje gotickou část paláce od části zámku, jež nechal vystavět Jiří hrabě Oppersdorf (†1651). Dochovaly se v ní dva krakorce. Východní místnost byla zřejmě vybavena arkýřem,¹³⁸ jehož funkce není známa. Dnes soutka slouží k pouze technickým účelům a je pro návštěvníky uzavřená. Místnost s odhadovaným arkýřem mohla sloužit jako skladovací, a západní místnost s oknem jako světnice.¹³⁹

Ve třetím poschodí paláce se nachází nejstarší gotický portál [23] s okosením ve výběžku s mírným zhoupnutím v profilaci [24]. Od pozdějších pozdně gotických

¹³⁴ Viz Rottek (pozn. 12), nestránkováno.

¹³⁵ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 70.

¹³⁶ Marek Weissbrod, *Frýdecký zámek*, Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, 2009, s. 13.

¹³⁷ Viz Rottek (pozn. 12), nestránkováno.

¹³⁸ Spekulace o funkci arkýře: Marek Weissbrod považuje za pravděpodobné, že se mohlo jednat o převět, další varianta předpokládá obrannou funkci nebo mohly krakorce sloužit jako základ padacího mostu. Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 14. - Emanuel Rottek předpokládá vyhlídkovou funkci arkýře. Viz Rottek (pozn. 12), nestránkováno.

¹³⁹ Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 13-14.

ostění, která se nachází v později vybudovaném východním křídle, se stylově liší. Avšak stejný styl profilace nalezneme ještě u dvou případů kamenného ostění, a to v jižním průčelí jižního křídla, v místnosti, jež se stala ložnicí zámeckého okruhu. Jedná se o okenní ostění, ale vzhledem k tomu, že zde byla umístěna druhotně, lze předpokládat, že byla osekána z portálových ostění na okenní.

Tvrz od svého založení zřejmě neprodělala žádné větší změny až do 15. století. Nebyla rozsáhlá, ale zřejmě dostačovala svým užitkovým potřebám. Neměnný stav, nebo-li období stavebního klidu hradu trvalo pravděpodobně až do dob husitských válek. V dobách nepokojů mohlo dojít k jeho poškození. Možným důkazem by mohl být fakt, že jej těšínská knížata byla nucena dát zámek do zástavy Arnoštu z Tvorkova za poměrně nízkou částku. Po husitských válkách a následných válkách česko – uherských bylo posílení vojenského významu tvrze jako pevnosti nezbytné.¹⁴⁰

Zámek se opět dostal do vlastnictví těšínských knížat, nejprve v padesátých letech 15. století za knížete Přemysla II. Od devadesátých let 15. století za knížete Kazimíra II. byly úpravy zámku žádoucí pro větší reprezentaci knížete. Bylo zapotřebí vybudovat obytné a společenské prostory reprezentativnějšího charakteru. Tato problematika byla vyřešena přístavbou k původnímu hradu.¹⁴¹ Vznikla třípodlažní stavba, která dnes tvoří celé východní křídlo [25] a zajišťuje vstup do zámku [26]. Dále byla postavena východní část severního křídla. Pro zlepšení obranyschopnosti byl hrad vybaven novými fortifikacemi. Tyto stavební fáze se označují jako pozdně gotická přestavba hradu.

V oblasti dnešního prvního nádvoří byl vybudován příkop, který stavbu obtáčel na jihovýchodní straně a předpokládá se, že pokračoval kolem severovýchodního nároží a dále do prostoru dnešního parku. Dosahoval hloubky pěti metrů a šířka je předpokládána mezi devíti až desíti metry. Padací most nebyl doložen žádným archeologickými nálezy, ale lze ho předpokládat u přístupu k bráně. Opevnění hradu bylo zřejmě rozsáhlejší. Středověké rysy vykazuje průjezdní brána z náměstí na první nádvoří, u dnešní pokladny zámku, je zaklenuta valenou kamennou klenbou. Teoreticky mohla být součástí pásu opevnění. Další možnosti opevnění se nabízí v prostorách parku, ale dosud nebyly provedeny žádné výzkumy, tudíž se nedají potvrdit ani vyvrátit.

¹⁴⁰ Ibidem.

¹⁴¹ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 70.

Parkány jsou doloženy ještě v roce 1580. Dodnes je dochován pouze malý úsek na třetím nádvoří. Také se vedou spekulace, že na místě dnešního gloriety na západní straně zámku stála původní věž opevnění, jež byla v období baroka přestavěna. Opět se jedná jen o hypotézu, ničím nepodloženou.¹⁴²

Trojpodlažní stavba vzniklá v pohusitském období 15. století, tedy v době pozdně gotické přestavby, není podsklepená. Dispozičně jsou si všechna tři patra podobná. Jednalo se vždy o tři místnosti. Středová místnost se nacházela nad průjezdem a vždy po jedné místnosti na každé straně. Průčelí budovy je zachováno do dnešních dnů jen částečně. Zdi budovy vykazují zesílenou šířku zdiva na východě z důvodu větší obrany hradu směrem k městu. Stěny jsou vyzděny z lomového kamene, z něž je vytvořena i celá řada kamenických prvků, kupříkladu ostění dveřní i okenní. Středem budovy vede v přízemí průjezd z prvního nádvoří na nádvoří druhé, skrz portál s lomeným obloukem. Průjezd branou je zaklenut valenou klenbou. Jan Eliáš popisuje lomený gotický portál s okosenými hranami a trojúhelným výběhem¹⁴³ ve stavebně historickém průzkumu z roku 1978, ale v devadesátých letech 19. století byla profilace po opravách zaomítaná, a tak již zůstala. Podobné, pouze náročnější profilace s jehlancovými výběžky okosení se vyskytují u všech dveřních i okenních ostění, které spadají do pozdně gotické přestavby. Liší se od etapy starší v provedení okosení do ostré hrany jehlancového výběžku. S největší pravděpodobností se tato ostění nacházela i na jižním, východním a severním průčelí stavby, avšak v roce 1982 probíhaly opravy omítek a zřejmě byla zaomítána. Musela zde existovat nějaká forma komunikace, snad arkáda, jež by spojovala budovu s dosavadním palácem, ke kterému by nově vybudovaná stavba přiléhala.

Ve druhém poschodí paláce se na západní straně dochoval kamenný portál s nadsvětlíkem [27]. Jeho ostění je profilováno okosením s jehlancovým výběžkem [28], který se liší od vstupu do starého paláce. Hned vedle se nalézá reprezentativní sdružené, nedělené okno [29], s ostěním zdobeným taktéž jehlancovými výběhy a okosením [30]. Patro je klenuté jen pod věží, ostatní místnosti byly plochostropé.¹⁴⁴

¹⁴² Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 17-18.

¹⁴³ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 4

¹⁴⁴ Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 18-19.

Renesanční období ve Frýdku se ohraničuje zhruba kolem roku 1528.¹⁴⁵ V tomto období došlo k menším renesančním přestavbám zámku. Hmotný i půdorysný rozsah frýdeckého zámku takřka dnešní podoby nabyl do konce sedmdesátých let 16. století dnešní podoby.

V období vrcholné renesance, ve 40. letech 16. století, byl zámek pod správou rodu Pernštejnů¹⁴⁶ Od roku 1545 spravuje zámek i s panstvím Jan z Pernštejna, na nějž přešla zástavní držba. Jan z Pernštejna na Frýdeckém zámku nesídlil. Pověřil svého úředníka Linharta Tatíka z Jankovic, aby dohlížel na přestavbu hradu v renesanční zámek¹⁴⁷ ve čtyřicátých a padesátých letech 16. století.¹⁴⁸ Poté v letech 1548-1554 přešla držba zámku na jeho syny Jaroslava a Vojtěcha z Pernštejna. Následně se držitelé střídali. V letech 1573-1581 se zámek dostal do svobodné držby Jiřího z Lohova, který zastával funkci vratislavského zemského hejtmana. Při pokusu o prodej panství i se zámekem nechal Jiří z Lohova roku 1580 sepsat urbář, z něhož lze odhadnout tehdejší podobu zámku. Byl od základu postaven z kamene na tři podlaží s řadou užitkových místností v přízemí a nejméně s šesti klenutými prostory v patře.¹⁴⁹

Započalo se také s budováním patrového západního křídla se sklepy. Jistě se jednalo o snahu vytvořit čtyřkřídlo dispoziční renesančního zámku. V jihozápadním rohu dnešního křídla stával dříve objekt, z něhož se zachovala jen zeď z lomového kamene s otvorem pro odvod kouře v horní části. Nový vzniklý sklepní prostor je zaklenut renesanční cihelnou valenou klenbou [31]. V přízemí křídla byly vybudovány tři místnosti. V nejnižnější místnosti se nachází válcový nárožní arkýř, který sahá přes obě patra křídla. Místnosti jsou zaklenuty valenou klenbou s lunetovými výsečemi s hřebínky.¹⁵⁰ Později na přízemí navázalo první patro západního křídla zámku, takzvané Piano nobile, jehož jihozápadní místnost měla původně tři okna. Jedno bylo později zazděno, aby ustoupilo stavbě terasy. Z místnosti bylo možno projít do nárožního arkýře.

¹⁴⁵ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 73.

¹⁴⁶ Ibidem s. 74.

¹⁴⁷ Viz Eliáš (pozn. 14), s. 8.

¹⁴⁸ Jan z Pernštejna na zámku nesídlil a na Těšínsko jen občas zajížděl. Zadlužené panství spravoval jen na dálku a neměl přílišný zájem vysoce investovat do reprezentativnější podoby zámku. Předpokládají se drobné udržovací práce, například nová kachlová kamna, která jsou podloženy archeologickými nálezy v místech prvního nádvoří. Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 27.

¹⁴⁹ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 73.

¹⁵⁰ Viz Weissbrod (pozn. 17) s. 28.

Nové západní křídlo [32] bylo napojeno na již stojící kuchyňské místnosti severního křídla a na starší objekty jižního křídla. Do prostřední místnosti vede renesanční portál s neomítnutým kamenných ostěním zalomené profilace bez výběžku.¹⁵¹

K velké renesanční přestavbě zámku došlo až po roce 1584, za hraběte Bartoloměje Bruntálského z Vrba. Bartoloměj si na rozdíl od svých předchůdců zvolil zámek za své sídlo. V roce 1592 vypukl ve městě požár, který zasáhl i zámek. Rozsah škod není znám, ale mohly podnítit přestavbu zámku. Taktéž bylo zapotřebí vybudovat nové reprezentativní obytné prostory. Po smrti Bartoloměje Bruntálského přešel v roce 1606 zámek na jeho synovce, Václava staršího a Jana Bruntálského z Vrba.

V jižním křídle zámku proběhly úpravy. Staré schodiště bylo nově postaveno, nebo přestavěno. Nalezneme zde renesanční portál s ostěním s pravoúhle zalomenou profilací [33][34]. Schodiště je pětiramenné s vřetenovou zdí a podestou v patře, zaklenutou křížovou klenbou s hřebínky, jež jsou v průnicích doplněné kovovými čočkami [35].

Severní křídlo [36] je obtížné časově zařadit, především jeho východní část. Stavební materiál vykazuje části zařaditelné do středověku, ale také zdi ze smíšeného materiálu či cihel, z období renesanční stavební akce. Lze se tedy domnívat, že severní křídlo nabylo dnešní dispozici v renesanci. Prostory křídla, byly přizpůsobeny potřebám kuchyně. V patře byl nově vybudován tzv. Rytířský sál. V arkádové chodbě se objevují tři okna s ostěním obvyklé profilace pravoúhlých ústupků. Ostění jsou výraznějších rozměrů v porovnání s renesančním ostěním oken na severním průčelí jižního křídla. Jedno z těchto oken v arkádové chodbě bylo později přeměněno na vstup do Rytířského sálu.

Patrové piliřové arkádové chodby byly vystavěny později. Jejich oblouky byly dříve otevřené [37]. Dnes je prostor uzavřen zasklenými okny. Arkády v přízemí a v patře jsou zaklenuty valenou klenbou s lunetovými výsečemi a s hřebínky [38]. Okenní a dveřní osy nezapadají do lunetových výsečí. Tento jev je možné pokládat právě za pozdější vystavění arkád. Arkádové chodby jsou vyztuženy původními kovanými kleštinami.

¹⁵¹ Ibidem.

Ve stejném období, tedy na přelomu 16. – 17. století, vznikla renesanční věž uprostřed východního křídla. Věž stojí na rizalitu, jenž vznikl pravděpodobně také ve stejné době. Na výstavbu věže byly použity stejné cihly jako ve sklepech pod západním křídlem. Do druhého a třetího patra věže je zapuštěná trámová konstrukce, která je pravděpodobně původní, ale v současné době havarijní. V přibližně stejném období byla vystavěna mohutná terasa na jižní straně jižního křídla. Západní část terasy podírají slepé arkády se třemi oblouky [39]. Vstup na terasu byl umožněn z patra navazujícího

na arkádovou chodbu v patře. Vstup byl v 19. století změněn v okno. Renesanční cihlová terasa, jež doléhala k západnímu průčelí nejstaršího paláce, zakryla z větší části jeho trojdílné okno ve druhém patře. Současně vznikala také zástavba prvního nádvoří hospodářskými budovami, které byly vystavěny ze dřeva.¹⁵²

Kromě četných úprav již stojících staveb, které probíhaly po celou dobu, je nutné zmínit další stavební zásahy, jež se podepsaly na dnešní podobě zámku. Stavební akce

za Jiřího z Oppersdorfu je datována do let 1637-1644. Zcela nově nechal vybudovat gloriety, následovala zámecká kaple. Sjednotil fasády zámku hlazenou bílou omítkou s plochými omítkovými nárožními maltovými rustikami. Vznikla všechny tři křídla budovy v předzámčí. Po smrti Jiřího z Oppersdorfu probíhají další stavební úkony jeho syna Františka Eusebia, který napravil škody vzniklé velkým požárem, jež postihl celé město v roce 1688. Rozsah požáru na zámku nebyl znám, ale zámecká kaple musela být obnovena. Jistě shořely i dřevěné konstrukce, trámy, stropy.¹⁵³ Následným držitelem frýdeckého panství se stal rod Pražmů z Bílkova. František Vilém Pražma (1677-1731) nechal vybudovat nové schodiště, které zpřístupňovalo Rytířský sál v patře, tím se změnil hlavní přístup do piana nobile.¹⁵⁴ Z rodu Pražmů přešlo panství na Habsburky, konkrétně na Marii Kristýnu. V 19. století zámek využívá hlavně správa panství. Soudobá stavba zámku měla již podobný vzhled, jako má dnes. Byla zrušena terasa, vstup na ni změněn v okno. Na střechách byly zvýšeny korunní římsy a střechy byly výrazně sníženy. Roku 1900 byla změněna nárožní věž předzámčí, dostala historizující

¹⁵² Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 31-33.

¹⁵³ Viz Eliáš (pozn. 13), s. 78-80.

¹⁵⁴ Viz Weissbrod (pozn. 17), s. 58.

nástavbu ve tvaru oktogonu. Cibulová střecha byla nahrazena střechou zvonovou se čtyřmi vikýři.¹⁵⁵

Zámecký areál je tvořen vnitřním hradem a předzámčím. Jádrem je dvoupatrová východní budova s hranolovou věží, s vystupujícím rizalitem v ose vstupního průčelí s maltovu bosáží na nárožích. Hladké fasády jsou prolomeny obdélnými okny a v prvním patře okny sduženými. Přízemí vstupního východního křídla je zaklenuto valeně

a prolamuje jej průjezd vedoucí do čtyřúhelníkového nádvoří, které je obklopeno jednopatrovými budovami, k nimž navazuje na třech stranách – východní, severní a jižní – původně otevřený ochoz. V přízemí s prostými půlkruhovými otvory vybranými ve zdi. V patře navazují arkády, které jsou nesený hranolovými pilíři se skosenými hranami. Ochoz je zaklenut valeně s dotýkajícími se lunetovými výsečemi. Hrany lunet jsou vytaženy do nízkých hřebínků. Přízemní místnosti jsou zaklenuty valeně s lunetovými výsečemi. Před západní průčelí je vysunuta kaple s půlkruhovým závěrem, která zároveň zasahuje do patra. Zaklenuta valeně s výsečemi a konchou s výsečí v závěru. Z průjezdu hlavního východního křídla se lze dostat na schodiště nejstaršího křídla jižního. Skrze něj vede reprezentační zalamované schodiště do patra. Schodiště je zaklenuté plackami. Prostory v patře jsou bez zaklenutí – plochostropé. Předzámčí je tvořeno nepravidelnými budovami, které na sebe navazují. Protíná je průjezd, valeně zaklenutý. Do průjezdu se vstupuje z náměstí portálem s půlkruhovým záklenkem, jehož ostění je tvořeno bosováním.

¹⁵⁵ Ibidem, s. 72-73.

5.2.2 Fragmenty městské hradby

Frýdek – Místek, k. ú. Frýdek, na pozemcích parcel č. 119, 120, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 141.

1. polovina 14. století.

Výstavba opevnění města byla velmi důležitým krokem k jeho ochraně. Umožňovalo kontrolu přicházejících a vycházejících. V době morových epidemií chránilo své obyvatele bezpečně uvnitř hradeb.

Ve Frýdku se dochovaly fragmenty středověkých hradeb z první poloviny 14. století [40][41]. Dnes je viditelný jen souvislý úsek zdi za farou a farním kostelem sv. Jana Křtitele, podél uličky Na Blatnici. Hradba má podobu jednoduché zdi a je složena ze světlého lomového kamene. Úsek hradby postrádá jakékoliv znaky obranných prvků. Hradba dnes vede ve zdech domů na Farní ulici a poté vystupuje a táhne se asi 150 metrů k budově Herschlegerovského špitálu, kde tvoří součást jeho zdi. Je vysoká kolem 4,5 – 6 metrů a široká 1 – 1,5 metru. Úsek hradby je v současné době přerušen schodištěm, vedoucím k farnímu kostelu sv. Jana Křtitele. Při výstavbě hypermarketu Kaufland v historickém jádru města Frýdku, přímo v jeho památkové zóně, nechal hypermarket obnovit úsek hradby jako „kompenzaci“ za výstavbu. Bohužel se však nedá říci, že by alespoň z poloviny napodobovala autentičnost hradby původní.

Doposud nebyly provedeny žádné rozsáhlejší archeologické průzkumy, které by odhalily celkový průběh městských hradeb. V případě fortifikace frýdeckého zámku toho víme více a s největší pravděpodobností lze předpokládat, že hradní fortifikační systém jistě navazoval na městské hradby. Hradební fortifikace byla postavena z trvanlivějšího materiálu, obklopovala parkán a na východní straně oddělovala město od hradu širokým příkopem. Mezi ním a zástavbou hradu vzniklo prostorné předhradí. Listina z roku 1423 již připomíná val, příkopy a městskou zeď. V listině už ale není uvedeno, zda byly hradby kamenné jako v případě Moravské Ostravy, nebo byly spíše tvořené dřevěnou palisádou, kterou v tehdejší době disponovala menší města.

„V raně novověkém“¹⁵⁶ Frýdku se intravilán¹⁵⁷ skládal ze tří, na sebe navazujících částí, tedy vnitřního města a dvou předměstí. Vnitřní město bylo ohraničeno pevnou kamennou hradební zdí. Ta spolu s valem chránila město před případným nebezpečím, ale později hradební zeď bránila rozrůstání města. Proto v 18. století docházelo k jejímu postupnému rozebírání a kámen z ní byl používán druhotně jako stavební materiál. Na některých místech byla fortifikace narušena již v 16. století, protože se stávala částí nových domů, které k ní byly mnohdy doslova přilepené. Několikametrový pás, takzvaný parkán, byl v tomto období také využíván jako stavební materiál uplatněný ve stavbách chalupnických domků, nebo zahrádky měšťanů.¹⁵⁸

Do uzavřeného města Frýdku byl umožněn vstup pouze dvěma bránami, které navazovaly na hlavní komunikaci vedoucí z Místku do Těšína. V severní části města, v místě, kde dochází ke křížení dnešních ulic Zámecké, Hluboké a Na Blatnici, stála městská brána označována jako Lískovecká, popřípadě Leskovská. Nejstarší písemná zmínka o ní pochází z roku 1549. Druhá brána se nacházela v místě protnutí ulic Radniční a Na Blatnici, jenž byla zpočátku označována jako Horní, podle směru, kterým vedla. Později byla označována jako Bruzovická, Bruzovská, a později před polovinou 17. století pak Těšínská. Záznam o ní nalezneme v městské knize z roku 1556. Městské brány byly ve středověku opatřeny padacími mosty a věžemi, jejichž podobu ale neznáme. Na mapě hraničních sporů z roku 1641 je na miniaturní vedutě zachycená Lískovecká brána, která se tak stává jediným ikonografickým pramenem, dokazující její existenci [42]. Brány byly hlídány vrátnými, a dále u nich sloužili hlásní a strážní. Také byly důležitým místem, u nichž se vybíralo mýto a na jejich vrata se přibíjela nařízení vrchnosti.¹⁵⁹

Ve druhé polovině 18. století došlo k definitivnímu překonání středověké městské zdi, z důvodu postupného růstu frýdeckého předměstí.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Citováno z: Jež (pozn. 53), s. 41.

¹⁵⁷ *Intravilán* – zastavěná část území obce, pozemek v této části. Vyhledáno v: Linhart et al. (pozn. 24), s. 174

¹⁵⁸ Viz Jež (pozn. 48), s. 41.

¹⁵⁹ Viz Jež (pozn. 59), s. 69.

¹⁶⁰ David Pindur, Frýdek v letech 1648-1780. in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014, s. 104.

5.2.3 Farní kostel sv. Jana Křtitele

Frýdek – Místek, k. ú. Frýdek, Farní ulice, na pozemku parcely č. 1, bez čp.

Gotické jádro 2. polovina 14. století, první písemná zmínka 1447, věž z pozdního 15. nebo z 16. století, vrcholně barokní přestavba po požáru roku 1688

Charakteristickou panoramatickou dominantu slezské části města - Frýdku tvoří farní kostel sv. Jana Křtitele [43][44], který se nachází na severovýchodní straně historického jádra, při městské hradbě. Jedná se o jednu z nejstarších staveb Frýdku s gotickým jádrem z 2. poloviny 14. století. Kostel zároveň patří do trojice¹⁶¹ nejstarších dochovaných, i když upravovaných městských farních chrámů Těšínska, které však neprošly radikální adaptací v 18. – 20. století.¹⁶²

Kostel sv. Jana Křtitele měl významné postavení v církevních dějinách Rakouského Slezska, protože byl od roku 1654 sídlem Farního úřadu Frýdek a také sídlem Děkanského úřadu Frýdek. Taktéž byl sídlem několika biskupských komisařů a generálního vikariátu.¹⁶³ Středověký chrám nese patrocinium sv. Jana Křtitele, který byl patronem vratislavské diecéze, na jejíž jihovýchodní hranici frýdecká farnost ležela.¹⁶⁴

První písemné zmínky o chrámu nalezneme v latinsky psaném rukopisu arcikněze, faráře a později generálního vikáře rakouské části vratislavské diecéze Josefa Karla Schippa.¹⁶⁵ V rukopise pojednává o dějinách frýdecké farnosti, zvláště o jednotlivých sakrálních stavbách. Schippův rukopis z roku 1826 čerpá z písemných pramenů tehdejšího farního a městského archivu. Na něj roku 1876 navazuje již tištěným *Dějepisem farního kostela u sv. Jana Křtitele ve Frýdku* Karel Findinský,¹⁶⁶ jenž byl generálním vikářem, arciknězem a také farářem. Karel Findinský ve svém

¹⁶¹ Do trojice nejstarších dochovaných kostelů Těšínska mimo Sv. Jana Křtitele ve Frýdku patří také farní kostel Povýšení sv. Kříže v Karviné – Fryštátě a kostel Narození Panny Marie ve Starém Bohumíně. Viz Kotásek (pozn. 6), s. 80.

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Eva Vojkovská, Přestavba frýdeckého farního kostela sv. Jana Křtitele v polovině 19. století a nástin života jeho stavitele Floriána Biefela, in: *Práce a studie Muzea Beskyd, Společenské vědy*, 2008, č. 20, s. 74.

¹⁶⁴ Jan Al Saheb - David Pindur, Nejstarší dějiny farního kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku, *Těšínský muzejní sborník*, 2008, č. 3, s. 178.

¹⁶⁵ Josef Karel Schipp, *Liber ecclesiae Fridecensis*, 1826, fond Farní úřad Frýdek, SOkA Frýdek – Místek.

¹⁶⁶ Karel Findinský, *Dějepis farního kostela u sv. Jana Křtitele ve Frýdku*, Těšín 1876.

dějepisě obhajuje myšlenku, že původní a nejstarší částí kostela, jímž byl malý kůr, který je presbytářem nynějšího kostela, vznikl již v první polovině 14. století. Rozvíjí důkazy, dosvědčující obě tvrzení. U prvního z nich poukazuje na nepravidelný svislý oblouk

mezi malým kůrem a kostelní lodí (do roku 1854), který patrně dosvědčuje, že původní presbytář tvořil celek kostela sám o sobě. Při pozdějším přistavění nové budovy ke starému kůru musela být nad zmiňovaným svislým obloukem zadní zeď z části rozebrána, a byla zaklenuta. Zároveň se Findinský věnuje problematice vzniku boční kaple sv. Anny, jejíž existenci již v 15. století potvrzuje zakládací listina Kazimíra I. Findinský rozvíjí myšlenku, že kaple sv. Anny byla přistavěna ke kostelní lodi, stejně jako byla loď přistavěna ke kůru. Každé přistavování nového prostoru probíhalo v době, kdy starý prostor již nestačil vzrůstajícímu počtu návštěvníků kostela. Zmiňuje, že v té době obyvatel přibývalo jen velmi pozvolna a že k připojení kaple sv. Anny k lodi a lodi k nejstaršímu kůru probíhalo až po stu letech. Touto myšlenkou předesílá, že nejstarší část kostela, tedy malý kůr a zároveň nynější presbytář, mohl vzniknout již v první polovině 14. století. Předkládá ještě jeden důkaz: hlavní oltář malého kůru byl vystavěn ze stejného kamene, jako stará městská zeď z první poloviny 14. století. Žádné archivální listiny k tomuto tvrzení neexistují, ale odkazuje se na pozdější opravy, ze kterých toto bylo dokázáno.¹⁶⁷

Historie kostela sv. Jana Křtitele sahá zcela jistě až do 1. poloviny 14. století,¹⁶⁸ v této době na kopci nad řekou Ostravicí již vznikalo město Frýdek. Na okraji původní městské zástavby byl vystavěn kostel, obklopený městským hřbitovem a ustanovena samostatná duchovní správa. Nevíme přesně, kdy byla frýdecká fara založena, poprvé je však uváděna spolu s kostelem roku 1447 v soupise desátku.¹⁶⁹ Jednalo se o soupis lokalit opolského arcijáhenství, které odváděly do Říma tak zvaný svatopeterský halěř.¹⁷⁰ Další zmínka pochází z roku 1490 v česky psané listině, schválené těšínským piastovským knížetem Kazimírem II. o prodeji vsi Žermanice rytířem Václavem Hřivnáčem z Heraltic na polské Ostravě zástavnímu pánovi frýdecko – místeckého

¹⁶⁷ Ibidem, s. 8.

¹⁶⁸ Jan Al Saheb a David Pindur uvádí, že historie kostela spadá zcela jistě do první poloviny 14. století. Viz Al Saheb - Pindur (pozn. 163), s. 177. - Navazují tedy na tezi Karla Findinského. Ostatní historici kladou vznik kostela až do druhé poloviny 14. století. - Viz Samek (pozn. 3), s. 439. - Viz Juřák (pozn. 8), s. 11.

¹⁶⁹ Dalibor Prix uvádí rok 1443. Dalibor Prix, Katalog 001 – 016, in: Kaliopi Chamonikola et al., *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550, IV. Opava, Brno 1999, s. 33.*

¹⁷⁰ Viz Al Saheb - Pindur (pozn. 163), s. 177-178.

panství - rytíři Janu Trnkovi z Ratibořan. Žermanice jako nově nabytá ves byla darována Trnkou jako kostelní majetek městu Frýdku.

V listině ze dne 19. července 1524 je zmíněno jméno prvního písemně známého frýdeckého faráře Mikuláše, od nějž si Kazimír II. vypůjčil 150 uherských zlatých, z nichž Mikulášovi zapsal úroky na ves Vyšní Lhoty. Praxe tohoto obchodu vypadala tak, že naturální i finanční dávky z Vyšních Lhot musel jejich fojt odevzdávat faráři Mikulášovi a jeho nástupcům, vždy o svátku svatého Michaela archanděla. Příjmy z Vyšních Lhot se staly základem pro fundaci, která existovala ještě ve 2. polovině 17. století. Podle ní měli frýdečtí faráři povinnost celebrovat mši u oltáře sv. Anny v boční kapli farního kostela každý týden. Listina z roku 1524 obsahuje písemnou zmínku o kapli sv. Anny [45] i o jejím patrociniu. Pro gotický původ boční kaple sv. Anny kostela sv. Jana Křtitele svědčí i nedávný objev původní malířské středověké výzdoby klenebních žeber z konce 17. století [46], tvořící pásy imitující vložené cihly, a to bělobou střídavě s tmavým okrem.¹⁷¹ První písemnou zmínkou ke vzniku kaple sv. Anny měl být rok 1490.

V polovině 16. století zastihla město reformace a frýdecký kostel byl v letech 1554 -1581 prokazatelně ve správě luterských kněží. Teprve za olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského došlo k návratu nižšího stavovského panství Frýdek ke katolictví. Pavlovský povolal katolického kněze Michala Regulina, který měl nahradit luterského kněze. Od této doby byl frýdecký farní kostel již natrvalo v rukou katolíků.

V roce 1592 zasáhl kostel požár, při němž tento utrpěl značné škody. Kostel musel být nově zaklenut. Na výstavbě se podílel měšťan sousedního moravského Místku, mlynář Matěj.¹⁷²

Na počátku 17. století byla realizována výstavba kamenné věže [47], probíhající od roku 1604. Původní jádro věže však pochází z konce 15. století nebo z počátku 16. století.¹⁷³ Projekt stavby měl realizovat tehdejší majitel frýdeckého panství hrabě Bartoloměj Bruntálský z Vrbna, smrt mu v tom však zabránila. Držitelkou panství

¹⁷¹ Viz. Kotásek (pozn. 6), s. 81.

¹⁷² Ten však nejednal z vlastní vůle, ale dostal částečné financování klenby trestem za zločin, který spáchal, v opilosti napadl místeckého rychtáře Jana Šisla. Byl uvězněn a následně propuštěn s tím, že musel finančně odškodnit zraněného a přispět finančně i hmotně ve formě tří pecí vápna pro frýdecký kostel. Viz Al Saheb - Pindur (pozn. 163), s. 180-181.

¹⁷³ Viz Juřák (pozn. 21), s. 12.

se stala vdova po Bartolomějovi, Anna Vyškotová z Vodník. Anna a zdejší farář Vojtěch se rozhodli přistoupit k výstavbě kamenné věže. Na výstavbě se podílel také tehdejší držitel hukvaldského panství olomoucký biskup a kardinál František z Ditrichštejna, který nechával na stavbu dovážet zdarma kvalitní lomový kámen z lomu v Rychalticích. Povolení k dovážení lomového kamene bylo vystaveno výhradně jen Bartoloměji Bruntálskému, avšak po jeho smrti jeho žena Anna Vyškotová z Vodník roku 1606 žádala povolení pro svou osobu. Poté, co Anna kostelu odkázala pět set zlatých v závěti z 21. září 1606, téhož roku zemřela a panství zdědil její synovec Jan starší Bruntálský z Vrbna, který pokračoval v podpoře katolické církve a výstavba věže tak mohla pokračovat podle prvotního plánu jeho strýce. Roku 1620 byl hraběcí mecenáš Jan Bruntálský zabit zbojníky v Chlebovickém lese. Stavba byla na mnohá léta pozastavena i v důsledku třicetileté války. Město navštěvovali nezvaní hosté, v podobě morových epidemií, v roli vojsk císařských i vojsk nepřátel, která znesvěcovala posvátnou půdu frýdeckého farního chrámu. Kostel byl velmi poškozen Mansfeldovými vojáky na Boží hod vánoční roku 1626.¹⁷⁴

Konec třicetileté války uzavřením Vestfálského míru roku 1648 znamenal návrat k dostavbě věže, ale již ve stylu raného baroka. Tesařský mistr, jenž řídil zastřešení věže, se jmenoval Havel Jurak zvaný Kocich, pocházející ze sousední vsi, Starého Města. Roku 1650 došlo téměř po padesáti letech k ukončení stavby kostelní věže, završené makovicí. Během kanonické vizitace katolických farností opolského arcijáhenství, která zavítala do Frýdku dne 2. září 1652, vznikl vizitační protokol, který nám poskytuje představu o vzhledu kostela po luterském období a škodách, které kostel utrpěl požáry a vojenským rabováním za třicetileté války. Listina dokládá, že kostel byl již celý zděný s přístavbami kaplí a sakristie. Loď kostela i presbytář byly již zaklenuty. V závěru hlavní lodi se nacházel kůr s varhanami. Loď lemoval dřevěný ohoz vybíhající z kůru.

V noci ze 4. na 5. července 1673 udeřil po půlnoci do kostelní věže blesk. Vzplála věž a střecha nad kostelní lodí.¹⁷⁵ Tuto událost zachycuje farář Findinský slovy: *„Zázračným způsobem zůstala střecha nad malým kůrem zachráněna, a město také*

¹⁷⁴ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 84

¹⁷⁵ Ibidem, s. 84-85.

*neutrřpřelo řádne řkody“.*¹⁷⁶ Z vizitace, která probřhla roku 1679, se dozvídáme o přístavbách dvou bočních kaplí, díky nimř kostel dospř tvaru kříže.

Roku 1688, přesněji 12. dubna, v pondřlí po Květné neděli, vypukl ve Frýdku katastrofální požár. Hlavním stavebním materiálem města té doby bylo dřevo, to zapřičinilo rychlé šíření požáru do celého města. Celé vnitřní město shořelo během několik hodin i se zámekem a nedotknut nezůstal ani kostel sv. Jana Křtitele. Především věř kostela byla nesmírně poškozená, barokní bání se zcela rozpadla, vnitřní části věře zcela shořely. Kamenné ostění oken bylo také naruřeno. Zřítla se kostelní klenba, zůstaly stát pouze obvodové zdi.¹⁷⁷

Frýdeckému arciknězi a farářu Samuelu Wolfovi z Března bylo naprosto jasné, že po katastrofickém zřustoření města nemůře chtít po měřřanech finanční podporu na rekonstrukci farního chrámu. Do obnovy fary a kostela přispř vlastními finančními prostředky a taktěř pomocí přispřvků, které sbíral. Roku 1690 pro kostel pořídil nové oltáře a kostel rozřřil o přístavbu kaple sv. Kříže [48], na jehoř oltář nechal Samuel Wolf umístit dřevěný kříř, který stál původně u Lískovecké brány, a zázrakem nebyl spálen ohněm, který jinak zřustořil celé jeho okolí. Svatému Kříži byl již dřive zasvěcen jeden z bočních oltářů. Samuel Wolf kapli přestavřl po vzoru protějši kaple sv. Anny. Podařilo se mu obnovit zřícenou klenbu celé kostelní lodi – tato klenba se dochovala do dneřních dnů.¹⁷⁸ Vybuřoval také kapli Jana Nepomuckého, který v té době jeřřtě nebyl kanonizován. Střecha věře byla obnovená, ale nedostala již původní tvar bání, byla vysoká strmá, zakončená sanktusníkem. Roku 1699 byl kostel znovu vysvěcen vřatislavským biskupem Janem Brunettim.¹⁷⁹

Za doby působení Floriána Biefela ve Frýdku v letech 1836 – 1842 byly jím vypracovány plány pro rozřření farního kostela. Stavební povolení k přestavbě kostela bylo uděleno roku 1847. Do přestavby kostela ale v roce 1848 zasáhl požár. Byl rozřřřen vítězný oblouk mezi presbyteriem a hlavní lodí, původní lomený oblouk byl nahrazen valeným. Byl opraven trámový strop nad oratoří¹⁸⁰ Teprve za Karla

¹⁷⁶ Viz Findinský (pozn. 165), s. 10.

¹⁷⁷ Viz Al Saheb - Pindur (pozn. 163), s. 186.

¹⁷⁸ Klenba kostela dochovaná ze 17. století je analogická s jinými dochovanými klenbami lodí u kostelů na Frýdecku ze 17. století. U všech kostelů se setkáváme s valenou klenbou s lunetovými výsečemi v lodi. Příkladem jsou: Filiální kostel sv. Jořta ve Frýdku, farní kostely sv. Stanislava v Bruzovicích, sv. Jiří v Dobré a sv. Martina ve Skalici. Viz. Samek (pozn. 3), s. 280, 375 a 440.

¹⁷⁹ Viz. Kotásek (pozn. 6), s. 86-88.

¹⁸⁰ Viz Vojkovská (pozn. 162), s. 83.

Findinského roku 1876 bylo vystavěno novogotické zvonické patro věže.¹⁸¹ Novogotické rekonstrukce se ujal Friedrich Schmidt.¹⁸²

Kostel sv. Jana Křtitele je jednodílná podélná orientovaná stavba [49] s odsazeným delším pětibokým závěrem ukončeným presbytářem, na nárožích zesíleného dvakrát odstupňovanými opěrnými opěráky s pultovými stříškami [50] a na severní straně presbyteria s dlouhou úzkou sakristií na obdélném půdorysu. K jižní zdi přiléhá depozitář s oratoří v patře. K obdélné lodi přiléhají v rozmezí dvou východních lunet dvě dvojice kvadratických kaplí. Nad jižní kaplí se nachází oratoř. Mohutná hranolová věž předstupuje v ose průčelí a je rozdělena do pěti částí, od sebe oddělných kordonovými římsami. Spodní patra věže jsou z lomového kamene, který je kladen nepravidelně, ve vyšších patrech již dochází k mísení zdiva. V dolní části věže se uplatňují dvě malá obdélná okna. Horní tři patra jsou prolomena okny s půlkruhovými záklenky s kamenným bosovaným ostěním. Vrchní část věže ukončuje polygonální zvonický nástavec, který je z režného cihlového zdiva. Výše je zdivo smíšené. Nároží věže armováno kamennými kvádry.

Hlavní jižní vstup do kostela je zaklenut valenou klenbou s dotýkajícími se výsečemi lunet, taktéž i presbytář [51] a hlavní loď. Hrany lunet jsou vytaženy do hřebínků. Klenební patky v kněžišti dosedají na úseky říms, klenební patky v lodi navazují na masivní pilíře, kde jsou svedeny do zdi formou polosloupů. Sakristie je zaklenuta valeně, depozitář plackou a oratoř je plochostropá. Vítězný oblouk mezi presbytářem a hlavní lodí je půlkruhový. V západní části lodi se nachází hudební kruchta, s valenou klenbou s dotýkajícími se lunetovými výsečemi. Kvadratické boční kaple jsou do lodi otevřeny dvojicemi půlkruhových arkád. Vzniká tak průhled do jižní kaple sv. Anny a na protější straně do severní kaple sv. Kříže [52], jež jsou zaklenuty vždy dvěma poli žebrové šestidílné hvězdicové klenby, která je typická pro slezskou architekturu. Klenby obou kaplí jsou utvářeny průběžnými diagonálními žebry klínového profilu. V kapli sv. Kříže jsou žebra navíc vyžlabená [53]. Žebra se sbíhají do

¹⁸¹ Viz Juřák (pozn. 21), s. 12.

¹⁸² Friedrich Schmidt (1825-1891) byl významným architektem pracující v neogotice. Působil ve Vídni na pozici profesora středověké architektury v roce 1859. Znalosti gotického stylu získal za svého působení při dostavbě kolínského dómu (1843-1858). Tak se do rakouské neogotiky přenesl jeden z německých principů, stavění podle původních návrhů. Schmidtovy realizace v českých zemích nejsou příliš početné. Jednou z nich je právě věž kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku a dále kostel Panny Marie v Travné u Javorníka (1877-1882). Tařana Petrasová, Vrcholný a pozdní historismus: polarita neorenesance a neogotiky (1860-1905), in: Petr Kratochvíl et al. *Velké dějiny země koruny České, Tematická řada Architektura*, Praha 2009, s. 590-591.

koutů,

do nízkých odstupněných jehlancových římsových konzol [54]. Kaple sv. Jana Nepomuckého je pětiboká, zaklenuta valenou klenbou s dotýkajícími se lunetovými výsečemi a lunetovým závěrem.

V případě boční severní kaple sv. Anny vyvstává otázka datace a především stav zachování klenebního systému kaple. Písemně není jasně doloženo, zda se podoba původní klenby z 15. století dochovala dodnes. Přímou v kostele sv. Jana Křtitele v kapli sv. Anny se lze dozvědět z informačního popisku pro návštěvníky, že se jedná o jednu z nejstarších dochovaných kamenných stavebních částí kostela. V pramenech je poprvé zmiňována již v roce 1490. Informační popis dále upozorňuje, že si v klenbě můžeme povšimnout gotického svorníku, který svědčí o jeho středověkém původu. Avšak kostel za jeho existence mnohokrát postihl požár (1592, 1688), jenž měl za následek zničení zaklenutí prostor hlavní lodi a presbytáře. Nelze se tedy jednoznačně přiklonit k tvrzení, že žebrová klenba boční lodi je autentická, a zda při požáru také nedošlo k jejímu poničení, a roku 1690 k následné opravě, či novému zaklenutí. V roce 1688 byla zároveň započata výstavba protější jižní kaple sv. Kříže, jenž téměř kopíruje klenební systém kaple sv. Anny. Klenba stávající kaple sv. Anny tak mohla být nově vybudována s kaplí sv. Kříže v invenci neogotického slohu. Podobně jako v roce 1876, kdy bylo přistoupeno k přestavbě kostela Friedrichem Schmidtem, konkrétně k vybudování neogotického zvonického patra věže.

Analogie k zaklenutí bočních kaplí lze spatřit v období 2. poloviny 15. století, především u vratislavských kostelů. Hvězdicové klenby byly ve Slezsku již hojně využívány. K vratislavským kostelům s hvězdicovou klenbou spadající do 15. století řadíme například kostely Božího těla, sv. Alžběty a sv. Vojtěcha. Způsob zaklenutí bočních prostor kostela a také věž, jež je vystavěna v kombinaci lomového zdiva a cihel s detaily z tufitu, představuje kostel sv. Jana Křtitele ve Frýdku přímou vazbu slezských vlivů na našem území.

5.2.4 Filiální kostel sv. Jošta

Frýdek – Místek, k. ú. Frýdek, Těšínská ulice, na pozemku parcely č. 2944, bez čp.

Pozdně renesanční kostel z druhého desetiletí 17. století (1612?), doložen k roku 1617.

Kostel sv. Jošta [55][56] je druhou nejstarší církevní stavbou města Frýdku. Nachází se v současném městském parku Komenského. Původně byl vystaven daleko od městských hradeb, na mírném návrší za městem v polích, nad důležitou cestou z Frýdku do Těšína. Tvořil dominantu Horního předměstí, které bylo osídleno jen velmi řídko. Založení kostela sv. Jošta nebylo z důvodu naléhavé potřeby výpomocného kostela. Frýdek nebyl příliš velkým městem, a tudíž nepotřeboval další kostel vedle kostela sv. Jana Křtitele, který byl součástí městského jádra. Kostel sv. Jošta byl vystavěn jako votivní hrabaty Bruntálskými z Vrbna, kteří byli držitelé frýdeckého panství v letech 1584-1636.¹⁸³ I přes primární důvod založení, byl kostelík od samého počátku filiálním kostelem farního kostela sv. Jana Křtitele. O důvodu zasvěcení svatému Joštu nejsou zmínky. V době morové epidemie se kostel stal hřbitovním. Mrtví byli pohřbíváni za hradby, aby nedocházelo k šíření epidemie. Za vlády Josefa II. (1780-1790) bylo zavedeno nařízení, že ve středu města nesmějí být hřbitovy. Hlavní hřbitov okolo farního kostela sv. Jana Křtitele byl zrušen a pohřbívání nebožtíků se přeneslo na hřbitov u kostela sv. Jošta. Tento hřbitov byl zrušen až na počátku třicátých let 20. století a na jeho místě byly založeny sady.

O době založení kostela sv. Jošta není jednoznačná dochovaná zmínka. Zakládací listina kostela se nezachovala a neví se ani, zda byla vůbec sepsána. V pozdějších písemných pramenech, jimiž byly farní kroniky Josefa Karla Schippa¹⁸⁴ a Jindřicha Samuela Wolffa, narážíme na určité rozpory. Jindřich Samuel Wolff byl frýdecký farář a arcikněz. Ve své latinsky sepsané farní kronice z roku 1687 věnuje kostelíku sv. Jošta strohý záznam:

¹⁸³ Jaroslav Novák - Karel Novák, *Z dějin kostelíka sv. Jošta ve Frýdku*, 1993, nestránkováno

¹⁸⁴ Josef Karel Schipp, *Liber ecclesiae Fridecensis*, 1826, fond Farní úřad Frýdek, SOKA Frýdek – Místek.

„Roku 1612. Vystavěn byl vně města kostel sv. Jošta, vyznavače, od nejjasnějšího pána Bartoloměje z Vrbna.“¹⁸⁵

Schippova kniha o farním kostele z roku 1826 se dějinami kostela zabývá podrobněji a taktéž zmiňuje, že byl kostelík vystavěn Bartolomějem Bruntálským z Vrbna. V tomto bodě vyvstává neshoda. Bartoloměj Bruntálský zemřel roku 1604. Pokud byl kostelík vystavěn roku 1612, jistě ne Bartolomějem.¹⁸⁶ Pokud se stanoví rok 1612 za pevné datum vzniku kostela, tuto problematiku si lze vysvětlit jediným způsobem. Bartoloměj za svého života již o stavbě nového votivního kostela jistě uvažoval. Avšak dříve, než dal vzniknout kostelu, zemřel. Poněvadž neměl žádné přímé potomky, panství přešlo roku 1606 na jeho synovce Jana Bruntálského z Vrbna, a tím možná i myšlenka o výstavbě nového kostelíka na Horním předměstí. Dosti udivujícím faktem je, že Jindřich Samuel Wolff z Března působil ve Frýdku jako farář od roku 1682-1700, tedy v době ne příliš vzdálené od stavby kostelíka, a přesto se dopustil ve své farní kronice omylu. Stejného omylu se dopustil frýdecký farář v letech 1788-1836 - Josef Karel Schipp, který převzal Wolffovu zprávu do své kroniky bez jakéhokoliv komentáře. Oba kronikáři se taktéž mohli dopustit chyby v datu založení kostela a připustili možnost, že mohl být vystavěn v roce 1612 Bartolomějem Bruntálským.

Kostel na svém místě již stál v roce 1617, což jednoznačně dokazuje soudobá listina z 15. června 1617.¹⁸⁷ Jan Bruntálský z Vrbna postoupil toto patronátní právo ordináři loci, to znamená vratislavskému biskupu a jeho nástupcům. Hlavním obsahem patronátu je jednak právo navrhnout kompletnímu církevnímu úřadu ustanovená benefícia, nebo obsazenost církevního úřadu. Jan Bruntálský se postoupením tohoto práva vzdal patronátu nad kostelem a ten nyní spadl do práv vratislavského biskupa. Tímto krokem chtěl Jan zajistit katolickou pozici na frýdeckém panství.¹⁸⁸

S určitostí se neví, proč byl kostel zasvěcen svatému Joštu. V tehdejší době šlo o světce, který nebyl na našem území příliš znám. Kronikářské zprávy se o volbě Bruntálských o zasvěcení nezmiňují, zřejmě se tak jednalo o osobní ráz, vyslyšení důvěrné prosby k tomuto světci za neznámých okolností. Nebo s přihlédnutím na zuřící

¹⁸⁵ „Anno 1612. Aedificata est Ecclesia sancti Jodoci Confessoris extra civitatem ab Illmo Dno Dno Bartholomeo de Vrbna.“ Citováno z: Novák - Novák (pozn. 182), nestránkováno.

¹⁸⁶ Jan Kukuczka, *Kostelík sv. Jošta v zrcadle čtyř století*, Toronto, 2007. s. 13.

¹⁸⁷ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 89.

¹⁸⁸ Viz Novák-Novák (pozn. 182), nestránkováno.

morové epidemie v letech 1607, 1624 a 1712-1715¹⁸⁹ by se dalo uvažovat i o prokazované účtě morovým patronům, jímž sv. Jošt bezpochyby je.

Vyskytuje se možnost, že vznik kostela, který stál vcelku daleko od hrazeného města, se dá připsat vymýcení hereze, jež zde prokazatelně byla. Luterství se uchýtilo především na východním okraji frýdeckého panství ve vesnicích, které sousedily s ostatním panstvím vlastního Těšínského knížectví. Roku 1654 byli luteránští kazatelé vypuzeni z frýdeckého panství. Wolff ve své kronice uvádí, že se hřbitovu u sv. Jošta říkalo luterský, z důvodu, že se zde pohřbívaly také nepokřtěné děti. Avšak nebezpečí z této strany nebylo až tak akutní. V době budování kostela město Frýdek v Těšínském knížectví představuje katolickou enklávu. Neúspěch reformačního snažení pramenil z příkladu sousedního moravského města Místku, které bylo silně katolické. Měšťané zůstali věrni olomouckému biskupu a část frýdeckého obyvatelstva navštěvovalo kostely na moravské straně.¹⁹⁰

V roce 1791 byla vystavěna nízká dřevěná kvadratická věž a polygonální sakristie,¹⁹¹ která přiléhala k objektu v ose presbytáře.¹⁹² V 17. a 18. století, a také v první polovině 19. století, se v kostele sv. Jošta konaly bohoslužby jen několikrát v roce. Především a svátek patrona, který se tehdy slavil 11. června a také na svátky dalších morových patronů – Fabiána a Šebestiána, kdy podle slibu každoročně přicházel do kostela děkonný průvod kněží a občanů z kostela sv. Jana Křtitele a poděkovali za odvrácení morové pohromy. Tato tradice pochází z dob třicetileté války, kdy v celém frýdeckém okolí zuřil mor.

Kostel sv. Jošta je jednolodní longitudinálně orientovaný s trojbokým závěrem. K jeho východní zdi přiléhá polygonální sakristie [57]. Ze střechy vystupuje dřevěná hranolová zvonice. Obvod kostela je opatřen masivními pilíři s pultovou stříškou, z boku vždy třemi, na západních nárožích – po jednom, postavenými na koso, a sakristie je podepřena dvěma pilíři. Loď je prolomena úzkými okny se segmentovými záklenky [58]. Průčelí je tvořeno trojúhelníkovým štítem s profilovanou římsou, jež je zdobena zubořezem [59]. Štít člení pilastr a prolamují jej malá obdélná a kruhová okna se šambránami [60]. Osu průčelí prolamuje hlavní vstup se segmentovým záklenkem,

¹⁸⁹ Ibidem.

¹⁹⁰ Viz Kotásek (pozn. 6), s. 91-92.

¹⁹¹ Bohuslav Samek datuje sakristii již do první poloviny 18. století. Viz Samek (pozn. 3), s. 441.

¹⁹² Viz Mlčák (pozn. 18), s. 27.

jižní zeď je prolamována vstupem bočním. Presbytář [61] i loď [62] jsou zaklenuty valenou klenbou s lunetovými výsečemi a štukovými hřebínky, které vytvářejí jednoduchou síť s ornamentem na ploše klenby. V západní části je hudební kruchta s hladkou poprsní, kterou nesou dva čtvercové pilíře. Podkruchtí je zaklenuto třemi poli hřebínkové křížové klenby a sakristie konchou s pasy a lunetami.

Podobně dispozičně řešený je dřevěný kostel Všech Svatých v Sedlištích, postavený v roce 1638 hrabětem Jiřím z Oppersdorfu,¹⁹³ frýdeckým pánem. Stejně jako v případě původního kostela sv. Jošta ve Frýdku se jedná o jednolodní vesnický kostelík, nevelkých rozměrů. Za analogický lze přisoudit pětiboký závěr lodi a průčelí kostela, jež je tvořeno trojúhelníkovým štítem.

¹⁹³ Jaromír Polášek, *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*, Český Těšín 2001, s. 381.

5.2.5 Farní kostel sv. Martina

Skalice, k. ú. Skalice u Frýdku – Místku, na pozemku parcely č. 145, 146, s č. p. 1172/2

Vystavěn mezi lety 1612 a 1617, první písemná zmínka kostela, 1604, trojlodní klasicistní přístavba 1848-1849

Skalice se rozkládá na historickém slezsko – moravském pomezí, vznikla ve 12.-13. století. Skalice je dnes součástí Frýdku – Místku, od Frýdku je vzdálená 4 km. Nachází se na vysokém návrší posledního výběžku skupiny Lysé Hory, u okresní silnice vedoucí ze Starého Města do Raškovic nad středním tokem řeky Morávky. Skalice patřila do vřatislavského biskupství s generálním vikariátem v Těšíně. Obec byla původně přifařena k Dobré a skalický kostel byl nejstarší filiálním kostelem této farnosti.¹⁹⁴

Farní kostel sv. Martina [63], [64] je nejstarší dochovanou stavbou v obci. Zároveň je nejstarší zděnou památkou na Frýdecku mimo město. Byl postaven na úbočí kopce nad údolím, kde byla zbudována přehrada Baška.¹⁹⁵ Kostel byl zasvěcen biskupu z Tours, sv. Martinu.¹⁹⁶

Nejstarší dějiny vypovídají o pověsti, že na místě dnešního kostela sv. Martina stávala lesní kaple. Místní tradice hovoří o možném staviteli Janu z Pernštejna, jenž za své služby získal roku 1545 frýdecko – místecké panství do zástavy. Jan z Pernštejna zde měl založit první sakrální objekt, tedy lesní kapli, v níž v době honů pořádala šlechta bohoslužby.¹⁹⁷ Výstavba kaple se klade do doby, kdy byl Jan z Pernštejna správcem těšínského knížectví, tedy do let 1528 – 1545.¹⁹⁸ Skalická svatyně mohla být čtyřboká, klenutá valenou klenbou z kamene.¹⁹⁹ Existenci sakrálního objektu dokládá urbář panství frýdecko – místeckého z roku 1580.²⁰⁰ Zmínku o existenci kaple dokládá

¹⁹⁴ Romana Rosová, Lucie Augustinková, *Stavebně historický průzkum Farního kostela sv. Martin ve Skalici*, Národní památkový ústav, Ostrava, 2003. s. 44.

¹⁹⁵ *Ibidem*, s. 69.

¹⁹⁶ Pavlína Běrská, David Pindur, *Historický a stavební vývoj kostela sv. Martina ve Skalici do poloviny 19. stol., Práce a studie muzea Beskyd, Společenské vědy*, 2007, č. 18, s. 4.

¹⁹⁷ *Ibidem*, s. 3.

¹⁹⁸ Jan z Pernštejna dostal Frýdecké panství do zástavy až roku 1545. Kaple mohla vzniknout již za těšínských knížat nebo později, v době, kdy měli Pernštejnové panství v zástavě 1528 – 1554. Viz Rosová - Augustinková, (pozn. 193), s. 59.

¹⁹⁹ *Ibidem*, s. 60.

²⁰⁰ Bohumil Sobotík, Andělín Grobelný, *Urbář panství frýdecko – místeckého z roku 1580*, Opava 1953, s. 19.

také listina Bartoloměje Bruntálského z Vrba z roku 1604,²⁰¹ taktéž listina jeho synovce Jana Bruntálského z roku 1617, která se týkala patronátního práva nad farnostmi frýdeckého panství, jež se Bruntálští snažili rekatolizovat. Bartoloměj Bruntálský vydal příkaz, že všechny kostely na jeho panství budou obsazovány jen katolickými kněžími. Kostel byl na počátku 17. stol. Poškozen, nebo nedostačoval svému účelu, protože jej vystavěli znovu, tentokrát z kamene.²⁰²

Podle tradice byl dnešní farní kostel sv. Martina vystavěn mezi lety 1612-1617. Bohumilem Samkem v *Uměleckých památkách Moravy a Slezska* je stavba charakterizována jako pozdně renesanční stavba z konce 16. nebo počátku 17. století.²⁰³ Nabízí se možnost, že dnešní stavba kostela sv. Martina do sebe pojala tehdejší lesní kapli, pokud by se jednalo o stavbu zděnou. Z jakého materiálu však kaple byla, není známo. Lze se tak jen domnívat na základě ve vesnici snadno dostupného kamene. Pokud by se tedy jednalo o zděnou stavbu, dokladem jejího pozdějšího zastavení do stavby, může být lomový kámen, jímž byla valenou klenbou zaklenuta stará sakristie, jež přiléhá k severní straně presbytáře dnešní svatyně. Tomuto tvrzení nahrává také fakt, že se kamene pro renesanční klenbu již nepoužívalo, klenby se vyzdívaly z lehkých cihel, k tomu určených.

Svou renesanční podobu kostel získal na počátku 17. století. Stavbu nechal vystavět Jan starší hrabě Bruntálský z Vrba. Kostel byl dokončen roku 1617. Jediným písemně doloženým zedníkem je Peter Schulz, jež byl frýdeckým měšťanem. Na kostele pracoval po dobu pěti let. V této době byl zřejmě k čtyřboké kapli připojen na jižní straně presbytář a loď renesanční novostavby. Kostel byl postaven jako krátké jednolodí na obdélném půdorysu [65] s ustupujícím polygonálně uzavřeným presbytářem [66]. Kolem presbytáře a lodi jsou opěráky[67], které stavbu zpevňují. Postup vývoje stavby nám naznačuje absence opěráku ve východní zdi, který by stál v ose nároží závěru, kdyby byla sakristie připojena k již stojícímu presbytáři, nikoliv naopak. Z toho lze usoudit, že byl presbytář připojen k sakristii, neboli k lesní kapli, která je dnes obsažená v severní sakristii.

Kostel byl zklenut již roku 1652 valenou klenbou s výsečemi. Klenba lodi byla opatřena přílozkami, v renesanci velmi běžný způsob zdění. Klenba byla přiložena

²⁰¹ František Havlas, Podací k fám panství Frýdeckého, *Věstník Matice Opavské*, 1893, č. 3, s. 21-22.

²⁰² Viz Běrská, Pindur (pozn. 195), s. 3.

²⁰³ Viz Samek (pozn. 3), s. 447.

k omítce obvodových zdí. Jedná se o pozůstatky středověké estetiky. Důkazem mohou být výběhy klenby z příložek, které neodpovídají poloze opěráků. Takto provedená valená klenba již opěrný systém nepotřebovala. S největší pravděpodobností klenbu stavěl Schulz.

Obvodové zdi kostela jsou provedeny z lomového kamene. Západní zeď sakristie je mladší, pochází z Biefelových klasicistních oprav. Zeď mohla být průchozí do sakristie, to by také vysvětlovalo absenci východního okna na severní straně lodi. Nabízí se otázka, zda zde dříve nestála dřevěná věž, přes kterou by se chodilo do staré sakristie.

Podle archivních zpráv věž na severní straně podlehla negativním povětrnostním vlivům, a proto byla přesunuta. V jižní straně kostela je viditelný zaslepený vstup se segmentovým obloukem [68]. Patrně se jednalo o nejstarší vstup do kostelní lodi. Vchod byl zazděn taktéž až s klasicistními úpravami před polovinou 19. století.

Písemné prameny, mezi nimi například inventář z roku 1839, dokládají existenci patrové, ne příliš vysoké kruchty, jež byla ve výšce asi osmi metrů a byla dvoupatrová. Dolní polovina byla z části zděná a klenutá. Horní kruchta byla dřevěná na dřevěných pilířích. Pravděpodobně byla kruchta již součástí Schulzovy novostavby. V roce 1713 měla být ke zděnému kostelu přistavěna dřevěná věž se dvěma zvony. Starší dřevěná věž byla roku 1773 nahrazena věží novou, taktéž dřevěnou.²⁰⁴ Nacházela se v ose západního průčelí. Měla zděný základ a kovový kříž na špici.

Krátce po povýšení kostela na farní, stavba přestala dostačovat počtu farníků, i potřebám duchovní správy. Stavební změny provedl zdejší první samostatný farář Josef Měrka (1785). Dřevěná zvonice musela být opravena po poškození vichřicí v prosinci roku 1821. Roku 1873 bylo vydáno svolení o výstavbě nové sakristie s oratoří v patře, která měla být připojena k jižní straně presbytáře a která je dodnes využívána. Ze staré sakristie, která dnes přiléhá k severní straně presbytáře, byl o několik let později zbudován Boží hrob. Kvůli výstavbě se dnešní vchod do sakristie nachází na epištolní straně, což je výjimka na území Frýdecka.²⁰⁵

²⁰⁴ Viz Rosová - Augustinková, (pozn. 193), s. 60-63.

²⁰⁵ Analogií situace vchodu do sakristie na epištolní straně představuje farní kostel sv. Stanislava v Bruzovicích.

Nejvýznamnější stavební úpravou prošel skalický kostel v letech 1848-1849 pod vedením zednického mistra Floriána Biefela. K původní dispozici přistavěl klasicistní trojlodí s hudební kruchtou a věž s makovicí a křížem na vrcholu. Původní patrová kruchta zanikla. Do nových bočních lodí byly vloženy tribuny. Průčelí kostela s portikem bylo původně jinak, tympanon byl zřejmě nižší než dnes²⁰⁶ [69]. Už ve třicátých letech se začaly objevovat zmínky o potřebě rozšíření kostela. Kostel sv. Martina dostal podobu, která se zachovala do dnešních dní.²⁰⁷

Jednolodní orientovaná podélná stavba s odsazeným trojboce ukončeným presbytářem, k jehož severní zdi přiléhá kaple - stará sakristie obdélného půdorysu. Na jižní straně presbytáře se nachází nová sakristie. Hlavní loď je obdélného půdorysu, v klasicistní přístavbě jsou pravoúhlé kaple s oratořemi v patře. Nad západním průčelím lodi je nevysoká hranolová zvonice. Kněžiště a stará část lodi jsou opatřeny opěrnými pilíři. Presbytář zpevňují opěráky nižší, loď pak vyšší. Fasádu původní stavby prolamují štíhlá okna s půlkruhovým záklenkem, v nové klasicistní části jsou okna půlkruhová. Vstup do kostela je na západní straně v ose průčelí. Uprostřed jižní zdi ve staré části lodi je viditelně zazděný původní vstup kostela se segmentovým obloukem. Presbytář je zaklenut jedním polem křížové klenby s lunetovým závěrem. Původní část lodi je zaklenuta valeně s lunetovými výsečemi, na jejich kápí navazují třísvazkové pruty, které se protínají v nízkých svornících. Tento systém evokuje křížovou klenbu o třech polích. Pruty jsou ukončeny patkami se širokými náběžníky na přízedních polopilířích [70]. Přístavba je zaklenuta plackovou klenbou, členěnou pasy, které jsou svedeny na arkádové pilíře. V západní části přístavby se nachází hudební kruchta.

Kostel sv. Martina byl s největší pravděpodobností vybudován z iniciativy obyvatel Skalice a jejího okolí a nikoliv z iniciativy těšínských knížat či šlechty. Stavbu nelze spojovat s prvky slezské architektury, ač se na jeho českém území Slezska nacházela. Stavba se projevuje středověkými rezidui gotického charakteru, projevující se v síle zdi, longitudinální dispozici zpevněnou opěráky, které avšak neodpovídají výběhům klenby.

Analogie k dispozičnímu uspořádání lze sledovat například v kostele Všech Svatých v Metylovicích (1577), který má však vlevo navíc boční kapli, jež byla

²⁰⁶ Viz Rosová - Augustinková, (pozn. 193), s. 64.

²⁰⁷ Běřská - Pindur (pozn. 195), s. 6-10.

k původní stavbě přistavěna později (1745). Analogické jsou také masivní zdi a opěráky. Dále filiální kostel Nejsvětější Trojice v Novém Jičíně (počátek 16. stol.)²⁰⁸ koresponduje svou ústřední částí, dispozicí lodě a presbytáře, silou zdiva a také opěráky, ale především klenebním systémem, ne ve vzorci, ale klenba obdobně vychází z náběhů, jež nekorrespondují s vnějším opěrným systémem.

²⁰⁸ Viz Samek (pozn. 88), . s. 710.

6. Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl zmapovat gotickou a renesanční architekturu města Frýdku – Místku a zároveň stručně shrnula obsáhlou historii měst, jejich nejvýznamnější politické a náboženské události, včetně vyzvednutí nejdůležitějších osobností, jež byly pro vývoj architektury důležitým faktorem. Měštům Frýdku a Místku jsou věnovány samostatné kapitoly, z důvodu jejich samostatného vzniku.

Zpracovávání souvislé historie obou měst nebylo obtížné, neboť téma historie středověkých měst je zpracováno velmi podrobně mnohými autory již od padesátých let minulého století, po nejnovější kompendium vydané k historii měst v roce 2014. Bylo možno si tedy vytvořit vlastní názor, pokud se autoři neshodovali v různých nepodložených tezích. Problematika vznikající odlišnými interpretacemi různých autorů, mnohdy a v zásadě se dosti lišících názorů na danou problematiku, mne donutila, abych nad tématem důkladně přemýšlela a báda v přínosech předchůdců. Instinktivně jsem přistupovala k ověřování si informací do hloubky, v případě neshod mnohých autorů, ať už v dataci, či jménech.

Nezbytné pro tuto práci bylo také prostudování vydané literatury k jednotlivým stavbám. Stavebně historické průzkumy a restaurátorské zprávy by byly velkým přínosem, ale s politováním je nutno říci, že k mapovanému území nevznikly téměř žádné stavebně historické průzkumy, vyjma průzkumů k frýdeckému zámku a ke kostelu sv. Martina ve Skalici. Hlavním cílem práce bylo vytvoření katalogu gotických a renesančních architektonických památek v období od druhé poloviny 13. století do třicetileté války, na základě jejich analýzy z autopsie. Značná komplikace nastávala v situacích, kdy se památka nedochovala jako celek a v průběhu doby byla přestavována dobovým „trendem“, bylo tak těžší vyvozovat jednoznačné závěry ze zkoumání jednotlivých prvků.

Věřím, že předkládaná bakalářská práce je přínosná zejména uceleným pohledem na gotickou a renesanční architekturu měst Frýdku a Místku, zejména v její části katalogu, jenž poprvé přináší podrobnější rozbor historie a stylové formální analýzy jednotlivých staveb. Do budoucna bych chtěla práci rozšířit o podrobnou studii městské zástavby v jádru renesančních měšťanských domů na Zámeckém náměstí ve Frýdku.

7. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura, abecedně

- **Adamec et al. 2014**

Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014.

- **Al Saheb 2014**

Jan Al Saheb, Počátky a rozvoj Místku do roku 1434, in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014, s. 42-47.

- **Al Saheb – Pindur 2008**

Jan Al Saheb - David Pindur, Nejstarší dějiny farního kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku, *Těšínský muzejní sborník*, 2008, č. 3, s. 176-190.

- **Antonín et al. 2012**

Robert Antonín et al., *Slezsko v dějinách českého státu od pravěku do roku 1490 I.*, Opava 2012.

- **Augustinková 2011**

Lucie Augustinková, Katalog architektonické skulptury, in: David Majer et al., *Král, který létal: moravsko-slezské pomezí v kontextu středoevropského prostoru doby Jana Lucemburského*, Ostrava 2011, s. 311-312.

- **Augustinková 2012**

Lucie Augustinková, *Gotické fragmenty ze Staříče/The gothic fragments of Staříč*, Opava 2012.

- **Bakala 1982**

Jaroslav Bakala, *Osídlení Frýdecka a Jablunkovska v období vrcholného feudalismu*, Frýdek – Místek 1982.

- **Bakala 1983**

Jaroslav Bakala, *Osídlení Místecka a Brušperska v období vrcholného feudalismu*, Frýdek – Místek 1983.

- **Bakala 2002**

Jaroslav Bakala, Komentář k bádání o počátcích města Frýdku, in: *Moravskoslezské pomezí v proměnách 13. věku*, Brno 2002, s. 402-427.

- **Běřská – Pindur 2007**

Pavlna Běřská - David Pindur, Historický a stavební vývoj kostela sv. Martina ve Skalici do poloviny 19. stol. *Práce a studie Muzea Beskyd, Společenské vědy*, 2007, č. 18, s. 1-23.

- **Boris 1894**

Milan Boris, O počátcích města Frýdku – Místku, *Věstník Matice Opavské*, 1894, roč. 4, s. 4-19.

- **Dokoupil 1965**

Lumír Dokoupil, Frýdek a Místek v období pozdního feudalismu, in: *700 let města Frýdku Místku*, Frýdek Místek, 1965, s. 59-67.

- **Drobiš 1981**

Dominik Drobiš, K novým archeologickým objevům ve Frýdku – Místku, *Těšínsko*, 1981, č. 1, s. 1-10.

- **Findinský 1976**

Karel Findinský, *Dějepis farního kostela u sv. Jana Křtitele ve Frýdku*, Těšín 1876.

- **Havlas 1893**

František Havlas, Podací k farám panství Frýdeckého, *Věstník Matice Opavské*, 1893, č. 3, s. 21-22.

- **Hlobil – Perůtka 2002**

Ivo Hlobil – Marek Perůtka et al., *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550. I, Úvodní svazek*, Olomouc 2002.

- **Hosák 1965**

Ladislav Hosák, Počátky měst Frýdku a Místku, in: *700 let města Frýdku Místku, Frýdek Místek* 1965, s. 39-46.

- **Hosák 2004**

Ladislav Hosák, *Historický místopis země moravsko slezské*, Praha 2004.

- **Hrabová 1964**

Libuše Hrabová, *Ekonomika feudální državy olomouckého biskupství ve druhé polovině 13. stol.* Praha 1964.

- **Chamonikola 1999**

Kaliopi Chamonikola et al., *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550, IV. Opava*, Brno 1999.

- **Jakubec 2006**

Ondřej Jakubec, heslo „pogotika“, in: Anděla Horová et al. *Dodatky, Nová encyklopedie českého výtvarného umění*, Praha 2006, s. 602.

- **Jakubec 2013**

Ondřej Jakubec, Modalita a konfesionalita sakrálních staveb v českých zemích 16. a počátku 17. století, in: Kateřina Horníčková – Michal Šroněk et al., *In puncto religionis*, Praha 2013.

- **Jež 2014a**
Radim Jež, Frýdek na sklonku středověku a v raném novověku (1434-1648), in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha, 2014, s. 50-102.
- **Jež 2014b**
Radim Jež, Počátky města Frýdku (do roku 1434), in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014, s. 32-41.
- **Jiřík 1967**
Karel Jiřík, Bruno ze Schauenburka - biskup olomoucký, *Závěť olomouckého biskupa Bruna z roku 1267*, Ostrava 1967.
- **Juřák 2002**
Petr Juřák, *Pamětihodnosti města Frýdku – Místku*, Muzeum Beskyd Frýdek – Místek, 2002.
- **Juřák 2011**
Petr Juřák, *Frýdek – Místek*, Praha – Litomyšl, 2011.
- **Kotásek 2008**
Jiří Kotásek, *Nejstarší dějiny Frýdku*, Frýdek – Místek, 2008.
- **Koudelová 2012**
Jana Koudelová, *Stavebně historický vývoj městských jader Příbora, Místku a Brušperku*, Historická města a památková péče, Opava 2012.
- **Kouřil – Prix – Wihoda 1996**
Pavel Kouřil - Dalibor Prix - Martin Wihoda, Městské hrady v českém Slezsku, *Archaeologia historica* 22/97, 1996, s. 258.
- **Kouřil – Prix – Wihoda 2000**
Pavel Kouřil – Dalibor Prix – Martin Wihoda, *Hrady českého Slezska*, Opava 2000.
- **Kouřil – Žáček 1986**
Pavel Kouřil - Rudolf Žáček, Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace, *Časopis Slezského muzea*, série B 35, 1986, č. 2, s. 97-129.
- **Kouřil – Žáček 1987**
Pavel Kouřil, Rudolf Žáček, Drobné středověké opevnění Lipina a jeho archeologický výzkum, *Archaeologia historica*, 1987, č. 12, s. 375-382.
- **Kukuczka 2007**
Jan Kukuczka, *Kostelík sv. Jošta v zrcadle čtyř století*, Toronto 2007.
- **Linhart 1929**
František Linhart, *Kniha o Místku*, Místek 1929.
- **Linhart 2004**
Jiří Linhart et al., *Slovník cizích slov pro nové století*, Litvínov 2004.

- **Majer 2011**

David Majer et al., *Král, který létal: moravsko-slezské pomezí v kontextu středoevropského prostoru doby Jana Lucemburského*, Ostrava 2011.

- **Mencl 1951**

Václav Mencl, Tvary klenebních žeber v české gotické architektuře. *Zprávy památkové péče, XI-XII*, 1951, č. 52, s. 268-281.

- **Mlčák 1980**

Leoš Mlčák, *Státní seznam nemovitých kulturních památek okresu Frýdek – Místek*, Ostrava 1980.

- **Moravec – Zezula 2013a**

Zbyněk Moravec - Michal Zezula, Hmotná kultura a podoba Moravské Ostravy ve středověku a na prahu novověku, in: Blažena Przybylová et al., *Ostrava*, Praha 2013, s. 82-111.

- **Moravec – Zezula 2013b**

Zbyněk Moravec - Michal Zezula, Území Ostravy v době nepsané minulosti a na prahu středověku, in: Blažena Przybylová et al., *Ostrava*, Praha 2013, s. 13-30.

- **Novák – Novák 1993**

Jaroslav Novák - Karel Novák, *Z dějin kostelíka sv. Jošta ve Frýdku*, Frýdek-Místek 1993.

- **Otto 1888**

Jan Otto, *Ottův slovník naučný*, díl 1, Praha 1888.

- **Otto 1902**

Jan Otto, *Ottův slovník naučný*, díl 18, Praha 1902.

- **Petrasová 2009**

Taťána Petrasová, Vrcholný a pozdní historismus: polarita neorenesance a neogotiky (1860-1905). in: Petr Kratochvíl et al., *Velké dějiny země koruny České, Tematická řada Architektura*, Praha 2009, s. 590-591.

- **Pindur 2014**

David Pindur, Frýdek v letech 1648-1780. in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha 2014, s. 104-178.

- **Pitronová 1956**

Blanka Pitronová, Frýdecké urbáře z let 1580 a 1583 a jejich význam při majetkových změnách na panství, *Slezský sborník*, 1956, č. 54, s. 93-109.

- **Plaček 1996**

Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996.

- **Plaček 2007**

Miroslav Plaček, *Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů hrádků a tvrzí*, Praha 2007.

- **Polášek 1998**

Jaromír Polášek, *Novodobí podnikatelé. Frýdek-Místek a okolí*, Liberec 1998.

- **Polášek 2000**

Jaromír Polášek, *Zámek ve Frýdku – Místku*, Frýdek – Místek 2000.

- **Polášek 2001**

Jaromír Polášek, *Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska*, Český Těšín 2001.

- **Polášek 2008a**

Jaromír Polášek, *Obec Staříč 1258-2008*, Český Těšín 2008.

- **Polášek 2008b**

Jaromír Polášek, Staříč – 750 let obce, *Archeologie Moravy a Slezska*, VIII. ročník, 2008, s. 226-244.

- **Polášek – Polášková 2003**

Jaromír Polášek - Jiřina Polášková, Založili Hückeswagenové hukvaldský hrad? *Archeologie Moravy a Slezska, Kopřivnice, Hulín, Frýdek – Místek, Havířov*, 2003, č. 3, s. 174-182.

- **Prasek 1894a**

Vincenc Prasek, *Dějiny knížectví Těšínského*, Opava, 1894.

- **Prasek 1894b**

Vincenc Prasek, Frýdek a Místek, *Věstník Matice Opavské*, 1894, roč. 4, s. 1-7.

- **Prix 1992**

Dalibor Prix, Poznámky ke středověké architektuře kostela sv. Kříže (původně Panny Marie) v Karviné – Fryštátě, *Časopis Slezského zemského muzea, série B*, 1992, č. 41, s. 210-223.

- **Prix 1999a**

Dalibor Prix, Nástin vývoje architektury české části Slezska 1400-1550, in: Kaliopi Chamonikola et al., *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550, IV. Opava*, Brno 1999, s. 15-30.

- **Prix 1999b**

Dalibor Prix, Katalog 001 – 016, in: Kaliopi Chamonikola et al., *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550, IV. Opava*, Brno 1999, s. 31-66.

- **Prix 2002**

Dalibor Prix, Moravská, slezská nebo jiná středověká architektura v regionech českého Slezska? in: Ivo Hlobil – Marek Perůtka et al., *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550. I, Úvodní svazek*, Olomouc 2002, s. 111-121.

- **Prix 2011a**

Dalibor Prix, Architektura moravsko-slezského pomezí v první polovině 14. století., in: David Majer et al., *Král, který létal: moravsko-slezské pomezí v kontextu středoevropského prostoru doby Jana Lucemburského*, Ostrava 2011. s 159-206.

- **Prix 2011b**

Dalibor Prix, Katalog architektonických památek, in: David Majer et al., *Král, který létal: moravsko-slezské pomezí v kontextu středoevropského prostoru doby Jana Lucemburského*, Ostrava 2011, s. 207-308.

- **Przybylová 2013**

Blažena Przybylová et al., *Ostrava*, Praha 2013.

- **Přecechtěl 1934**

Antonín Přecechtěl, *Památky města Místku a jeho lašského okolí*, Místek 1934.

- **Rezek 1892**

Antonín Rezek, Statistické výkazy o katolické reformaci na Moravě a v rakouském Slezsku 1661-78, *Časopis matice moravské*, 1892, roč. XVI, s. 19-24.

- **Samek 1994**

Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska, 1. svazek A/I*, Praha 1994.

- **Samek 1999**

Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska, 2. svazek J/N*, Praha 1999.

- **Sobotík – Grobelný 1953**

Bohumil Sobotík, Andělín Grobelný, *Urbář panství frýdecko – místeckého z roku 1580*, Opava 1953.

- **Škaruda 1884**

Dominik Škaruda, Pomníky zbožnosti křesťanské v Místku na Moravě, *Method*, 1884, roč. 10, č. 9, s. 101-104.

- **Škaruda 1898**

Dominik Škaruda, Místek jako trhové město, *Časopis Matice Moravské*, 1898, č. 7., s. 185-186.

- **Tabášek 1986**

Oldřich Tabášek, *O vytyčení plužin na hukvaldském panství*, Praha 1986.

- **Turek 2004**

Adolf Turek, *Místopisný rejstřík obcí severní Moravy a Slezska*, Opava 2004.

- **Vojkovská 2008**

Eva Vojkovská, Přestavba frýdeckého farního kostela sv. Jana Křtitele v polovině 19. století a nástin života jeho stavitele Floriána Biefela, *Práce a studie Muzea Beskyd, Společenské vědy*, 2008, č. 20, s. 73-91.

- **Weissbrod 2009**

Marek Weissbrod, *Frýdecký zámek*, Muzeum Beskyd Frýdek – Místek, 2009.

- **Ziegler 1943**

Paul Ziegler, Die Grafen von Hückeswagen in Mähren. Ein Beitrag zur Siedlungsgeschichte Nordostmährens. *Zeitschrift für Geschichte und Landeskunde Mährens*, 1943, s. 103-104.

- **Žáček 1992**

Rudolf Žáček, *Pobeskydí v letech 1618 – 1848*, Frýdek – Místek, 1992.

Prameny

- **Břízová 1996**

Zuzana Břízová, *Frýdek-Místek, zámek – I. nádvoří, Nálezová zpráva, Frýdek-Místek 1996*. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek.

- **Eliáš 1978**

Jan Eliáš, *Frýdek Místek – zámek, stavebně historický průzkum, II. etapa, architektonický rozbor, stavební historie*, 1978. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek.

- **Eliáš 1981**

Jan Eliáš, *Historický a stavební vývoj frýdeckého zámku*, 1981. Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek.

- **Polášek 1996**

Jaromír Polášek, Za historií místeckých kostelů, *Frýdecko-Místecko*, 1996, roč. 2, č. 31, s. 14.

- **Rosová – Augustinková 2003**

Romana Rosová - Lucie Augustinková, *Stavebně historický průzkum Farního kostela sv. Martina ve Skalici*, Národní památkový ústav, Ostrava, 2003.

- **Rottek 1957**

Emanuel Rottek, *Frýdecký zámek*, 1957, Uloženo v: Muzeum Beskyd Frýdek-Místek.

- **Schipp 1826**

Josef Karel Schipp, *Liber ecclesiae Fridecensis*, 1826, fond Farní úřad Frýdek, SOkA Frýdek – Místek.

8. Seznam obrazové dokumentace

1. Drobné středověké opevnění na Štandlu, Sviadnov – pozůstatky jádra nepravidelného tvaru, obklopené valem a příkopem
Foto: Veronika Lachová
2. Drobné středověké opevnění na Štandlu, Sviadnov – schématický plán opevnění na Štandlu
Přejato z: Pavel Kouřil - Rudolf Žáček, Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace, *Časopis Slezského muzea*, série B 35, 1986, č. 2, s. 104.
3. Drobné středověké opevnění na Štandlu – hypotetická rekonstrukce středověkého opevnění
Přejato z: Jaromír Polášek, *Staříč 1258-2008*, Těšín 2008, s. 23
4. Drobné středověké opevnění a trhová ves Friedeberg na Lipině – schématický plán středověkého opevnění na Lipině
Přejato z: Pavel Kouřil - Rudolf Žáček, Drobná středověká opevnění v Pobeskydí a otázka jejich klasifikace, *Časopis Slezského muzea*, série B 35, 1986, č. 2, s. 108.
5. Drobné středověké opevnění a trhová ves Friedeberg na Lipině – hypotetická rekonstrukce středověkého opevnění
Přejato z: Jaromír Polášek, *Staříč 1258-2008*, Těšín 2008, s. 25
6. Drobné středověké opevnění a trhová ves Friedeberg na Lipině – archeologický průzkum z roku 1982 – pozůstatky věžovitého objektu s kamenným jádrem
Přejato z: Jaromír Polášek, *Staříč 1258-2008*, Těšín 2008, s. 24
7. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – pohled z jihozápadu na věž, předsíň a Mariánskou kapli
Foto: Veronika Lachová
8. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – půdorys kostela
Autor: Veronika Lachová
9. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – západní portál kaple Panny Marie Růžencové
Foto: Veronika Lachová
10. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – detail letopočtu v nápraží západního portálu kaple Panny Marie Růžencové
Foto: Veronika Lachová
11. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – původní jádro věže ze 17. století
Foto: Veronika Lachová

12. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – v jádru gotický presbytář, zaklenut konchou s lunetovými výsečemi a dvěma poli křížové klenby
Foto: Veronika Lachová
13. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – pohled z jihu na presbytář a kapli Panny Marie Růžencové
Foto: Veronika Lachová
14. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – profilovaná maltová žebra s oblouny a výžlabky, vegetabilní konzoly s listovím a bobulemi
Foto: Veronika Lachová
15. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – loď kostela s valenou klenbou a lunetovými výsečemi
Foto: Veronika Lachová
16. Frýdecký zámek, Frýdek – pohled na zámek od východu
Foto: Veronika Lachová
17. Frýdecký zámek, Frýdek – letecký snímek
Přejato z: <http://www.ostrava.cz/cs/turista/co-navstivit/okoli-ostravy/hrady-zamky>
Vyhledáno dne: 24. 4. 2015
18. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys se zvýrazněnými jednotlivými částmi stavebních etap
Přejato z: Pavel Kouřil – Dalibor Prix – Martin Wihoda, *Hrady českého Slezska*, Opava 2000., s. 114. Upraveno: Veronika Lachová
19. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys zámku se zvýrazněnou nejstarší gotickou fází 14. století, jižní křídlo zámku
Přejato z: Pavel Kouřil – Dalibor Prix – Martin Wihoda, *Hrady českého Slezska*, Opava 2000., s. 114. Upraveno: Veronika Lachová
20. Frýdecký zámek, Frýdek – propojené místnosti zaklenuté valenou klenbou, 1. podlaží jižního paláce
Foto: Veronika Lachová
21. Frýdecký zámek, Frýdek – třídílné zazděné okno s okosenými hranami, 2. podlaží jižního paláce
Foto: Veronika Lachová
22. Frýdecký zámek, Frýdek – krakorce v soutce
Přejato z: Marek Weissbrod, *Frýdecký zámek*, Frýdek-Místek, 2009, s.11.
23. Frýdecký zámek, Frýdek – nejstarší gotický portál ve 3. podlaží jižního paláce
Foto: Veronika Lachová

24. Frýdecký zámek, Frýdek – detail ostění nejstaršího gotického portálu ve 3. podlaží jižního paláce – ostění s okosením výběžku se zhoupnutím v profilaci
25. Frýdecký zámek, Frýdek - půdorys s výrazněnou gotickou fází 15. století, východní křídlo zámku.
Přejato z: Pavel Kouřil – Dalibor Prix – Martin Wihoda, *Hrady českého Slezska*, Opava 2000., s. 114. Upraveno: Veronika Lachová
26. Frýdecký zámek, Frýdek – východní křídlo zámku se vstupem
Foto: Veronika Lachová
27. Frýdecký zámek, Frýdek – kamenný gotický portál s nadsvětlíkem ve druhém patře východního křídla
Foto: Veronika Lachová
28. Frýdecký zámek, Frýdek – detail ostění s jehlancovým výběžkem kamenného gotického portálu s nadsvětlíkem ve druhém patře východního křídla
Foto: Veronika Lachová
29. Frýdecký zámek, Frýdek – sdružené reprezentativní okno s okoseným ostěním s jehlancovými výběžky ve druhém patře východního křídla
Foto: Veronika Lachová
30. Frýdecký zámek, Frýdek – detail okoseného ostění s jehlancovými výběžky sdruženého reprezentativního okna ve druhém patře východního křídla
Foto: Veronika Lachová
31. Frýdecký zámek, Frýdek – sklepní prostor pod západním křídlem
Přejato z: Marek Weissbrod, *Frýdecký zámek*, Frýdek-Místek, 2009, s.23.
32. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys s výrazněným západním křídlem zámku.
Přejato z: Pavel Kouřil – Dalibor Prix – Martin Wihoda, *Hrady českého Slezska*, Opava 2000., s. 114. Upraveno: Veronika Lachová
33. Frýdecký zámek, Frýdek – renesanční portál s ostěním s pravoúhle zalomenou profilací – ve 3. podlaží jižního křídla
Foto: Veronika Lachová
34. Frýdecký zámek, Frýdek – detail renesančního portálu s ostěním s pravoúhle zalomenou profilací – ve 3. podlaží jižního křídla
Foto: Veronika Lachová
35. Frýdecký zámek, Frýdek – podesta mezipatra zaklenutá křížovou klenbou s hřebínky s kovovými čočkami v průnicích, jižní křídlo
Foto: Veronika Lachová
36. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys zámku se zvýrazněným severním křídlem
Přejato z: Pavel Kouřil – Dalibor Prix – Martin Wihoda, *Hrady českého Slezska*, Opava 2000., s. 114. Upraveno: Veronika Lachová

37. Frýdecký zámek, Frýdek – arkádové ochozy západního a severního křídla ve druhém nádvoří
Foto: Veronika Lachová
38. Frýdecký zámek, Frýdek – arkádové chodby zaklenuté valenou klenbou, lunetovými výsečemi s hřebínky, 1. patro severního křídla
Foto: Veronika Lachová
39. Frýdecký zámek, Frýdek – pohled od jihu na arkýřovou věž a renesanční terasu
Foto: Veronika Lachová
40. Městská hradba, Frýdek – pozůstatky městské hradby na východě
Foto: Gabriela Lachová
41. Městská hradba, Frýdek – pozůstatky městské hradby na severovýchodě
Foto: Gabriela Lachová
42. Městská hradba, Frýdek – schématická miniaturní veduta Frýdku na pergamenové mapě z roku 1641 – vyobrazení zástavby vymezenou městskou zdí s Lískoveckou bránou, nedostavěnou věží farního kostela sv. Jana Křtitele a zámeckým areálem
Přejato z: Radim Jež, Frýdek na sklonku středověku a v raném novověku (1434-1648), in: Tomáš Adamec et al., *Frýdek – Místek*, Praha, 2014, s. 70.
43. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – půdorys – plán přestavby farního kostela z roku 1846
Přejato z: Eva Vojkovská, Přestavba frýdeckého farního kostela sv. Jana Křtitele v polovině 19. století a nástin života jeho stavitele Floriána Biefela, *Práce a studie Muzea Beskyd, Společenské vědy*, č. 20, 2008, s. 84.
44. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – jihovýchodní pohled na depozitář s oratoří v patře a kapli sv. Kříže
Foto: Veronika Lachová
45. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – gotická boční kaple sv. Anny na severní straně kostela
Foto: Veronika Lachová
46. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – detail malířské výzdoby klenebních žeber z konce 17. století v gotické boční kapli sv. Anny na severní straně kostela
Foto: Veronika Lachová
47. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – jižní pohled na kamennou věž s jádrem z konce 15. a počátku 16. století
Foto: Veronika Lachová
48. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – jižní boční kaple sv. Kříže
Foto: Veronika Lachová

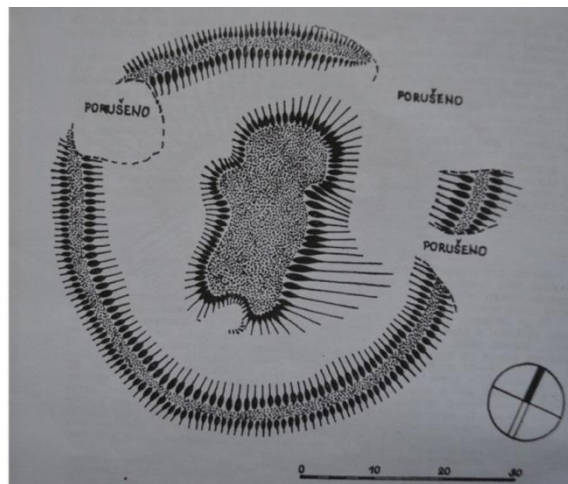
49. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – hlavní loď zaklenutá velnou klenbou s lunetovými výsečemi s hranami vytažených do hřebínků
Foto: Veronika Lachova
50. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – presbytář s pětibokým závěrem, na nárožích s opěráky s pultovými stříškami
Foto: Veronika Lachova
51. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – presbytář zaklenutý valenou klenbou s lunetovými výsečemi s hranami vytažených do hřebínků
Foto: Veronika Lachova
52. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – průhled dvojicí arkád do kaple sv. Kříže
Foto: Veronika Lachová
53. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – křížová klenba s žebry klínového profilu s výžlabky
Foto: Veronika Lachová
54. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – odstupňovaná jehlancová římsová konzola
Foto: Veronika Lachová
55. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled na severní stranu kostela
Foto: Veronika Lachová
56. Kostel sv. Jošta, Frýdek – půdorys kostela
Přejato z: Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska, I. svazek A/I*, Praha 1994. s. 441.
57. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled od východu na polygonální sakristii, přistavěnou v roce 1791
Foto: Veronika Lachová
58. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled na jižní fasádu s masivním pilířem s pultovou stříškou, segmentově zalomeným oknem a bočním kamenným portálem
Foto: Veronika Lachová
59. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled na západní průčelí s trojúhelníkovým štítem, profilovanou římsou a zubořezem a hlavním vstupem se segmentovým záklenkem
Foto: Veronika Lachová
60. Kostel sv. Jošta, Frýdek – detail západního průčelí, pilastr členící trojúhelníkový štít, malá obdélná a kruhová okna se šambránami
Foto: Veronika Lachová
61. Kostel sv. Jošta, Frýdek – východní pohled na polygonální presbytář zaklenutý valenou klenbou s lunetovými výsečemi tvořící jednoduchou síť s ornamentem
Foto: Veronika Lachová

62. Kostel sv. Jošta, Frýdek – západní pohled na loď zaklenutou valenou klenbou s lunetovými výsečemi a kruchtu s hladkou poprsní
Foto: Veronika Lachová
63. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na severní stranu kostela
Foto: Veronika Lachová
64. Kostel sv. Martina, Skalice – půdorys
Přejato z: Romana Rosová - Lucie Augustinková, *Stavebně historický průzkum Farního kostela sv. Martina ve Skalici*, Národní památkový ústav, Ostrava, 2003, obrazová dokumentace, nestránkováno.
65. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na východ, hlavní loď zaklenutá valenou klenbou s lunetovými výsečemi
Foto: Veronika Lachová
66. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na východ, presbytář s trojbokým závěrem zaklenutý jedním polem křížové klenby
Foto: Veronika Lachová
67. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na severní stranu, presbytář a hlavní loď podepřeny opěrnými pilíři
Foto: Lachová Veronika
68. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na jižní stranu, zazděný vstup se segmentovým obloukem
Foto: Veronika Lachová
69. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na západní průčelí, přistavěno v klasicistním slohu v polovině 19. století
Foto: Veronika Lachová
70. Kostel sv. Martina, Skalice – detail třísvazkových maltových prutů plynule svedených na přízední polopolíř v hlavní lodi
Foto: Veronika Lachová

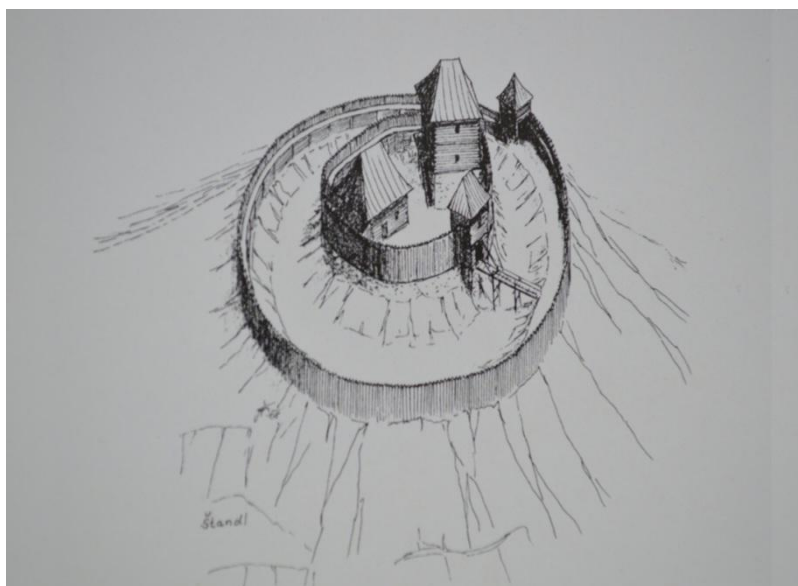
9. Obrazová dokumentace

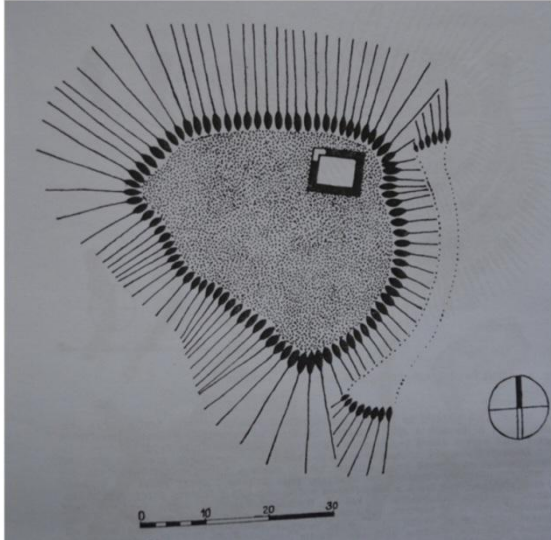
1. Drobné středověké opevnění na Štandlu, Sviadnov – pozůstatky jádra nepravidelného tvaru, obklopené valem a příkopem

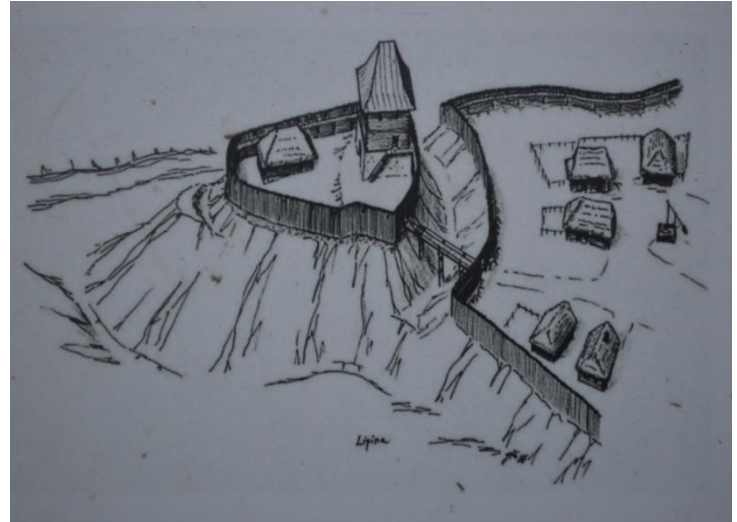
2. Drobné středověké opevnění na Štandlu, Sviadnov – schématický plánek opevnění na Štandlu

3. Drobné středověké opevnění na Štandlu – hypotetická rekonstrukce středověkého opevnění

4. Drobné středověké opevnění a trhov^á ves Friedeberg na Lipině – schématický pláněk středověkého opevnění na Lipině

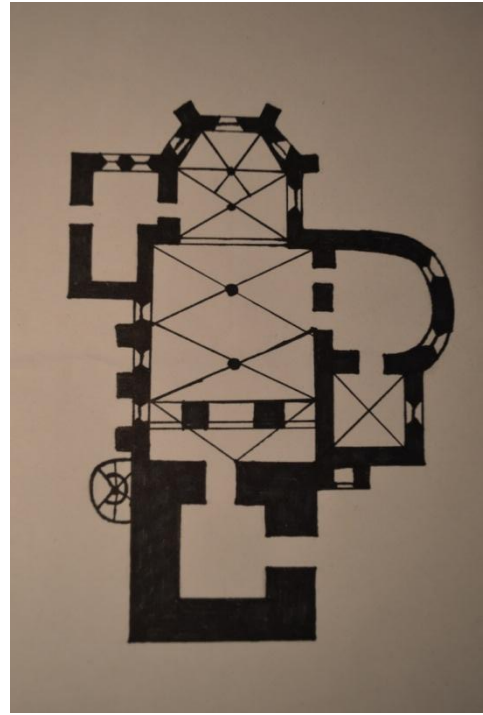
5. Drobné středověké opevnění a trhov^á ves Friedeberg na Lipině – hypotetická rekonstrukce středověkého opevnění

6. Drobné středověké opevnění a trhov^á ves Friedeberg na Lipině – archeologický průzkum z roku 1982 – pozůstatky věžovitého objektu s kamenným jádrem

7. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – pohled z jihozápadu na věž, předsíň

8. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – půdorys kostela

9. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – západní portál kaple Panny Marie Růžencové

10. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – detail letopočtu v nápraží západního portálu kaple Panny Marie Růžencové

11. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – původní jádro věže ze 17. století

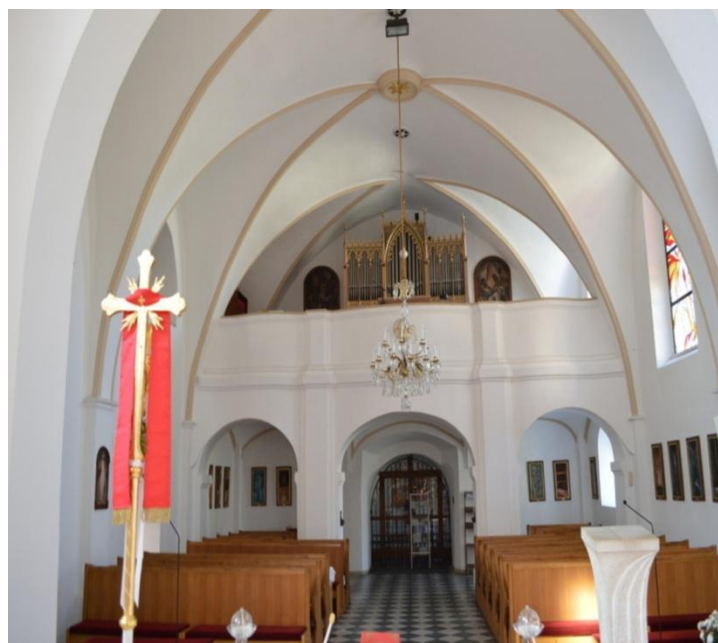
12. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – v jádru gotický presbytář, zaklenut konchou s lunetovými výsečemi a dvěma poli křížové klenby

13. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – pohled z jihu na presbytář a kapli Panny Marie Růžencové

14. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – profilovaná maltová žebra s oblouny a výžlabky, vegetabilní konzoly s listovým a bobulemi

15. Kostel sv. Jakuba Většího, Místek – loď kostela s valenou klenbou a lunetovými výsečemi

16. Frýdecký zámek, Frýdek – pohled na zámek od východu

17. Frýdecký zámek, Frýdek – letecký snímek

18. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys se zvýrazněnými jednotlivými částmi stavebních etap: červeně – gotická fáze 14. století, zeleně – pozdní gotika 15. století, modře – renesance Bruntálských z Vrbna, přelom 16. – 17. století

19. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys zámku se zvýrazněnou nejstarší gotickou fází 14. století, jižní křídlo zámku

20. Frýdecký zámek, Frýdek – propojené místnosti zaklenuté valenou klenbou, 1. podlaží jižního paláce

21. Frýdecký zámek, Frýdek – třídílné zazděné okno s okosenými hranami, 2. podlaží jižního paláce

22. Frýdecký zámek, Frýdek –
krakorce v soutce

23. Frýdecký zámek, Frýdek –
nejstarší gotický portál ve 3.
podlaží jižního paláce

24. Frýdecký zámek, Frýdek –
detail ostění nejstaršího
gotického portálu ve 3.
podlaží jižního paláce –
ostění s okosením výběžku
se zhoupnutím v profilaci

25. Frýdecký zámek, Frýdek - půdorys s výrazněnou gotickou fází 15. století, východní křídlo zámku.

26. Frýdecký zámek, Frýdek – východní křídlo zámku se vstupem

27. Frýdecký zámek, Frýdek – kamenný gotický portál s nadsvětlíkem ve druhém patře východního křídla

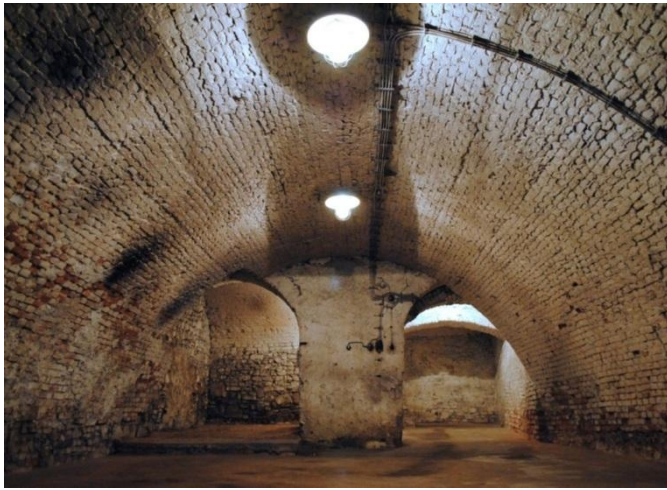
28. Frýdecký zámek, Frýdek – detail ostění s jehlancovým výběžkem kamenného gotického portálu s nadsvětlíkem ve druhém patře východního křídla

29. Frýdecký zámek, Frýdek – sdružené reprezentativní okno s okoseným ostěním s jehlancovými výběžky ve druhém patře východního křídla

30. Frýdecký zámek, Frýdek – detail okoseného ostění s jehlancovými výběžky sdruženého reprezentativního okna ve druhém patře východního křídla

31. Frýdecký zámek, Frýdek – sklepní prostor pod západním křídlem

32. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys s výraznějším západním křídlem zámku.

33. Frýdecký zámek, Frýdek – renesanční portál s ostěním s pravouhle zalomenou profilací – ve 3. podlaží jižního křídla

34. Frýdecký zámek, Frýdek – detail renesančního portálu s ostěním s pravouhle zalomenou profilací – ve 3. podlaží jižního křídla

35. Frýdecký zámek, Frýdek – podesta mezipatra zaklenutá křížovou klenbou s hřebínky s kovovými čočkami v průnicích, jižní křídlo

36. Frýdecký zámek, Frýdek – půdorys zámku se zvýrazněným severním křídlem

37. Frýdecký zámek, Frýdek – arkádové ochozy západního a severního křídla ve druhém nádvoří

38. Frýdecký zámek, Frýdek - arkádové chodby zaklenuté valenou klenbou, lunetovými výsečemi s hřebínky, 1. patro severního křídla

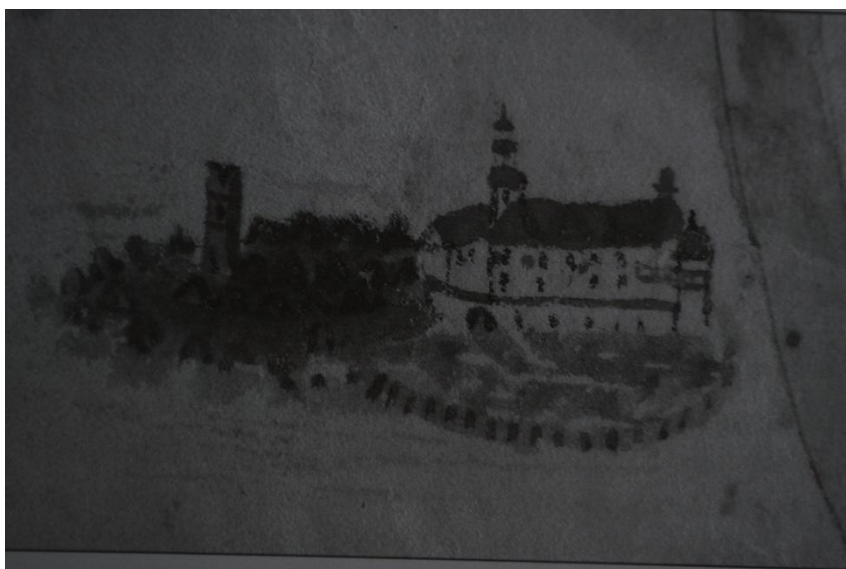
39. Frýdecký zámek, Frýdek – pohled od jihu na arkýřovou věž a renesanční terasu

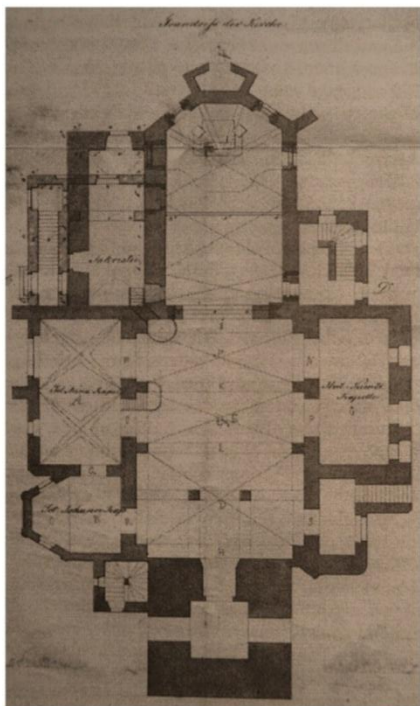
40. Městská hradba, Frýdek – pozůstatky městské hradby na východě

41. Městská hradba, Frýdek – pozůstatky městské hradby na severovýchodě

42. Městská hradba, Frýdek – schématická miniaturní veduta Frýdku na pergamenové mapě z roku 1641 – vyobrazení zástavby vymezenou městskou zdí s Lískoveckou bránou, nedostavěnou věží farního kostela sv. Jana Křtitele a zámeckým areálem

43. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – půdorys – plán přestavby farního kostela z roku 1846

44. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – jihovýchodní pohled na depozitář s oratoří v patře a kapli sv. Kříže

45. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – gotická boční kaple sv. Anny na severní straně kostela

46. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – detail malířské výzdoby klenebních žebér z konce 17. století v gotické boční kapli sv. Anny na severní straně kostela

47. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – jižní pohled na kamennou věž s jádrem z konce 15. a počátku 16. století

48. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – jižní boční kaple sv. Kříže

49. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – hlavní loď zaklenutá velnou klenbou s lunetovými výsečemi s hranami vytažených do hřebínků

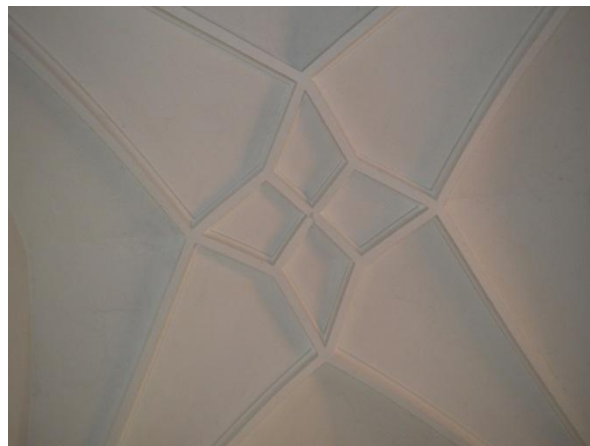
50. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – presbytář s pětibokým závěrem, na nárožích s opěráky s pultovými stříškami

51. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – presbytář zaklenutý valenou klenbou s lunetovými výsečemi s hranami vytažených do hřebínků

52. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – průhled dvojicí arkád do kaple sv. Kříže

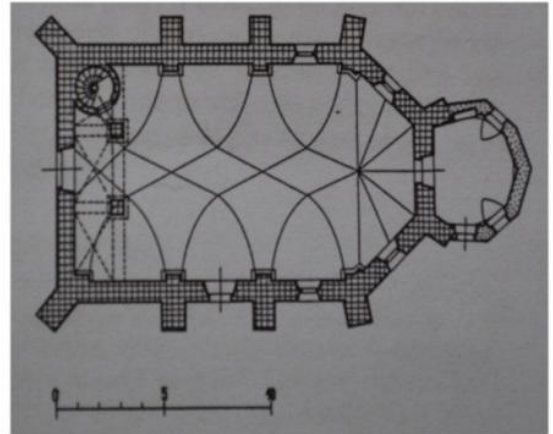
53. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – křížová klenba s žebry klínového profilu s výžlabky

54. Kostel sv. Jana Křtitele, Frýdek – odstupňovaná jehlancová římsová konzola

55. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled na severní stranu kostela

56. Kostel sv. Jošta, Frýdek – půdorys kostela

57. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled od východu na polygonální sakristii, přistavěnou v roce 1791

58. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled na jižní fasádu s masivním pilířem s pultovou stříškou, segmentově zalomeným oknem a bočním kamenným portálem

59. Kostel sv. Jošta, Frýdek – pohled na západní průčelí s trojúhelníkovým štítem, profilovanou římsou a zubořezem a hlavním vstupem se segmentovým záklenkem

60. Kostel sv. Jošta, Frýdek – detail západního průčelí, pilastr členící trojúhelníkový štít, malá obdélná a kruhová okna se šambránami

61. Kostel sv. Jošta, Frýdek – východní pohled na polygonální presbytář zaklenutý valenou klenbou s lunetovými výsečemi tvořící jednoduchou síť s ornamentem

62. Kostel sv. Jošta, Frýdek – západní pohled na loď zaklenutou valenou s lunetovými výsečemi a kruchtou s hladkou poprsní

63. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na severní stranu kostela

64. Kostel sv. Martina, Skalice – půdorys

65. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na východ, hlavní loď zaklenutá valenou klenbou s lunetovými výsečemi

66. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na východ, presbytář s trojbokým závěrem zaklenutý jedním polem křížové klenby

67. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na severní stranu, presbytář a hlavní loď podepřeny opěrnými pilíři

68. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na jižní stranu, zazděný vstup se segmentovým obloukem

69. Kostel sv. Martina, Skalice – pohled na západní průčelí, přistavěno v klasicistním slohu v polovině 19. století

70. Kostel sv. Martina, Skalice – detail třísvazkových maltových prutů plynule svedených na přízední polopolíř v hlavní lodi

10. Anotace

Jméno a příjmení	Veronika Lachová
Katedra	Katedra dějin umění
Vedoucí práce	Mgr. Petr Čehovský, Ph.D.
Rok obhajoby	2015

Název práce	Gotická a renesanční architektura města Frýdku-Místku
Název práce v angličtině	Gothic and Renaissance Architecture of the town Frýdek-Místek
Anotace práce	<p>Bakalářská diplomová práce se zabývá gotickou a renesanční architekturou měst slezského Frýdku a moravského Místku. Stručně shrnuje dějiny a důležité okamžiky v období od druhé poloviny 13. století do začátku třicetileté války. V následující kapitole práce nastíní vývoj gotické a renesanční architektury tehdejších měst Frýdku a Místku v komparaci s paralelním vývojem jiných měst, zejména s Ostravou. Hlavním cílem práce je vytvoření katalogu architektonických gotických a renesančních památek měst s jejich historií a vývojem ve zmíněných obdobích a především provedení jejich stylově formální analýzy.</p>
Klíčová slova práce	Frýdek-Místek, Skalice, katalog, kostel, zámek, gotika, renesance, drobné středověké opevnění

Anotace v angličtině	This bachelor thesis looks into Gothic and Renaissance architecture found in the towns of Frýdek and Místek. It summarizes their history and significant moments in the period from the second half of the 13th century till the beginning of the Thirty Year War. The further chapter gives an outline of the development of Gothic and Renaissance monuments in Frýdek and Místek at that time in comparison to the parallel process in other cities, above all Ostrava. The aim of the thesis is to create a catalogue of historic buildings in Gothic and Renaissance style in the aforementioned towns along with their history and development during the stated periods and also to primarily provide an analysis of their style.
Klíčová slova v angličtině	Frýdek-Místek, Skalice, catalogue, church, castle, Gothic, Renaissance, small-sized medieavel fortification
Přílohy vázané v práci	-
Přílohy volně vložené	CD ROM
Rozsah práce	67 s. (150 594 znaků)
Jazyk práce	čeština